

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
BİLİM DALI

YEREL YÖNETİMLERİN ELİTİST YAKLAŞIM
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Şevval EROL

BURSA-2023

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
BİLİM DALI

YEREL YÖNETİMLERİN ELİTİST YAKLAŞIM
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Şevval EROL

Danışman: Prof. Dr. Bekir PARLAK

BURSA-2023

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Dalı'nda 702015030 numaralı Şevval EROL'un hazırladığı "Yerel Yönetimlerin Elitist Yaklaşım Kapsamında Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili savunma sınavı, 16/ 03 /2023 / Perşembe günü 14:30-17:00 saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın başarılı (başarılı/başarısız) olduğuna oybirliğiyle (oybirliği/ oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı ve
Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Bekir PARLAK
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Kadir Caner Doğan
Gümüşhane Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Yerel Yönetimlerin Elitist Yaklaşım Kapsamında Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

11.01.2023

Adı Soyadı: Şevval EROL

Öğrenci No: 702015030

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Programı: Yönetim Bilimleri

Statüsü: Yüksek Lisans

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tez Başlığı / Konusu: Yerel Yönetimlerin Elitist Yaklaşım Kapsamında Değerlendirilmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 125 sayfalık kısmına ilişkin, 03/11/2022 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 1'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Şevval EROL

11/01/2023

Adı Soyadı: Şevval EROL

Öğrenci No: 702015030

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Programı: Yönetim Bilimleri

Statüsü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı: Şevval EROL

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Bilim Dalı: Yönetim Bilimleri

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: x+116

Mezuniyet Tarihi:

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bekir PARLAK

YEREL YÖNETİMLERİN ELİTİST YAKLAŞIM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Yerel yönetimler, yerel halka daha uygun şartlarda yaşamlarını sürdürme imkanı sağlayan kuruluşlardır. Yerel halkın ihtiyaçlarının ivedilikle sağlanmasını, demokratik değerleri benimsemesini, yerel katılım yönetimlerinde aktif rol oynamasını, refah seviyesinin yüksek olmasını destekleyen yerel yönetimler, demokratik yönetimi sürdürmektedir. Yerel halkın, yerel yönetimler sayesinde aldığı hizmetlerin sekteye uğramaması, demokratik kültürle yönetilmesi ve güvenli bir alanda refah içinde yaşayabilmesi için yerel halkın seçeceği yöneticinin siyasal elitler arasından olması gerekmektedir. Siyasal elit; en iyi kararları alabilecek, hizmetleri en doğru şekilde gerçekleştirebilecek, yerel halkı en iyi tanıyabilecek ve demokrasiyi en iyi haliyle sürdürebilecek kimsedir. Siyasal elitler arasından en iyi yönetici olabilecek kimseyi seçme hakkına sahip olan yerel halk; kendi kendini, seçeceği siyasal elit ile yönetmektedir. Yerel yönetimlerdeki yöneticilerin siyasal elitler arasından seçilmesi yerel elitist yönetimi doğurmaktadır. Yerel elitist yönetim; dayanışma ve iş birliğinin sağlandığı, denetimin sürekli olduğu, sivil toplumun önemsendiği, eşitliğin ve adaletin birlikte işlediği, özgürlüklerin desteklendiği, katılımın fazla olduğu, demokratik bir yönetimi öncelemektedir. Yerel yönetimlerin, siyasal elitler tarafından yönetilmesi en iyinin en iyi yönetimi gerçekleştirmesine işaret etmektedir. Bu çalışmada yerel yönetimler, elitist yaklaşım kapsamında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Demokrasi, Elitist Yaklaşım, Siyasal Elit, Yerel Elitist Yönetim, Yerel Yönetimler

ABSTRACT

Name and Surname: Şevval EROL

University: Bursa Uludag University

Institution: Social Science Institution

Field: Political Sciences and Public Administration

Branch: Administrative Sciences

Degree Awarded: Master

Page Number: x+116

Degree Date:

Supervisor: Prof. Dr. Bekir PARLAK

EVALUATION OF LOCAL GOVERNMENTS WITHIN THE SCOPE OF ELITIST APPROACH

Local governments are organizations that provide local people with the opportunity to live in more favorable conditions. Local governments, which support the immediate provision of the needs of the local people, adopting democratic values, playing an active role in local participation administrations, and ensuring a high level of welfare, maintain democratic management. In order for the local people not to interrupt the services they receive thanks to the local governments, to be managed with a democratic culture and to live in prosperity in a safe area, the manager chosen by the local people should be among the political elite. Political elite; It is the person who can make the best decisions, perform the services in the most accurate way, get to know the local people best and maintain democracy in its best form. Local people, who have the right to choose who can be the best ruler among the political elite; It governs itself with the political elite it chooses. The election of administrators in local governments from among the political elite creates local elitist administration. Local elitist government; It prioritizes a democratic administration in which solidarity and cooperation is ensured, supervision is continuous, civil society is given importance, equality and justice work together, freedoms are supported, and participation is high. The administration of local governments by political elites indicates that the best performs the best administration. In this study, local governments were examined within the scope of elitist approach.

Keywords: Democracy, Elitist Approach, Local Elitist Governments, Local Government, Political Elite

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana yardımcı olan, benimle her zaman iletişim kuran, bilgi birikimini ve zamanını benden esirgemeyen danışman hocam aynı zamanda da yol göstericim olan kıymetli Prof. Dr. Bekir PARLAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitim hayatım boyunca benimle her zaman gurur duyan, umutsuzluğa kapıldığım her an başarılı olacağıma dair inancını dile getirmekten bir an bile şüphe duymayan, desteğini hala hissedebildiğim rahmetli dedem Mehmet UMUT'a sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmamın her halini sabırla okuyan, yeri geldiğinde yol gösteren, en büyük destekçim olan, maddi desteğini sunduğu gibi manevi olarak da yanımda olan sevgili babam Murat EROL'a; çalışmamın sürdüğü süre boyunca her sorunumu dinleyen ve beni, çalışmamın daha iyi bir hale gelmesi için teşvik eden sevgili annem Nisa EROL'a minnettarım. Bana olan güvenlerini, sevgilerini ve desteklerini gösteren sevgili kardeşlerim Ahmet Emir'e ve Miraç Tuba'ya örnek olabilmek için gayret ettiğimi özellikle belirtmek isterim hem ailem hem de destekçilerim olan sizlere sahip olduğum için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ

1. YEREL YÖNETİMLER.....	5
1.1. Yerel Yönetim Kavramı.....	5
1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi.....	7
1.3. Yerel Yönetimlerin Özellikleri.....	12
2. YEREL DEMOKRASİ.....	15
2.1. Yerel Yönetimlerde Demokrasi Kavramı.....	16
2.2. Demokratik Yerel Yönetimin Temel İlkeleri.....	17
3. DEMOKRASİDE YEREL KATILIM.....	20
3.1. Yerel Katılım Kavramı.....	20
3.2. Yerel Katılımın Özellikleri.....	21
3.3. Yerel Katılım Yöntemleri.....	22
4. YERELLEŞME VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ.....	24
4.1. Yerelleşmenin Sebepleri.....	25
4.2. Yerelleşmenin Sonuçları.....	26
5. YERELLİK VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ.....	27
5.1. Yerellik Kavramı.....	27
5.2. Yerellik İlkesinin İşlevleri.....	28
5.3. Yerel Özerklik.....	29
6. YEREL YÖNETİMLERİN TOPLUMSAL ETKİLERİ.....	30
6.1. Toplumsal Bir Varlık Olarak Birey.....	30
6.2. Bireysel Kaygının Toplumsal Etkisi.....	31
6.3. Yerel Yönetimlerin Toplumsal Sonuçlara Etkisi.....	31

İKİNCİ BÖLÜM ELİTİST YAKLAŞIM VE ELİT KURAMLARI

1. ELİTİST YAKLAŞIMIN ETİMOLOJİK TAHLİLİ VE ELİT TANIMLARI..	34
1.1. Klasik Elitizm Kuramı Öncülerinin Elit Tanımları.....	35
1.2. Modern Elitizm Kuramı Öncülerinin Elit Tanımları.....	35

2. ELİT KURAMLARI.....	36
2.1.Klasik Elitizm Kuramı ve Öncüleri.....	39
2.1.1. Gaetano Mosca.....	40
2.1.2. Vifredo Pareto.....	42
2.1.3. Robert Michels.....	45
2.1.4. Klasik Elitizm Kuramı Değerlendirmesi.....	48
2.2.Modern Elitizm Kuramı ve Öncüleri.....	49
2.2.1. Neo-Klasik Elitizm Kuramı ve C. Wright Mills.....	50
2.2.2. Demokratik Elitizm Kuramı.....	52
2.2.2.1.Joseph Schumpeter.....	53
2.2.2.2.Harold Lasswell.....	56
2.2.2.3.Raymond Aron.....	57
2.2.3. Plüralist (Çoğulcu) Elitizm Kuramı.....	59
2.2.3.1.Robert Dahl.....	60
2.2.3.2.Giovanni Sartori.....	62
2.2.4. Demo-Elit Yaklaşım.....	64
2.2.5. Modern Elitizm Kuramı Değerlendirmesi.....	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YEREL YÖNETİMLERE ELİTİST YAKLAŞIM

1. SİYASAL KÜLTÜR.....	69
1.1.Siyasal Kültür Kavramı.....	69
1.2.Yerel Siyasal Kültür ve Yerel Siyaset.....	70
1.3.Yerel Siyaset Aktörleri.....	73
1.4.Elitist Yerel Siyaset.....	77
2. SİYASAL ELİTLER.....	79
2.1.Siyasal Elit Kavramı.....	79
2.2.Yerel Siyasal Elitler.....	80
2.2.1. Yerel Siyasal Elitlerin Yerel Katılım Yöntemlerindeki Yeri.....	81
2.2.2. Yerel Siyasal Elitlerin Demografik Yapısı.....	84
3. YEREL YÖNETİMLER VE ELİTİST YAKLAŞIM.....	87
3.1.Yerel Elitist Yönetimde Dayanışma.....	88
3.2.Yerel Elitist Yönetimde Denetim.....	90
3.3.Yerel Elitist Yönetimde Sivil Toplum.....	91
3.4.Yerel Elitist Yönetimde Eşitlik.....	91
3.5.Yerel Elitist Yönetimde Adalet.....	94
3.6.Yerel Elitist Yönetimde Özgürlük.....	95
3.7.Yerel Elitist Yönetimde Yönetici.....	97
3.8.Yerel Elitist Yönetimde Demokrasi ve Katılım.....	100
3.9.Yerel Elitist Yönetimde Yönetilenler.....	102

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
KAYNAKÇA.....	110

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: Yerel Katılım Yöntemleri	24
TABLO 2: Elit Kuramları ve Öncüleri	37
TABLO 3: Yerel Elitist Yönetimin Gereklilikleri	88

GİRİŞ

Bireylerin bir arada yaşama ihtiyacı ve birbirleri ile etkileşimi, toplumu oluşturmaktadır. Bireylerin ortak paydada buluşabildiği; değerler, normlar ve kültürler bireyler arasında bağ kurmaktadır. Bireyler arası oluşan güçlü bağlar, toplumu ifade etmektedir. Toplum içerisinde bireylerin birbirinden farklı rolleri oluşmaktadır çünkü bireyin tek başına hayatta kalabilmesinin zorluğu ve yaşamını sürdürmesi için ihtiyaç duyduğu koşullar bir başka birey sayesinde kolaylaşmaktadır. Böylece her birey, yaşamı kolaylaştırmak için toplum içerisinde farklı rollere ve statülere sahiptir.

Toplumun varlığını sürdürebilmesi ve bireylerin yaşamlarına devam edebilmesi için toplumsal düzen sağlanmaktadır. Toplumsal düzeni sağlayabilecek en güçlü ve etkili unsur, yönetimdir. Yönetim, toplumun ortak değerlerine, görüşlerine göre belirlenmektedir. Toplumsal düzenin sağlanması için gerekli görülen yönetim sonucunda yöneten ve yönetilen ilişkisi doğmaktadır.

Toplumların var olması ile yönetenler ve yönetilenler olağan bir şekilde oluşmaktadır. Bir arada yaşayan bireylerin, birbirinden farklı görüşlere sahip olması, farklı taleplerde bulunması, amaçlarının farklı olması, kişilik özelliklerinin birbirine benzememesi gibi bireyler arasında görülen birçok farklılık kargaşaya sebep olmaktadır. Bu farklılıklarla bireylerin aynı yerde ve birbirleri ile yaşamasını sağlamak toplumsal yapı içerisinde oluşacak yöneten, yönetilen ilişkisi sayesinde mümkün olmaktadır. Toplumun bir bütün olarak kalmasını, yöneten konumundaki otorite sağlamaktadır.

Yönetenlerin yönetilenlerle olan ilişkisi yönetimin şeklini belirlemektedir. Yönetenlerin yönetilenlerle güçlü ilişkiler ve bağlar kurması aynı zamanda etkileşim sağlaması sonucunda demokratik değerlere rastlamak mümkündür.

Demokrasi tartışmaları günümüzde dahi sürmektedir. Demokrasinin ne olduğu, demokrasinin ne kadar uygulanabildiği, yönetimlerin demokratik olması için hangi özelliklere sahip olması gerektiği gibi birçok soru hala sorulmaktadır. Demokrasi kavramına genel geçer bir tanım yapmak doğru değildir. Toplumı önceleyen demokrasi, yöneten ve yönetilen ilişkisinden doğmaktadır. Demokrasinin var olması için yönetimin demokratik olması kadar toplumun da demokratik değerlere sahip olması gerekmektedir.

Demokrasinin ve yönetimin birlikte en iyi sonuç vereceği yer, yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler, merkezi hükümete oranla daha küçük yerlerde, kentlerde var olmaktadır. Yerel yönetimler, demokrasini uygulanabilmesi için en uygun yönetimlerdir. Kentte yaşayan toplum, az sayıda bireyden oluşmakta ve kolay etkileşimde bulunmaktadır. Demokrasi için gerekli olan toplum, kendi seçtiği yöneticilerle, yöneticilerin benimsediği demokratik değerlerle yönetildiğinde demokratik yönetim gerçekleşmektedir. Toplumun yönetimi etkileme gücü siyasal bir davranıştır ve demokrasi için gereklidir. Yerel ölçekteki toplum, bir başka ifade ile yerel halk, yerel yönetimler sayesinde, hakkını daha kolay arayan ve savunan, siyasete katılım gösteren, adaletle yönetilen, eşitlik ve özgürlük arzulayan demokratik bir toplum haline gelmektedir.

Yerel yönetimler; yerel halka hesap veren, yerel halkın ihtiyaçlarına göre hizmetler sunan, yerel halkın yönetime katılımı ile yöneticileri belirlenen, özerk ve demokratik kuruluşlardır. Yerel yönetimlerin yerel halka karşı sorumluluklarını yerine getirmesine yardımcı olan yöneticiler, yerel halk için önemli bir rol oynamaktadır.

Yönetici, yerel halkın demokratik yollarla seçtiği kimsedir. Ancak yöneticinin aslında kim olması gerektiği bir başka tartışma konusunu oluşturmaktadır. Bu tartışma kapsamında elit kuramları, yerel yönetimlerin perspektifini genişletmektedir. Elit kuramlarına göre yöneticiler, toplumdaki diğer bireylerden özellikleri ile ayrılmalıdır. Toplumun yönetebilecek kimsenin, lider vasfı ve güçlü hitabeti olmalıdır. Elit kuramlarının tasvir ettiği yönetici elite bu özelliklere ek olarak birçok ayırt edici özellik de olmalıdır. Yönetici elit; eğitilmiş, sağduyulu, ileri görüşlü, sorumluluk sahibi, yöneticilik yetkinliğine sahip, erdemli, adaletli, dürüst kimse olmalıdır. Bu özellikleri, kimi elit kuramları çeşitlendirmekte kimileri ise kısıtlı tutmaktadır.

Yönetici kimse elit kişiler arasından seçildiğinde, demokratik yönetim tehlikeye girmeyecektir. Yönetici elit, küçük yerler için en iyi yönetim şekli olarak adlandırılan demokrasiyi tüm gereklilikleri ile gerçekleştirecek olan kimsedir. İşinde en iyi, seçilmiş olan yönetici elit, en iyi yönetimi yerel halka kazandıracaktır. Yerel halkın ihtiyaçlarını, isteklerini en iyi anlayabilecek ve bunları karşılayabilmek üzere en iyi hizmeti sunabilecek kişi, işini en iyi yapan kimsedir. Dolayısıyla elit kuramları, yerel yönetimlerle keşif noktası oluşturduğunda ortak iyiye ulaşmak daha mümkün

olacaktır. Böylece toplumun refahını, huzurunu arttıracak olan; en iyinin yönetici olduğu yerel yönetimlerdir.

Yerel yönetimlerin işleyişine elit kuramlarından hareketle farklı bir bakış açısı kazandırmak ve sonucunda yerel elitist yönetimi elde edebilmek aynı zamanda da hem bireysel hem de toplumsal açıdan en iyi olacak yönetimin yerel elitist yönetim olduğunu ortaya koyabilmek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Literatürde yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisine dair birçok kaynak bulunurken, yerel yönetimlerin hem demokratik hem elitist değerlerle bir arada ele alındığı ve toplumun refahı ile ilişkilendirildiği çalışmalara rastlamak mümkün değildir. Yerel yönetimlerin, elitist yaklaşımı benimseyerek demokratik değerlerini güçlendirmesi ve toplumun refah seviyesini yükseltmesi sonucuna ulaşmak, çalışmanın literatüre katkısı olacaktır. Çalışmanın sınırlılıkları, kuramsal çerçeve kapsamındadır. Nitel yöntemlerden yararlanılarak hazırlanan bu çalışmada, nicel yöntemlerden ve sayısal verilerden yararlanılmamaktadır.

Yerel halkın, demokrasi tartışmalarından hareketle yereli yönetecek kişileri seçme konusunda elitizm esaslı düşünmesini sağlamak ve buradan hareketle hem yerel yönetimlere hem de seçtiği yönetici elite karşı güveninin artacağı, çalışmanın varsayımını oluşturmaktadır. Bu varsayımın gerçekleşme ihtimalini yükseltebilecek hipotezler sunabilmek de çalışmanın en önemli hedeflerinden biridir. Yerel elitist yönetimin hem toplumsal hem bireysel hem de yönetsel açıdan en iyi yönetim olduğunu gösterebilmek de çalışmanın amacı olduğu kadar aynı zamanda çalışmanın özgün yanını da ortaya çıkarmaktadır. Çalışmanın özgün yanını ortaya koyan unsurlar; yerel yönetimlerin, elitizmin ve bireyin aynı anda değerlendirilmesidir. Yerel yönetimlere elitist bakış açısını kazandırmak, ulusal ölçekte toplumsal yararı arttırmaya yönelik bir adımdır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda birinci bölümde, yerel yönetimler ele alınmaktadır. Yerel yönetimlerin kavramsal çerçevesine ve tarihsel gelişimine yer verilmektedir. Yerel yönetimlerin özellikleri aktarılmakta ve bu özelliklerin yerel demokrasiyi desteklediği görülmektedir. Demokrasi ile güçlü bir ilişkisi bulunan yerel yönetimlerin, demokratik katılım yöntemleri ele alınmaktadır. Yerelleşme ve yerellik kavramlarına dikkat çekilerek, yerel yönetimlerin bireye ve topluma olan olumlu etkisi

incelenmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin, toplumsal düzeni sağladığına ve refahı arttırdığına yönelik görüşlere yer verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, elit kuramlarına ve elit kuramlarının öncülerine yer verilmektedir. Çalışmada, elit kuramlarının oluşmasının temeli olarak görülen Platon'dan günümüzdeki elit kuramlarının öncülerine kadar ele alınmaktadır. Elit kuramlarına getirilen eleştirilere yanıt verebilmek, elit kuramlarının demokrasi ile yürütülebileceğini gösterebilmek ikinci bölümün amacını oluşturmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde, yerel yönetimlerle elitist yaklaşımın bir arada değerlendirilmesine yer verilmektedir. Yerel siyasette aktif rol oynayan yerel siyasal elitlerin, özellikleri ve yerel katılımında yer almalarının önemi vurgulanmaktadır. Elitlerden seçilmiş yönetici, yerel siyasete katkı sağlayan, yerel halka umut veren ve yerel halkın demokratik değerleri benimsemesine yardımcı olan kimse olarak tanımlanmaktadır.

“Yerel elitist yönetim” kavramlaştırılması ile literatüre katkı sağlamak çalışmanın son bölümünde hedeflenmektedir. Yerel elitist yönetim; iş birliğinin, iş bölümünün gerçekleştiği ve dayanışma alanının olduğu, denetimin hem yerel halk hem de diğer elitlerce sağlandığı, sivil toplumun görüldüğü, demokrasi unsurları olan eşitliğin yöneten, yönetilen ilişkisi kapsamında sağlandığı, adil bir toplum inşası için adaletli bir yönetimin gerçekleştiği, yerel halkın özgürlüklerinin öncelendiği, demokrasinin varlığını etkin kılacak olan yönetime katılım yöntemlerinin etkin uygulandığı ve yerel halkın refah seviyesini arttırmaya yönelik uygulamaların olduğu bir yönetim olarak ifade edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ

Yerel yönetimler; belirli bir bölgede yaşayan yerel halkı, yerel halkın ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda yöneten kuruluşlardır. Yüzyıllardır var olan yerel yönetim uygulamaları, günümüzde demokratik değerlerle birlikte anılmaktadır. Demokrasi uygulamalarının yerel yönetimlerde görülmesi hem yerel halka demokratik kültürü aşulamakta hem de ulusal düzeyde demokratik uygulamaları desteklemektedir. Demokrasinin yerel yönetimlerdeki varlığı, yerel halkı yaşadığı yere ait hissettirirken aynı zamanda da yerel halkın refah seviyesini arttırmaktadır.

1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI

Belirli bir coğrafi alan üzerinde yaşayan topluluğun yönetimi, yerel yönetimleri ifade etmektedir. Yerel yönetimler, çalışma boyunca kent odaklı anlatılmış olsa da yalnızca kentin yönetimini ifade etmemektedir, bunun yanında köy, il, ilçe de yerel yönetimlerin yönetimine tabidir. Kenti daha yaşanılabilir kılmak, kenti geliştirmek, kentteki refahı arttırmak yerel yönetimlerin hedefleri arasında yer almaktadır. Yerel yönetimlerin varlığı sonucunda hem toplumun talepleri hızla karşılanabilmekte hem de bireylerin düşüncelerine ve taleplerine önem verilmektedir. Merkezi hükümet ile iş bölümü yapan yerel yönetimler, yerel ölçekte olduğu gibi ulusal ölçekte de siyasal açıdan önemli bir yere sahiptir.

Yönetim kavramı, yöneten ve yönetilen ilişkisini temel almaktadır. “Sanatların en eskisi bilimlerin en yenisi” şeklinde nitelendirildiğinde anlaşılmaktadır ki yönetim kavramı tüm alanlar için önemli bir kavramdır. Siyaset biliminin kapsamına giren yönetim kavramında ifade edilen, “iktidarın örgütlenmesi”dir (Parlak ve Ökmen, 2016: 1). Yönetim faaliyeti, belirli yetkileri olan liderin kontrolü ile gerçekleşen örgütlenme, koordine, uygulama ve denetleme olarak ifade edilmektedir (Parlak ve Doğan, 2016: 7). Bu faaliyetler sonucunda oluşan ilişkiler sayesinde toplumsallaşma ortaya çıkmaktadır. Toplumsallaşma sayesinde de yerel yönetimlerin yönettiği bireyler, yerel halkı oluşturmaktadır. Böylece yerel halk, yönetilenler olarak adlandırıldığında; yönetenler de yerel yönetimler olmaktadır.

Yerel kavramı, bir topluluğu ifade ederken kullanılmaktadır. Bu topluluk; belirli bir coğrafyada yaşayanları kapsamaktadır. Topluluğun, sistematik bir ekonomik yapısı vardır. Bu özelliklere ek olarak, içerisinde barındırdığı kültürlerin birbirine yakın ilişkilerde olduğu topluluğu ifade ederken; yerel kavramı, kullanılmaya en uygun kavramdır (Parlak, 2020 : 23).

Yerel yönetimler, devletin yönetimi altına giren alandan daha küçük, aynı zamanda bölgesel olan alanın yönetimidir (Çukurçayır, 2015: 93). Merkezi yönetimin dışında kalan, yönetimi sağlanan bölgedeki halkın ihtiyaçlarını karşılayan, demokrasinin esas alındığı aynı zamanda da özerk olan kamu idareleri; yerel yönetimlerdir (Özel, 2015: 41). Yerel yönetim tanımlarındaki en önemli ve betimleyici özellik; demokratik olmalarıdır. Yerel yönetimlerin demokrasi ile ilişkisinin kuvvetli olması, ülkenin demokrasi düzeyini de arttırmaktadır.

Literatürde yerel yönetimlere ilişkin birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; yerel yönetimler tarihsel süreçte ihtiyaçlara yönelik ve hedeflenen amaçlara ulaşmak için ortaya çıkan birimlerdir (Keleş, 1994: 17). Merkezin dışında karar alabilen, merkezin denetim alanına girmeyen birimler, yerel yönetimlerdir (Onar, 1966: 610). Yerel yönetimler, aynı bölgede ikamet eden halkın ihtiyaçlarını karşılayan ve isteklerini yerine getiren aynı zamanda halk tarafından karar mercilerin seçimle göreve geldiği özerk kuruluşlardır.

Yerel yönetimlerin, 1982 Anayasa'sının 127. maddesinde tanımı yapılmıştır; “Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir”.

Yerel yönetimleri ifade eden en önemli karakteristik özellik, yerel demokrasinin işleyebilmesi için en uygun yer olmasıdır. Bu durumda yerel yönetimler, tarafsızca tanımlanan ve tanımında demokratik özellikleri barındırmayan yerinden yönetim kavramından bağımsız olarak ele alınmalıdır (Yalçındağ, 1995: 13). Yerel yönetimler, merkezi hükümetin var olan bütün ihtiyaçları karşılayamamasından dolayı tarihsel süreçte git gide önem kazanmıştır. Yerel yönetimlerin günümüzde aktif bir rol oynaması

sonucunda; kaynakların israf etmeden etkin bir şekilde kullanılması, hizmetlerin yerinde sunulması, toplumsal fayda sağlanması beraberinde gelmektedir.

1.1. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Yerleşik hayata geçiş ile bireyler belli bir bölgede yaşamlarını topluluk olarak sürdürmek zorunda kalmıştır. Yerleşik hayat, kent olgusunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Birarada yaşam sürmek beraberinde birçok zorluğu getirmiştir; bu zorluklarla başa çıkabilmek için birtakım kurallara, örgütlenmelere, uyum sağlayabilmek adına çalışmalara, kurallara ve kuruluşlara ihtiyaç duyulmuştur. Yerleşim kurulan bu kentlerde; ihtiyaçları karşılayabilmek, bütünlüğü koruyabilmek için yönetim alanı oluşmuştur. Kentlerde oluşturulan yönetim alanı, yerel yönetimler olmuştur. Devletin ortaya çıkması ile yerel yönetimler oluşmaya başlamıştır. Yerel yönetimler ortaya çıktığından itibaren değişime ve gelişime uğraşmıştır.

Yerel yönetimlerin ortaya çıkma ve gelişme döneminden önce belirtmek gerekir ki; imparatorlukların, papalılığa dönüştüğü bir süreç yaşanmıştır. Dokuzuncu yüzyılda, piskoposlar yetkilerini daha da genişletmiştir, bunun sebebi ticaretin o yüzyılda ortadan kalkmış olmasıdır. Ticaretin ortadan kalkması ile ekonomik anlamda piskoposların karşısında durabilecek güçler de ortadan kalmıştır. Dolayısıyla merkezi yönetime karşı piskoposlar daha güçlü bir hale gelmiştir. Bu durumda piskoposlar, dini alanda olduğu gibi siyasi alanda da söz sahibi olmuştur. Teokratik yönetim biçimi; piskoposların yargı yetkisine de sahip olmaları ile o dönemde meşrulaşmıştır. Ticaretin canlanması onuncu yüzyıl itibariyle başlamıştır ve tüccarlar, kentliler kiliseye karşı savaşmışlar sonucunda da kilisenin baskısından kurtulmuşlardır (Parlak , 2020: 30). Tüm bu sebepler yerel yönetimlerin oluşmasını ve günümüz yerel yönetim algısının oluşmasını gecikmiştir.

Geç Orta Çağ Avrupa'sının ürünü, yerel yönetimlerdir. Hem siyasal hem hukuki hem de idari bir kurum olan yerel yönetimler, kentlere özgürlük ve demokrasi sağlayan, on ikinci yüzyıldan günümüze kadar gelen, bir olgudur (Ortaylı, 1985: 9).

On İkinci yüzyıl öncesinde kentlerin gelişmesini ve yerel yönetimlerin ortaya çıkmasını engelleyen durum feodalite olmuştur. On İkinci yüzyıl ile birlikte engeller kalkmaya başlamıştır. Feodalizmin yıkılmasının ardından kentlerdeki yerel özerklik bilinci gelişmeye başlamıştır. Yalnızca kentler gelişmemiş beraberinde burjuvazi de

gelişmeye başlamıştır. Orta Çağ'da kent olgusu yalnızca yerleşim yeri anlamı taşımaktadır. Burjuva ile birlikte gelişen kent olgusu ise kente bir kimlik kazandırmış ve de ekonomik alanı içine katmıştır (Keleş, 1994: 25). Kentlerin kendilerine özgü kimlikler edinmesi, günümüz yerel yönetimlerin yerel halka aidiyetlik duygusu kazandırmasına temel oluşturan bir gelişme olarak gösterilebilir.

Kentlerde nüfusun artması ile ticaretin canlanması da hızlanmıştır, ticaretteki asıl hareketlilik; liman kentlerinde gerçekleşmiştir. Burjuvazinin olduğu yerlerde bu gelişmeler yaşanmıştır. Tüm Avrupa'da eş zamanlı olarak kentlerin ve ekonominin gelişmesinden bahsedilemez. Gelişme kateden kentler, ayrıcalıklar kazanmıştır bu ayrıcalıklar ilk olarak yargılama alanında gerçekleşmiştir. Süregelen süreçte mali olarak bağımsızlıklarını, özerkliklerini kazanmışlardır (Keleş, 1994: 22). Yerel yönetimlerin özerkliği, yerel yönetimlerinin en önemli özelliklerinden birini oluşturmaktadır.

Yerel yönetimlerin tarihsel sürecini etkileyen ilk, benzer örnekleri olarak adlandırılacak, Antik çağda görülen yapılar da mevcuttur. Site; Antik çağda görülen, kendi kendini yönetebilen, demokratik idari yapının en küçüğüdür. Roma İmparatorluğu döneminde, siteler; karar alma gücü ve yetkisi olan, "municipe"; idari özerkliğe sahip olan, polisler; Antik Yunan'da, toplumsal ve siyasal düşüncenin temelini oluşturan ve de etkin teşkilatlanma olan kent devletleri, yerel yönetimler kapsamında ilk örneklerdir. Polisler, Helen düşünürleri tarafından; ideal toplumun oluşmasını mümkün kılacak ortam olarak görülmüştür. Platon, Aristo gibi düşünürler, 'ideal olanı' polislerde aramış ve bunun üzerine yöntemler geliştirmiştir. Bahsedilen kent devletleri, yerel yönetimlerin gelişmesine fayda sağlamıştır. Roma İmparatorluğu'nun var olduğu süre boyunca yönetsel anlamda özerklik korunmuştur ancak Roma İmparatorluğu'nun çökmesi ile kentlerin kendi kendilerini yönetebilmeleri ve özerklikleri de ortadan kalkmıştır (Keleş, 1994: 24-25). Roma İmparatorluğu'nun çökmesinden önce görülen yönetimler; gerek demokratik izler taşıması gerekse özerkliğe sahip olması günümüz yerel yönetimlerine özellikleri bakımından benzer yönetimlerdir.

Siteilerin yıkılmasının ardından yerel yönetimler komünler şeklinde ortaya çıkmıştır. Komünlerin ortaya çıkmasını sağlayan unsur, ticaret olmuştur. Ticaretin büyümesi ve ticaret alanının genişlemesi sonucunda kentler de büyümüştür (Parlak, 2020: 30).

Komünlerin gelişimini sağlayan unsur ise; kralların, burjuvaziye desteklemesi olmuştur. Derebeyleri zayıflatacak olan etmen, komünler olarak düşünülmüş ve komünler desteklenmişlerdir (Parlak, 2020: 30). On Üçüncü yüzyılın sonlarına doğru yaşanan gelişmeler sonucunda komünler gerilemeye başlamıştır.

On Üçüncü yüzyıl ve on dördüncü yüzyıl Avrupa için özgür kentlerin yüzyılları söylemi gündeme gelmiştir. Özgür kentlerde burjuvazi oluşmuştur ve kentlerin birtakım hakları oluşmuştur. Bunlar; yargılama hakkı sonrasında ise kent kapsamında gerçekleşen ticaretin, ekonomik düzeyini düzenleme hakkıdır. Kentlilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yalnızca kent için harcanacak üzere alınan vergiler oluşturulmuştur (Parlak, 2020: 31). Kentlerin kendilerine ait yönetim şekillerinin olması, hem kentte yaşayanların ihtiyaçlarını hızla karşılayabilmelerine olanak sağlamıştır hem de kentlerin özerkliklerini desteklemiştir.

On Beşinci yüzyılın sonu itibariyle kentten daha çok devlet ön plana çıkmıştır bunun sebebi ise bu yüzyılın sonunda ulus devletler gelişmeye başlamıştır. Yurttaş kimliği, kentli kimliğinin önüne geçmiştir (Keleş, 1994: 23). 1250 ve 1550 yılları arasında komünler, merkezi bir devlete dönüşmeye başlamışlardır (Coşkun ve Uzun, 1999: 12). Bu durum yerel yönetimlerin önemini bir süreliğine geri plana atmıştır.

Merkezi devletin varlığı; yerel yönetimlerin temelini, bir arada yaşaması gereken topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak üzere topluluğun seçtiği kişiler ve organlar tarafından yönetilmek oluşturmuştur. Zaman değiştikçe, topluluk olarak yaşamının gereklilikleri de değişmiştir. Toplumun ve yönetimin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kimi zaman devlet tarafından da yerel yönetimler oluşturulmuştur (Nadaroğlu, 1989: 28). Yerel yönetimleri, merkezi devletin yönetimini kolaylaştırmaktadır bu durum da merkezi devlet tarafından yerel yönetimlerin önemli olması gerektiğinin kanıtı niteliğindedir.

Komünler, kentlerin özgürleşmesini ve yerel yönetimlerin önemini artmasını sağlamıştır. Komün kavramı, bir olmaya işaret etmektedir. Bu birlikteliğin amacı da barış ve güvenlik olarak belirtilmektedir. Orta Çağ döneminde komünler, zihniyetlerde; dayanışma, eşitlik, adalet kavramlarını çağrıştırmaktadır. Baskı, zor kullanma gibi olumsuz eylemlere başkaldırımlarının sembolü komünler olmuştur. Yaşadığımız

dönemde komünler; siyasal, sosyal, idari birimler olarak algılanmaktadır. Yerel yönetimlerin kurumsal forma ilk defa büründüğü komünlerde, tam anlamıyla katılım sağlanmaktadır (Çukurçayır, 2015: 103). Katılımın gerçekleşmesi, yerel yönetimlerde demokratik kültürün benimsenmesine yardımcı bir etkidir.

On Altıncı yüzyılda ulus-devletler gelişmektedir ve değişimleri meydana getirmektedir. Merkezi devletler güçlenmiştir ve yerel yönetim birimleri hizmetlerini devletin bir parçası olarak sürdürmeye başlamıştır. Merkeziyetçi yapı sebebiyle komünler zayıflamıştır. Yerel yönetimler ara kurumlar olarak adlandırılmış ve bu dönem uzun bir süre devam etmiştir. Devlet ve aile arasındaki ara kurumlar; kentler olmuştur. Bu süreç 1800'lü yıllara kadar devam etmiştir (Parlak, 2020: 32).

1789 yılı yerel yönetimler anlayışının gelişmesine katkı sağlayan önemli bir yıldır. 1789 tarihinde ilk kez Fransa'da belediye kavramı kullanılmıştır. Bu kavramın kullanıldığı yer ise, Fransız Kurucu Meclisi olmuştur. Ardından 1835 yılında, İngiltere'de belediyelerin tüzel kişiliklerine yönelik düzenlemeler yapılmıştır (Keleş, 1994:33). Bu gelişmeler; yerel yönetimlerin, devletler tarafından gerekli olduğunu göstermektedir.

Yerel yönetimleri, yüzyıllarca ara kurumlar olarak adlandıranlar arasında önemli olarak; Bodin ve Montesquieu yer almaktadır. Daha sonraki süreçte ki bu süreç; Hobbes, Hume, Kant, Rousseau dahil olmuştur ve yerel yönetimler gereksiz görülmüştür. Bu düşünürlere göre, devlet ve aile arasında bir ara kuruma gerek yoktur. Bu dönemlerde yerel yönetimleri faydalı gören ve hem ulusal hem de bireysel fayda için yerel yönetimlerin gerekli olduğunu savunan düşünürlere de mevcuttur. Bu düşünürlere; Jeremy Bentham ve Turgot örnek gösterilmektedir (Yılmaz, 2019: 9). Jeremy Bentham yerel yönetimlerin, bireye mutluluk getirdiğini; Turgot ise yerel yönetimlerin, topluma fayda sağladığı sürece var olması gerektiğini savunmaktadır (Keleş, 1994: 28). Bireyin olduğu kadar toplumun da refahını arttıran yerel yönetimlerin etkisi farkedildikçe birçok savunucusu ortaya çıkmaktadır.

On Dokuzuncu yüzyılda özellikle artan sanayileşme ve kapitalizm, etkisini kentlere yansıtmıştır ve komünlerde köklü değişikliğe sebep olmuştur. Komünler, devletin merkezinin altındaki yerel yönetim birimlerine dönüşmüştür (Coşkun ve Uzun,

1999: 12-13). Komünlerde gerçekleşen değişim ile komünler; yeniden kimliklerini oluşturabildikleri için başlayan bu yeni dönem de yükselme olarak adlandırılmıştır. Ancak komünler bu yeni dönemde, merkezi yönetimin altında yer aldığı için ara/aracı kurum özelliğini korumaya devam etmiştir (Ertan, 2004: 315-317).

On Dokuzuncu yüzyılda yerel yönetimlerin, demokratik bir şekilde büründüğü ve belediyeleştiği görülmüştür. Liberal öğretiler, popüler hale gelmiş ve etkisini bu sürece yansıtmıştır. John Stuart Mill; düşünce, siyasal özgürlüklere yönelik söylemlerde bulunmaktadır. Mill'in bu söylemleri içerisinde demokratikleşme sürecinde yerel yönetimlere olan ihtiyacı barındırmaktadır. Mill'e göre devlet minimum düzeyde müdahale etmeli ve yerel yönetimler devletin demokratikleşmesini sağlamalıdır (Parlak, 2020: 33). Yerel yönetimlerde benimsenen demokratik değerler, devletin demokratikleşmesinin temelini oluşturacak niteliktedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde özerk belediyeçilik hareketi ortaya çıkmış ve önemli Fransız düşünürlerin etkisi olmuştur. Alexis de Tocqueville, Proudhon, Sieyes etki eden düşünürler arasındadır. İngiltere'de belediye sosyalizmin de ortaya çıkması ile yerel yönetimler önemini tekrardan göstermiştir (Görmez, 1990: 12).

Yirminci yüzyıla gelindiğinde yerel yönetimlerin gelişimi hızlanmıştır, en başta yetki alanları ve sorumlulukları genişlemiştir. Nüfus artışının da hızlanması sonucunda yerel yönetimlerin, kentleşme sürecine dahil olması kısa bir sürede olmuştur. Yerel yönetimlerin, hizmetlerini verimli sunabilmeleri için önü açılmaya başlamıştır (Keleş, 2018: 31). Yerel yönetimler bu yüzyılda "çağdaş siyasal bir kurum" olarak sayılmaya başlamıştır. Taleplerin artması ve değişmesi, hizmetlerin kalitesi bakımından taleplerin yoğunlaşması yerel yönetimlerin gerekliliğini kanıtlamaktadır. Aynı zamanda yerel yönetimler, demokrasinin gelişmesinde etkin rol oynamaktadır (Özyurt, 2008: 72). Yerel yönetimlerin bu yüzyılda, "altın çağ"da olduğu öne sürülmektedir. Yirminci yüzyılda yerel yönetimlerin öne çıkan birtakım özellikleri vardır. Bu özelliklerden ilki hizmet çoğulculuğudur. İkinci özellik kentleşme iken, üçüncü özellik ise etkinliktir (Keleş, 1994: 30-31). Bu özelliklere fazlası eklenerek yerel yönetimler, etkin ve demokratik kurumlar haline gelmektedir.

Yirmi Birinci yüzyılda yerel yönetimler; küreselleşme sayesinde dünyanın her yerinde etkinliğini göstermekte ve güçlenmektedir, yeni yaklaşımlarla zenginleşmektedir. Yerel yönetimlerin, görev alanları eskiye oranla çok daha artmaktadır. Kent kapsamındaki sorunlar, yerel yönetimlerce çözülmektedir.

1.2. Yerel Yönetimlerin Özellikleri

Yerel yönetimlerin özellikleri genel olarak belirlenebilmektedir. Ancak her ülkede yerel yönetimler, aynı uygulamalarla varlığını sürdürmemektedir. Ülkeden ülkeye yerel yönetimlerin özellikleri farklılık gösterse de çalışmanın bu bölümünde yerel yönetimlerin özelliklerine dair genel bir çerçeve çizilmektedir.

Yerel yönetimler; yerinden yönetimin, idari yerinden yönetim ayağında yer almaktadır. İdari yerinden yönetimin dört biçimi vardır, bunlar; yer yönünden yerinden yönetim, hizmet yönünden yerinden yönetim, meslek yönünden yerinden yönetim ve bağımsız idari otoritelerdir. Yerel yönetimler, yer yönünden yerinden yönetim içerisinde yer almaktadır (Parlak, 2020: 19-22).

Coğrafi olarak belirli bir konumda hizmetlerini sürdüren yerel yönetimler, hukuki olarak sınırları çizilmiş alanlardaki yerel halktan sorumludur ve faaliyetlerini belirlenmiş alanda göstermektedir.

Yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi sonucunda, varlıklarına duyulan ihtiyaç kanıtlanmıştır. Bu durumun nedenleri de dört ana unsur ile açıklanmaktadır. Yerel yönetimlerin var olma nedenlerinden biri siyasal nedenlerdir. Yerel halkın yönetime katılmasında, demokrasinin yerel ölçekte gelişmesinde, beraberliğin sağlanmasında yerel yönetimler etkilidir (Yıldırım, 2016: 16). Bu siyasal neden sayesinde demokrasi yalnızca gelişimini yerel ölçekte gerçekleştirmemekte, ulusal ölçekte de etkisini göstermektedir.

Yerel yönetimlerin var olma nedenlerinden bir diğeri idari nedenlerdir. Merkezi hükümet hizmetlerin tamamını üstlendiğinde ortaya çıkacak birçok sorun görülmektedir. Bu nedenle yerel yönetimler, yerelde gerçekleşmesi gereken hizmetleri üstlendiğinde hizmetler, etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir. İdari anlamda yerel

yönetimler, merkezi yönetime yardımcı olmaktadır (Yıldırım, 2016: 17). Görev ve hizmet dağılımı hem merkezi yönetime hem de yerel halka fayda sağlamaktadır.

Hizmetler, merkezi hükümet tarafından gerçekleştirildiğinde; eşit bir şekilde hizmet dağıtılabilmektedir. Hizmetlerin eşit dağılmasından ziyade ihtiyaca göre hizmet verilmesi adaletli bir dağıtımı beraberinde getirmektedir. Hizmetler, yerel yönetimler tarafından gerçekleştirildiğinde daha çok fayda ile karşılaşılmaktadır.

Yerel yönetimler, merkezi yönetime oranla, hizmetleri daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla hizmetler, etkin ve verimli olmaktadır. Kaynakların kullanılmasında da tasarruf edilmektedir (Çolak, 2004: 6). Hizmetlerin etkin ve verimli olması, yerel halkın yerel yönetimlerle arasındaki bağı güçlendirirken; kaynaklardan tasarruf edilmesi de gerekli diğer hizmetlere kaynak aktarımının gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Yerel yönetimlerin var olma nedenlerinden bir diğeri ekonomik nedenlerdir. Ekonomik nedenlerin başında kaynak kullanımı gelmektedir, az önce de bahsi geçtiği üzere yerel yönetimler hizmetlerini sağlarken kaynakları israf etmeden, yerinde ve etkin bir şekilde kullanmaktadır. Hizmetler ve kaynaklar bu denli etkin kullanıldığında, ekonomik anlamda hem ülke nezdinde hem de gelir dağılımında gerçekleşen istikrarsızlık ortadan kalkmaktadır (Yıldırım, 2016: 18).

Yerel yönetimlerin var olma nedenlerinden sonuncusu sosyal nedenlerdir. Toplumun sürekli değişim ve gelişim halinde olması yerel perspektifinde yerel yönetimleri etkilemektedir. Toplumun değişmesi sonucu ortaya çıkan yerel yönetimler hem tarihsel süreç boyunca hem de bundan sonraki süreçte toplumun değişimine ayak uydurabilmelidir. Ayrıca yerel yönetimler, toplumun ihtiyaçlarına her zaman yanıt verebilmeli ve hizmetleri yerine getirmelidir.

Yerel yönetimler, anayasadaki yasalarla düzenlenen kurumlardır ancak anayasada düzenlenmelerine karşılık gelen yasa da bulunmamaktadır. Çoğunluk ele alındığında denilebilir ki; yerel yönetimler, anayasal kurumlardır. Yerel yönetimlerin sorumlulukları, yetkileri ve faaliyetleri yasalar tarafından belirlenmektedir (Parlak, 2020: 26).

Kurumlar; bir kişi gibi sayıldığında, kişi topluluğu ve mal topluluğu sonucunda ve bir amaç için oluşturulduklarında tüzeli kişiliği olan kurumlardan biri olan yerel yönetimler (Taşır, 2019: 1-7), devletin tüzeli kişiliğinden bağımsızdır, hem idari hem de mali açıdan özerktir. İdari özerklik; kararların yerel yönetimlerce serbest şekilde alınması ve uygulanmasıdır. Mali özerklik; yerel yönetimlerin görevleri dikkate alındığında yeterli kaynağa ve bütçelerinin bağımsız olmasıdır (Tarhan, 2013: 14).

Yerel yönetimlerin karar organları seçimle belirlenmektedir. Personel, merkezi hükümet tarafından değil yerel yönetimlerce seçilmektedir (Parlak, 2020: 26). Aynı zamanda personeli atama, nakil etme, siciline etki etme veya görevden çıkarma gibi işlemler de yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. Bu özellikler, demokrasinin yerel yönetimlerde gelişmesi ve uygulanması açısından önemlidir.

Merkezi hükümetin yerel yönetimler üzerinde denetimi söz konusudur. Merkezi hükümetin, yerel yönetimler üzerindeki denetimi “idari vesayet”tir. İdari vesayet, hukuksal olarak bir denetimle sınırlı olduğu sürece yerel yönetimler açısından sorun teşkil etmemektedir ancak bu denetim “yerindenlik” şeklinde yapıldığında yerel anlamda özerk olan yerel yönetimlerin özerkliğini zedelemektedir (Kızan, 2019: 20). Yerel yönetimlerin özerkliği zedelenmeden denetlenmesi, demokrasi açısından gerekli bir durumdur. Denetim sayesinde yerel yönetimler özerkliğini ve demokratik değerlerini korumaktadır.

Merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasında yetki ve görev paylaşımı söz konusudur. Paylaşımın amacı; ihtiyaçların en hızlı şekilde karşılanabilmesi, hizmetlerin ise etkin ve verimli hale getirilebilmesidir. İstikrar ve düzen sağlamak hizmetler açısından önemlidir. Hizmetlerin kim tarafından gerçekleştirileceği konusunda netlik kazandırmak, kaynakların kullanımından tasarruf etmektir. Böylece kaynakların kullanımını da tıpkı hizmetler gibi etkin ve verimli bir forma bürünmektedir. Sonuç olarak yerel yönetimler, hem bölgesel hem de ulusal kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır (Kızan, 2019: 20).

Yerel yönetimlerin demokrasi ile doğrudan olan bağlantısının güçlenmesini etkileyecek temel ilkeler vardır. Yerel yönetimlerin her konudan bağımsız olması

gerekmektedir; yerel yönetim organlarının, bütçelerinin, kararlarının. Yerel halkın bağımsız kararlara katılması ve bu alınan kararları yerel halkın etkiliyor olması gerekmektedir. Şeffaflık hususu da en az bağımsızlık kadar gereklidir, özellikle idari ve mali alanda şeffaflık sağlanması yerel yönetimlerin demokrasi ile olan ilişkisini güçlendirmektedir (Kızan, 2019: 12). Şeffaflığın olmadığı ortamda demokrasinin işlerliği de sorgunlamaktadır bu yüzden yerel yönetimlerin şeffaf olması son derece önemlidir.

Adem-i merkeziyetçi bir yapıya sahip olan yerel yönetimler, merkezi hükümetin gücünü sınırlamaktadır. Adem-i merkeziyetçilik kelimesi merkezi yetkilerin olmadığı veya yokluğu anlamındadır. Liberal ideolojinin savunucusu olduğu görüşler ile örtüşen bir kavramdır (Parlak, 2020: 26). Adem-i merkeziyetçi yapı, yerel yönetimlerin hizmetlerini sunmasında etkin bir yönetim sağlarken, karar alma süreçlerinde yerel halkın katılımını geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Coaffee ve Johnston, 2005: 164-177).

Yerel yönetimlere ilişkin özellikler ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Yerel yönetimler her ülkede aynı yetki ve sorumluluklara sahip değildir. Ülkeler arası yerel yönetimler anlaşmalar yapabilir, bu anlaşmalar birlik sağlamak açısından önemli anlaşmalardır. Yerel yönetim seçim zamanları ve seçimin uygulanma biçimi de ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Bu farklılıklara ek olarak; ülke içindeki yerel yönetimlerin sayısı, teşkilatlanmaları, kapsamaları, merkezi hükümet ile olan ilişkiler de gösterilebilir (Parlak, 2020: 26-27). Ülkeler arası farklılıklar söz konusu olsa da yerel yönetimler, hem merkezi hükümet hem de yerel için gerekli kurumlardır. Yerel yönetimlerin ülkelerdeki varlığı, bu ülkelerde demokratik değerlerin varlığı anlamını da taşımaktadır. Dolayısıyla demokrasinin; ülke nezdinde yer edinmesi, toplum tarafından benimsenmesi aynı zamanda da bir kültür haline gelmesi yerel yönetimlerden geçmektedir.

2. YEREL DEMOKRASİ

Yerel yönetimler, demokrasinin uygulanabilirliğini kolaylaştırmaktadır aynı zamanda yerel yönetimlerde uygulanan demokrasi, ülke düzeyindeki demokrasinin gelişmesi ile doğrudan bağlantılıdır. Bu sebeple çalışmada, yerel demokrasi incelemesine yer verilmektedir.

2.1. Yerel Yönetimlerde Demokrasi Kavramı

Demokrasinin dayanağı olarak gösterilebilecek iki temel mesele söz konusudur; eşitlik ve özgürlük. Hakların eşit olması, bireylerin özgür olması, yönetime katılan bireylerin özgürce ve eşit şekilde yönetime etki etmesi, adaletin sarsılmaması demokrasi ile sağlanabilmektedir. Bu özelliklerin hepsinin aynı anda oluşması demokrasi için önemlidir, birinin dahi ihmal edildiği yerde demokrasiden söz edilemez. Küçük birimler olarak geçen yerel yönetimler demokrasinin işleyebilmesi için en doğru yerlerdir. Çalışmanın konusu olan yerel yönetimlerin elitizm ile ilişkilendirilmesi, demokrasinin yerel yönetimlerde uygulanabilirliğinin yüksek olması ve elitizmin de demokrasinin uygulanabilirliğine kolaylık sağladığı gerekçesiyle yerel demokrasi çalışmanın önemli bir ayağını oluşturmaktadır.

Demokrasinin, kentlerde doğuşunun ilk örneği Antik sitelerdir. Yunan kentlerinden sonra gösterilebilecek örnek kent ise Roma'dır. Roma, demokrasinin kentlerde gelişmesini ve günümüz yerel demokrasisinin önemli hale gelmesini sağlamıştır. Demokrasinin kavram olarak, yerel yönetimler ile bütünleşen bir anlam haline gelmesinin öncüsü John Stuart Mill'dir. Mill'e göre; yerel yönetimler ve demokrasi zorunlu dahi olsa ilişkilidir ve bu ilişki kaçınılmazdır. Mill için yerel yönetimler, aynı zamanda özgürlüğün merkezi hükümet karşısında engellenmediği yerlerdir (Heywood, 2021: 232). Liberal söylemlerle yerel yönetimler desteklenmiştir.

Keith-Panther Brick için; yerel halk demokrasi ile idare edilmedikçe, ülkenin demokrasi ile yönetilebileceğinin mümkün olmadığı gerçeği söz konusudur (Keleş, 1994: 58). Demokrasinin yerel halka kazandırılmasının ilk aşaması yerel yönetimlerdir çünkü demokratik katılımın ilk gerçekleştiği yer de yerel yönetimlerdir. "Demokrasi okulu" olarak tanımlanan kamu tüzel kişisi, yerel yönetimlerdir (Keleş, 1993: 3).

Robert Dahl'a göre demokrasi, katılımın en doğru şekilde gerçekleşebilmesini sağlamaktadır ayrıca yönetime katılmak demokrasi ile birlikte yerel yönetimleri de gerekli kılmaktadır (Ökmen ve Parlak, 2010: 22). Yerel yönetimlerde gerçekleşen katılım, demokrasinin yerel yönetimler ile olan ilişkisinin en doğru biçimi olduğunu göstermektedir.

Demokrasinin, yerel halk tarafından benimsenmesi, bireysel anlamda da bireye etki etmektedir. Bireyler, özgürlüklerini ve haklarını tanımaktadır ve demokrasinin gelişmesinde rol oynamaktadır. Bireylerin siyasal anlamda sorumluluk kazanmalarını da sağlayan yerel yönetimlerde; birey ve yönetici arasındaki ilişki, birey ve merkezi hükümet arasındaki ilişkiye oranla daha samimidir. Bu sebeple bireyde gelişen siyasal sorumluluk bilinci ulusal düzeyde de kendini göstermektedir. Yerel yönetimler hem yönetimin hem ulusal demokrasinin hem halkın hem de bireylerin refah seviyesinin doğrudan etkilemektedir. Demokrasinin bir kültür haline gelmesi en başta yerel halkın, yerel demokrasiye ulaşabilmeleri ile mümkün hale gelmektedir.

Demokrasinin yerel yönetimler üzerindeki etkilerini ele alan Keleş; yerel yönetimlerin yerel halk üzerindeki etkisini de ele almakla birlikte siyasal liderlerin yetişmesi, gelişmesi için yerel yönetimleri bir okul olarak tanımlamaktadır. Siyasal liderlerin büyük bir çoğunluğunun ilk görevi yerel yönetimler olmaktadır. Bu durum dahi demokrasinin yerel yönetimlerde güçlü olduğunu kanıtlamaktadır. Yerel halkın yönetime katılması, yerel yönetimleri etkileyebilme gücünü doğurmaktadır (Keleş, 1993: 3). Yerel yönetimlerin amaçları arasında olan, etkin hizmet ve kaynak kullanımı, demokratik değerleri koruyan yerel yönetimlerle mümkündür. Demokratik değerleri benimseyen yerel yönetimler, faaliyetlerinde verimliliğini arttırmaktadır aynı zamanda kaynaklarını da verimli kullanmaktadır (Asatryan ve De Witte, 2015: 58-66).

2.2. Demokratik Yerel Yönetimin Temel İlkeleri

Yerel demokrasinin gerçekleşebilmesi için yerel yönetimlerin birtakım ilkelere uygun yönetilmesi gerekmektedir. Bu ilkeler; bağımsızlık, katılım, denetim, temsil, şeffaflık üzerinden ayrıntılı olarak incelenebilecek ilkelere dir.

Yerel demokrasinin ilk gerekliliklerinden biri, yerel yönetimi oluşturan organların seçilmesinin seçim yoluyla gerçekleşmesidir. Seçilen organlar, seçmenlere yani yerel halka karşı sorumluluklarını yerine getirmelidir ve kararlarını alırken bağımsız olmaları demokrasi açısından önemlidir. Yerel halkın yönetime katılması, karar organlarının bağımsız karar alması ile doğru orantılıdır. Halkın yönetime katılması yerel anlamda refah sağladığında, demokrasi kültürünün yerleşmesi ve ulusal anlamda yönetime katılımın artması mümkündür. Yönetime katılmanın çeşitli yolları vardır

ancak siyasi bilincin ve demokrasi kültürünün tam anlamıyla toplumda etkin olmaması sebebiyle yönetime katılım kısıtlı yollarla sağlanmaktadır.

Yerel demokrasinin, yerel yönetimlerde sağlanabilmesi için yerel halkın, yerel yönetimleri denetleyebilmesi ve yerel yönetimlerin, yerel halkı bilgilendirmesi gerekmektedir. Yönetimin başına seçimle gelen yöneticilerin, yerel halka karşı hesap verebilmesi yükümlülükleri arasındadır. Yerel yönetimlerin denetlenmesi, referandum ile sağlanabilmektedir. Referandum; yerel halkın, yerel yönetimlerin aldığı kararları denetleyebileceği bir denetim yöntemidir. Ayrıca “kamu denetçisi” yöntemi ile de yerel halk denetim sağlayabilmektedir. Bu denetim yönteminde, kurumlar ceza uygulayabilmektedir. Yerel yönetimlerin kendi içinde denetimi sağlaması “iç denetim”, merkezi hükümetin yerel yönetimler üzerindeki denetimi ise “dış denetim” olarak adlandırılmaktadır (Özbek, 2015: 12).

Yerel demokrasinin gerekliliklerinden biri de yerel halkın temsil edilmesinin etkin bir şekilde sağlanmasıdır. Yerel halkın temsili üzerine elitizm temelli önyargılar bulunmaktadır; yönetimi sağlayan sınıfın, elitlerin kendi çıkarları doğrultusunda ihtiyaçları ve talepleri karşılayacağı endişesi elitizmi zedelemektedir. Yerel demokraside yerel halkın temsilinin önemli olmasının sebeplerinden biri olarak bu gösterilebilir. Yerel demokrasi güçlü olduğunda, elit sınıf dahi olsa çıkarlarının uzun süre devam edemeyeceği gerçeği belirginleştiğinde söz konusu endişeler ortadan kalkmaktadır, önemli olan nokta; elit sınıf, yönetimi bir başka sınıfa devretmesi gerektiğini yerel demokrasinin güçlü ve etkin olduğu sebebiyle farketmelidir. Böylece yerel halkın ihtiyaçları yerel yönetimlerce yerinde karşılanmakta ve yerel halkın temsili sorunsuz bir biçimde bölgede süregelmektedir. Yerel halkın sorunları yerel yönetimlerce daha kolay farkedilmektedir bu durumda da temsilciler, seçim sürecini de göz önünde bulundurduğunda sorunların çözümünü direkt olarak sağlamaktadırlar.

Yerel demokrasi, yerel yönetimlerin şeffaf bir şekilde yönetilmesi ile doğrudan bağlantılıdır. Şeffaf bir yerel yönetim, yerel halka karşı kolayca hesap verebilmektedir. Aynı zamanda şeffaflık; yönetimin aldığı kararları yerel halkın bizzat takip etmesine, denetlemesine imkan sağlamaktadır. Sonuç itibari ile her iki taraf da kurduğu ilişkileri çift yönlü sürdürmektedir. Doğrudan yerel halk ile sağlanan iletişim, bilgi akışı sonucunda sağlıklı ve güçlü demokrasiyi desteklemektedir (Özbek, 2015: 15-16).

Sivil toplum, toplumsal alanı oluşturduğu için yerel yönetimlerde etkin hale geldiğinde yerel demokrasi olağan bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Tek başına sivil toplum tarihsel arka planda farklı şekillerde yorumlanmıştır. Montesquie, bir toplumsal gücün başka bir toplumsal güç ile durdurulacağını öne sürmektedir, benzer kaygı başka liberallerde de vardır örneğin; Toqueville, Mill. Devlet ile birey arasında devletin gücünü sınırlandıracak bir toplumsal gücün olmamasının ciddi bir sorun olduğu görülmektedir. Demokratik rejimlerde bile despotizmin görülebileceğini, ‘çoğunluğun despotizmi’ oluşabileceğini ifade etmektedir, tabii ki bu arada bir güç olmazsa olabilecektir. Bu ara güçler sivil toplum kuruluşlarıdır. Liberal demokrasilerin varlığının en önemli gücü sivil toplumdur. Sivil toplum devletten güçlü olmazsa o devlet sınırlandırılmaz. Toplum ekonomik olarak da devletten güçlü olmalıdır. Sivil toplumun önemi Jean J. Rousso’nun insanı önemli kılan yer polistir söylemiyle değerlendirilmektedir. İnsanı insan yapan şeyin de toplum olduğunu, insanın kendini anca toplumda geliştireceğini ifade etmektedir. Sivil toplum, devletle toplumun kesiştiği noktadadır. Politik olanın işleyişinde bir noktada devlet bir noktada sivil toplum vardır.¹

Güçlü bir sivil toplum demokrasinin negatif yönde dönüşümünü engellemektedir ve demokrasiyi sağlamlaştırmaktadır. Sivil toplum kuruluşları katılımcıdır, katılımcı olmaları da demokratik bir yapıda olduklarını göstermektedir. Tek başına ne sivil toplum yeterlidir, ne de demokrasi. Sivil toplumun ve demokrasinin gelişmesiyle devlet, sorgulanabilir, ulaşılabilir, arzu edilen biçime dönüşmektedir. Demokrasi sivil toplumu desteklediğinde sivil toplum özgürleşmektedir; sivil toplum demokrasiye destek verdiğinde yerel demokrasinin gerçekleşmesi kolaylaşmaktadır. Yerel halk, demokrasi kültürüne ait hissettiğinde, sivil toplum güçlenmektedir. Sivil toplum güçlendiğinde, yerel yönetimlere yerleşmektedir. Yerel yönetimlerde sivil toplum yerleştiğinde, yerel demokrasi temelleri yıkılmamaktadır. Sivil toplum, bir bütünün hiçbir kesim tarafından ezilmemesinin güvencesidir. Bu durum yerel demokrasi adına da bir güvence tesis etmektedir.

Yerel demokrasinin bozulmaması için denetim, demokrasinin gereklilikleri arasındadır. Merkezi hükümetin, yerel yönetimleri denetlemesi ‘idari vesayet’ olarak

---

¹ Bu perspektifte anlatılanlar Bursa Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün lisans derslerinde tutulan notlar çerçevesinde aktarılmıştır.

adlandırılmaktadır. İdari vesayet, demokrasiyi zedelediği gibi işlerliğinin denetimi hususunda da demokrasiyi desteklemektedir. İdari vesayet uygulaması; demokrasi uygulamalarını, özgürlükleri kısıtlamadığı ve az olduğu müddetçe yerel demokrasi için gerekli bir ilke olarak kalmaktadır (Kızan, 2019: 12-20).

Yerel demokrasinin gerekliliklerinden sayılan yerel özerklik, çalışmanın başka bir başlığını oluşturmaktadır dolayısıyla yerel özerklik kavramına daha sonra değinilecektir. Yerel demokrasi, yerel özerklik de dahil olmak üzere, tüm unsurlar sağladığında gerçekleşmektedir.

Yerel halk için verilecek hizmetler; adil olduğunda, yerinde ve zamanında sağlandığında, yerel halk demokrasinin bir parçası haline geldiğinde, yerel yönetimler ideal formuna dönüşmektedir.

3. DEMOKRASİDE YEREL KATILIM

Yerel yönetimlerde demokrasiye katılmanın birçok yolu mevcuttur, yerel halk sadece seçimler vasıtasıyla değil sürekli olarak demokrasiye katılım göstermelidir. Yerel halkın yönetime katılmasını sağlamak, demokrasinin yerel yönetimlerde uygulanabilirliği açısından önemli bir konudur.

3.1. Yerel Katılım Kavramı

Yerel yönetimlere katılım sağlamak doğrudan demokrasiye katkı sağlamaktır. Yerel katılım, yalnızca dar anlamının kapsadığı oy kullanmak ile ele alınmamaktadır. Gerçek anlamda katılım sağlamak; herhangi bir kararın alınması sırasında da katılabilmek, etki edebilmektir. Yerel halk katılımını sağladığı gibi denetim de sağlar konuma gelmektedir.

Demokratik katılım; sadece yöneticiyi seçmekle indirgenmemeli, yerel halkı etkileyen her duruma, yerel halkın dahil olması kadar geniş bir anlam ifade etmektedir. İletişim halinde olmak, bilgilendirilmek, yerel halk açısından önemli hususlardır. Sivil toplumun varlığı da demokratik yerel katılımı desteklemekte etkin bir rol oynamaktadır. Yerel halkın, yönetime genel anlamıyla siyasete katılmadığı durumda yabancılaşması kaçınılmaz hale gelmektedir (Ergil, 1980: 116). Yabancılaşan yerel halk, ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gerekli olan katılım yöntemlerini kullanmadığında, yerel

yönetimlere karşı güven duygusu da oluşamaz. Demokratik yönetimin gerçekleştiği yerel yönetimlerde yerel katılım da demokratik olarak gerçekleşmelidir. Bunun sonucunda yerel halk, sesini katılım yöntemleri aracılığıyla duyurduğunda yönetime karşı duyarlı hale gelmekte aynı zamanda da yönetimin bir parçası olmaktadır. Sonuç olarak yerel katılımı sağlayan yerel halk, yerel yönetimlerde söz sahibi olmaktadır ve demokratik katılım gerçekleşmektedir.

3.2. Yerel Katılımın Özellikleri

Yerel katılım dar anlamının dışında incelendiğinde, yerel katılımın birçok özelliği ortaya çıkmaktadır. Yerel katılım; sivil toplumu merkeze almakta, yerel demokrasi için gerekli olan yönetimde şeffaflık unsurunu desteklemektedir. Sorunlar için kolay çözüm yolu üretebilmek, kaliteli hizmet sunabilmek, yerel halkı özellikle de bireyi duyarsızlaşmaktan kurtarmak, bilgi edinebilmeyi hak kılmak, yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkiyi güçlendirmek yerel katılımın özellikleri arasında gösterilmektedir. Yerel katılım ile birlikte hizmetlere yönelik kararlar doğru ve yerinde alındığında maliyetler de düşmektedir. Yerel katılım, etkinliğin beraberinde verimliliğin de ön plana çıkmasında etkin rol oynamaktadır. Yerel yönetimler için önemli olan etkinlik ve verimlilik yerel katılım sayesinde desteklenmektedir.

Yerel katılım, yerel halk için birçok fayda sağlamaktadır. Yerel halk; bilgilendirilmekte, önerilerini yöneticilere iletebilmekte, kararlara ve bu kararların uygulanmasına katılabilmekte, yöneticilerden hesap sorabilmektedir. Yerel katılım yerel halkı yönetime dahil ederek yerel yönetimlerin demokratik değerlerle işlemesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte yerel katılım, yerel yönetimlerin yerel halk tarafından denetlenmesi için gerekli görülmektedir.

Yerel katılım, yönetim için de birçok fayda sağlamaktadır. Yöneticiler; yerel halkı bilgilendirmekte, yerel halkın sorunlarından haberdar olmakta, yerel halk ile doğrudan ilişki kurmakta ve yerel halktan destek görmekte, maliyetleri düşürebilmekte, daha iyi projeler ve kararlar geliştirebilmekte, yerel halkın uyumunu arttırabilmektedir (Tarhan, 2013: 57). Yerel halkın yerel yönetimlere katılım göstermesi ile yöneticiler, kendi gelecekleri için de yerel halkın ihtiyaçlarını daha hızlı karşılar hale gelmektedir. Yerel halkın, yerel yönetimleri etkileme gücü yerel katılım sayesinde artmaktadır

böylece yerel halkın memnun olmadığı her durum yöneticiler için riskli bir ortam hazırlamaktadır.

Yerel halk içerisinde bulunan birey, sorunlara karşı çözümün bir parçası olma konusunda isteksiz ise veya demokrasi kültürü gelişmemiş ise yönetime katılım sorunlu hale gelmektedir. Bireyin yönetime katılmaya zaman ayırmak istememesi de sorunlardan birini oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin etki ettiği ölçek de yerel katılım etkilemekte ve sorun oluşturabilmektedir (Tarhan, 2013: 73). Yerelde bireyin, yönetime katılmak için fazla çaba sarf etmesi gerektiğinde bireyin yerel katılım bilinci azalmaktadır. Yerel katılımın sorunlarla sekteye uğramaması için yerel katılım yöntemlerinin doğru ve yerinde uygulanması gerekmektedir böylece hem yerel demokrasi gelişmekte hem de yerel katılım artmaktadır.

3.3. Yerel Katılım Yöntemleri

Yerel katılımın sağladığı çeşitli faydaların olması, yerel yönetimlerde, yönetime katılmanın birden fazla yolu olduğuna işaret etmektedir. Merkezi yönetime katılabilmeye oranla yerel katılım yöntemlerinin uygulanabilirliği daha mümkündür. Yerel ölçekte düşünüldüğünde ölçeğin küçülmesi, merkeze oranla daha az kişinin yönetime katılması katılımı daha kolay ve yoğun kılmaktadır.

Yerel katılım yöntemleri; halk oylaması, iletişim demokrasisi, halk toplantıları, kamuoyu yoklamaları, meclis toplantıları, yuvarlak masa toplantıları, danışma kurulları, gelecek atölyeleri, kent konseyleri, yurttaş kurulları, yerel gündem 21, planlama forumları olarak gösterilebilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı , 2001: 117-120).

Halk oylaması; doğrudan demokrasinin söz konusu olduğu yöntemdir ve yerel halkın oy kullanmasıdır. Maliyet ve zaman açısından dezavantajlı bir yöntemdir. İletişim demokrasisi; yerel katılımında internetin önemini vurgulamaktadır. Günümüz dünyasında internet, demokrasi ile bağ kurmaktadır, bu bağ sayesinde yerele karşı bilgi edinmek veya yerel yönetimlerdeki karar süreçlerine dahil olmak kolaylaşmaktadır. Yerel yönetimlerin etkinliklerini duyurması, hizmetlerini paylaşması, iletişim bilgilerinin kolayca bulunması internetin demokrasiyi desteklemesinin göstergesidir (Tarhan, 2013: 61-62).

Halk toplantıları; yerel yönetimlerin yerel halkı bilgilendirmek ve aynı zamanda tartışmaların da gerçekleşebileceği üzere halka açık düzenlenen katılım yöntemlerindedir. Halk toplantıları, bilgi akışının sağlıklı biçimde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Kamuoyu yoklamaları; yerel halkın düşüncelerini öğrenebilmek için etkili bir yöntemdir (Devlet Planlama Teşkilatı , 2001: 117-120).

Meclis toplantıları; yerel halkın katılımının sağlandığı toplantılardır bu toplantılarda yerel halk meclis üyeleriyle doğrudan iletişim kurarak sorun, öneri ve taleplerini dile getirebilmektedir (Görün, 2006: 168). Yuvarlak masa toplantıları; sorun teşkil eden alanlardaki uzmanlarla gerçekleştirilmektedir, amaçları ise toplantı sonucu belirlenen önceliklerin yöneticilere aktarılmasıdır. Danışma kurulları; yerel halk tarafından oluşturulan, katılımcıların sınırlı olduğu kurullardır. Yerel yönetimlerin çalışma alanlarına yönelik konuların uzmanlarla, halk temsilcileriyle tartışıldığı ve yol gösterici olmayı hedef alan kurullardır. Gündemin belirlenmesi de kurulun önerisiyle gerçekleşmektedir (Tarhan, 2013: 64).

Gelecek atölyeleri; bir yönetici eşliğinde küçük grupların beyin fırtınası yapması, dileklerin dile getirilmesi ve sonuçların değerlendirilmesi amacıyla etkin bir yöntem haline gelmektedir. Demokratik sosyalleşmenin kolaylıkla gerçekleşebileceği bir ortam hazırlanmaktadır. Kent konseyleri; alt düzeyden üst düzey yerel yönetim birimlerini, yerel halkın denetim sağlayabilmesi amacıyla oluşturulmaktadır. Rapor oluşturulması, oluşturulan raporların kamuoyuna sunulması ile sorunlara yönelik çözümlerin aranması hedeflenmektedir. Yurttaş kurulları; mahalle ölçeğinde oluşturulan kuruldur ve mahalledeki tartışma merkezidir (Yıldırım, 1993: 114-115).

Yerel gündem 21; yerel yönetimlerin öncülüğünde yerel düzeydeki yaşam kalitesini, katılımı, sorumluluk bilincini, dayanışmayı arttırmayı hedeflemektedir ve yerel halkın yönetime katılımını arttıracak bir araçtır. Önceliklerin belirlenmesi ile yerel yönetimler için yerel gündem oluşturmak amaçlanmaktadır. Planlama forumları; sivil toplum kuruluşları, yerel halk, uzmanlar beraber hareket ederek planlama sorunlarının çözümü üzerine oluşturulan çalışma gruplarıdır (Devlet Planlama Teşkilatı , 2001: 117-120). Yerel katılım yöntemlerinin çeşitliliği, yerel yönetimlerin demokrasi ile olan ilişkisini pekiştirmektedir.

Tablo 1: Yerel Katılım Yöntemleri

Yerel Katılım Yöntemleri
• Halk Oylaması
• Halk Toplantıları
• Kamuoyu Yoklamaları
• Meclis Toplantıları
• Danışma Kurulları
• Gelecek Atölyeleri
• Kent Konseyleri
• Planlama Forumları
• Yerel Gündem 21
• Yurttaş Kurulları
• Yuvarlak Masa Toplantıları
• İletişim Demokrasisi

Kaynak: Tezin yazarı tarafından oluşturulmuştur.

4. YERELLEŞME VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

Yerel yönetimleri güçlendiren, merkezi hükümete fayda sağlayan, demokrasiyi besleyen, yerel halka güven veren, yerel katılım oranlarının artmasına katkıda bulunan yerelleşme kavramı çok yönlü etki sağlamaktadır.

Yerelleşme kavramı; yerel yönetimlerin, yerel halkın yönetime katılımı ve yönetimi denetlemesi ile özerkleşmesini öncelemektedir. Böylece yerel yönetimler, merkeziyetçi yapıdan uzaklaşmaktadır. Yerelleşme, yerel yönetimlerin demokratik kültürle sürdürülmesini sağlamaktadır (Tunçer, 2012: 135-136).

Yerelleşme en genel tanımıyla; merkezi hükümetin, yerel yönetimlere yetki ve kaynak aktarmasıdır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001: 10). Yerelleşme kavramı;

merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasında paylaşılan yetki çerçevesinde, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine işaret etmektedir (Talas ve Kara, 2010: 41). Yerelleşme, aktarım süreci olarak tanımlandığında merkezi hükümetin; birimlere, otoritelere, işletmelere kaynak sağlaması, planlama imkanları sunması, yönetimini kolaylaştırması anlamına gelmektedir (Tunçer, 2012: 136).

Yerel yönetimler çerçevesinde yerelleşme ilkesi, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını gerçekleştirmesinde yardımcı olmaktadır. İhtiyaçların en yakın yerden karşılanabilmesi için en yakın yerlere hem kaynak hem de yetki aktarımının sağlanması yerelleşme ile mümkün kılınmaktadır.

Sivil toplumu destekleyen bir yönü olan yerelleşme, sivil toplumun özerkliği ve katılımı zorunlu kılması ile katılımcı, demokratik toplumun ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır. Yerel yönetimlerin güçlenmesi ile sivil toplum kuruluşları faaliyet alanlarında daha etkin bir rol üstlenmektedir aynı zamanda yerel halk, yönetime katılım göstermekte de daha etkin hale gelmektedir. Yerel medya ve yerel girişimciler de yerelleşme sayesinde desteklenmektedir (Parlak ve Sobacı, 2010: 208-209).

4.1. Yerelleşmenin Sebepleri

Yetkiler ve kaynaklar birlikte yerelleştiğinde, yerel demokrasinin bir gerekliliği haline gelmektedir. Merkezi hükümetin yetkilerini aktarması yalnızca yerel yönetimlere değil, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre de aktarması yerelleşmenin kapsamına girmektedir. Yerelleşmeye ihtiyaç duyulmasının birçok sebebi vardır. Merkezi hükümetin geniş yetkilere sahip olması, yerel halk tarafından güven duygusunun azalmasına yol açmaktadır. Yerel ve birey odaklı sorumlulukların olması gerektiğine bu sorumluluklarla birlikte özerkliğe de önem atfedilmesi, yerelleşmenin ideolojik sebepleri arasındadır. Sorunların sürekli devam ettiği; demokrasi kültürü, temsil hakları, özerklik gibi konuların sorunsuz işlenmesini sağlamak gayesi yerelleşmenin siyasi sebepleri arasındadır. Yerelleşmenin işlevsel sebepleri daha çok merkezi hükümete kolaylık sağlayacak sebeplerdir; maliyetli işlerin en aza indirgenmesi, rutin işlemlerin azaltılması. Hizmetlere karşı yerel ihtiyaçları ve hassasiyeti göstermek, karar organlarına karar fırsatı sunmak da yerelleşmenin işlevsel sebepleri arasındadır. Son olarak; kalkınmanın sağlanabilmesi, global ihtiyaçların sürekli değiştiği için yerel

zenginliklerin etkin kullanılabilmesi yerelleşmenin globalleşme sebepleri arasındadır (Baykal, 2017: <https://www.makaleler.com/yerellesme-desantralizasyon>).

Yerelleşmenin ortaya çıkması için gerekli sebepler sağlandıktan sonra yerelleşmenin dört farklı türü ortaya çıkmaktadır; siyasi, idari, mali, ekonomik yerelleşme. Sivil toplum kuruluşlarına daha çok destek göstermek, yerel halkı karar verme sürecine daha çok dahil etmek, sorunlara yönelik yerinde çözümü daha kolay sağlamak siyasi yerelleşmenin gerekliliklerindedir. Merkezi hükümet tarafından yerel yönetimlere yetki devredilmesi idari yerelleşmenin gerekliliklerindedir. Mali anlamda sorumlu olabilmek mali yerelleşmedir. Harcama yetkisi ve yeterli miktarda gelire sahip olmak mali yerelleşme için şarttır. Özelleştirme ve deregülasyon olarak ikiye ayrılan yerelleşme ise ekonomik yerelleşmedir. Merkezi hükümetin görevlerini özel kuruluşlara devretmesi özelleştirme iken, hizmetlerin sağlanabilmesi için yasa ve yönetmeliklerin düzenlenmesi ise deregülasyondur. Yasa ve yönetmeliklerin düzenlenmesi sonucunda bürokrasinin azalması beklenmektedir. Merkezi hükümete oranla bürokrasinin az olduğu yerel yönetimler, yerelleşme sonucunda da bürokrasiyi azalttıklarında zamandan tasarruf edebilecek ve sorunlara yönelik çalışmalarına daha çok vakit ayırabilecektir (Baykal, 2017: <https://www.makaleler.com/yerellesme-desantralizasyon>).

4.2. Yerelleşmenin Sonuçları

Yerel yönetimlerin kişiliğine; özgüven kazandıran yerelleşme, yerel halkın da yönetime katılımını arttırıcı özelliكتedir. Sorumluluk bilinci, yönetimde şeffaflık ve hesap verilebilirlik yerel yönetimler açısından etkili bir sonuçtur. Yerel yönetimlere sağladığı avantaj merkezi hükümette de görülmektedir, merkezi hükümetin yetki alanlarında daha verimli çalışması dolaylı yoldan sağlanmaktadır (Baykal, 2017).

Yerelleşme; demokrasiyi geliştiren, toplumsal yapıyı güçlendiren niteliktedir. Yerel yönetimlerin yetkilerinin artması sonucunda merkezileşmenin engellenmesi olağan bir sonuç doğurmaktadır. Dolayısıyla yerel demokrasi desteklenmektedir ve yerel değerler benimsenmektedir. Yerelleşme, eşitsizliklerin giderilmesi için de iyi bir seçenektir (Talas ve Kara, 2010: 42). Yerelleşme ile birlikte güçlenen yerel yönetimler; yerel ekonomiyi, sosyal alanı, üretimi, yerel topluluğu ve yerel kültürü de kendisi ile birlikte güçlendirmektedir

Yerelleşmenin yönetime dahil edilmesi sonucunda birçok avantaj elde edilmektedir. Hizmetlerin daha hızlı gerçekleştirilmesi, demokrasinin uygulanabilmesi, maliyetin düşürülmesi, yönetimdeki verimin artması, yolsuzluğun engellenmesi, sivil toplumun aktif bir rol alması, özel sektöre imkan sağlanması, etkili bir yönetim gerçekleşmesi yerelleşmenin entegre olması ile daha mümkün hale gelmektedir. Tüm bunların sonucunda yerel tiranlığın önüne geçilmektedir. Yerelleşme, ideal bir yönetim anlayışını düşündürmektedir.

Yerelleşmenin avantajları olacağı gibi dezavantajları da sonuçları arasındadır. Yerelleşme tam anlamıyla uygulanmadığı ve denetlenmediği takdirde yolsuzluğa engel olmak yerine yolsuzluğun önünü açabilir ve yolsuzluklarla birlikte adalet kavramı da sorgulanabilir hale gelebilir. Merkezi hükümet kontrolünü kaybedebilir. Hizmetlerin sağlanması kaynak ve gelir yetersizliği durumunda sorun teşkil edebilir. Çıkar grupları merkezi hükümetin devrettiği yetkileri çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışabilir. Tüm bunlar yerelleşmenin dezavantajlarını oluşturuyor olsa da yerelleşmenin avantajları dezavantajlarından çok daha fazladır ve ifade edilen şekilde uygulandığı sürece dezavantajların önüne geçilmesi kolay bir yoldur. Yerelleşme, yerellik ilkesinin meydana gelmesindeki temel üzerine uygulama alanı oluşturmaktadır.

5. YERELLİK VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

Yerel yönetimlerde yerellik ilkesi, yerel halkın aidiyetlik duygusunu geliştirmeye yardımcı olan bir ilkedir. Bireyi gözetten ve yerel yönetimlerin işleyişine yardımcı olan bir ilke olduğundan yerel demokrasinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

5.1. Yerellik Kavramı

Yardımlaşma kökünden gelen yerellik kavramı, eski bir kavramdır (Keleş, 1995: 3-4). Yerellik kavramı özü itibarıyla, ait olmak ile ilişkilendirilmektedir (Parlak, 2020: 28). Yerellik kavramının amacı, bireyi odak noktasına yerleştirmekte ve bireye destek sağlamaktadır. Herhangi bir hizmeti yürütülecek birim, o hizmete en yakın birim olmalıdır, müdahaleyi önleyici bir özelliktir. Toplumsal alanda bireyin alanının genişletilmesi gözetilmektedir. Yerellik kavramının bir başka anlamı da verilecek hizmetin halka yakın olmasıdır. Bu anlam çerçevesinde idari yetkiler paylaşılmaktadır (Özel, 2000: 28-41). Yerel yönetimler, hizmetleri verecek olan birimleri hizmetin

verileceği yere yakın olma koşulu ile seçtiğinde yerellik kavramı işlerlik kazanmaktadır. Günümüzde yerellik kavramı; bireyi merkeze alan ve bireye özerklik anlamı yükleyen, bireyin yetersiz kalacağı durumlarda da yerel yönetimleri etkin hale getiren yerinde hizmet uygulamayı esas alan bir kavramdır.

Yerel yönetimler, yerellik ilkesini uyguladığında; bireylerin yerele karşı aidiyetlik duygusu artmakta dolayısıyla yerel halk da yerel yönetimlerde yerel demokrasinin gerekliliklerine uygun olarak demokrasi bilincini güçlendirmektedir.

5.2. Yerellik İlkesinin İşlevleri

Genel anlamı ile yerellik ilkesi, bireyle birlikte yerel yönetimlerin de özerkliğini korumaktadır. Bir grubun yetersiz kaldığı noktada yerellik kavramının etimolojik tahlilinde de görüldüğü üzere yardımlaşma esaslı olarak bir üst düzey grubun etki etmesi sonucunda; hiçbir gruba, birime, bireye taşıyamayacağı yük bindirilmemektedir. Bu durumda söylenebilir ki yerellik ilkesi, yerel yönetimlere adil bir işleyiş kazandırmaktadır.

Yerellik ilkesi, merkezileşmeyi engellemekte aynı zamanda da yerel yönetimlerin yetkilerini arttırmaktadır (Keleş,1995: 6). Yerel yönetimlerin yetkilerinin artması, yerel katılıma olan artışı da beraberinde getirmektedir. Yerel yönetimlerin söz sahibi olduğu konuların çoğalması, yerel halkın bu konulara ilişkin kararlara etki etme oranını arttırmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin, yerellik ilkesi sayesinde etkin hizmet sunmaları kolaylaşmaktadır.

Yerellik ilkesi kapsamında, yerel halkın ihtiyaçları daha kolay belirlenmekte ve ihtiyaçlar daha hızlı şekilde karşılanmaktadır. Yerel demokrasinin gerekliliklerinin sağlanmasına kapı açan yerellik ilkesi, yerel yönetimleri güçlendirmektedir. Yerel yönetimlerin güçlenmesi sonucunda yerel halk; ihtiyaçlarının, verilen hizmetlerle karşılandığını görmektedir. Merkezi hükümete oranla yerel yönetimler yerellik ilkesi ile birlikte avatanjlarını arttırmaktadır. Yerel yönetimler böylece adaletin sağlandığı, katılımın demoraktik gerçekleştiği birimler haline gelmektedir. Yerellik ilkesi, tüm bu işlevleri ile yerel özerkliği ve yerelleşmeyi destekleyici niteliktedir. Yerel yönetimleri destekleyen kavramlar, birbirleriyle etkileşim içerisinde.

5.3. Yerel Özerklik

Özerklik, merkezi hükümetin yerel yönetimlere etkisini sınırlandırmaktadır (Özbek, 2015: 20). Yerel özerklik temel olarak, yerel yönetimlerin işleyişine merkezi hükümetin karışmaması durumudur. Ancak özerklik, yerel yönetimlerin tamamıyla özerk olduğunu ifade etmemektedir. Yerel yönetimin alanına giren hizmetlerde veya sorumluluklarda, yerel yönetimler kendi kaynakları ve kendi işleyişine uygun hareket etmektedir. Demokrasinin gerekliliklerinden biri olan yerel özerklik; yerel halkın yerel yönetimlerle bağ kurmasını ve demokratik ilkelerin yerel yönetimlerce de benimsenmesini sağlamaktadır. Yerel özerkliğin var olması, yalnızca yerel demokrasinin değil, ulusal düzeyde de demokrasinin geliştiğini anlamaya yardımcı olan gerekliliktir.

Merkezi hükümetin iktidarın bütünü elinde toplaması, yerel halk için güvensizlik hissini ortaya çıkarmaktadır. Bu güvensizlik hissini ortadan kaldırmak için yerel özgürlüğün sağlanması gerekmektedir. Hem yerel özgürlüğün hem de yerel halkın özgürlüğü için yerel özerklik gerekli bir uygulamadır (Giovanni, 1996: 343-346).

Yerel yönetimler ve merkezi hükümet arasında keskin bir ayrım söz konusu değildir aksine birbirlerinin tamamlayıcıları konumundadırlar. Yerel yönetimler, özerk olsalar dahi merkezi hükümetin belirli sınırlar çerçevesinde denetimine tabiidirler. Yerel özerklik, merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasındaki yetki paylaşımı sonucunda; yerel yönetimlerin yetki alanlarında özerkliğini ifade etmektedir. Bu yetki alanına, merkezi hükümetin müdahale etmesi söz konusu değildir.

Yerel özerklik; yerel yönetimlerin idari alanda olduğu gibi mali alanda da özerk olmasını sağlamaktadır. İdari özerklik; alınan kararların özgürce alınması iken mali özerklik; bağımsız bir bütçe ve kaynakları ifade etmektedir (Tarhan, 2013: 14). Yerel yönetimlerin tüzel kişiliğinin olması, karar organlarının seçim yoluyla seçilmesi, yetki alanlarına müdahale edilmemesi sonucunda yerel yönetimler özerk ve demokratik birimler haline dönüşmektedir. Dolayısıyla yerel özerklik ve yerel demokrasi kavramları meydana gelmekte ve anlam kazanmaktadır (Keleş, 1994: 43).

Yerel özerklik ilkesi; özgürlüklere karşı saygı göstermekte ve yerel halkın yaşamının niteliğini korumaktadır. Yerel yönetimlerin, yerel halkın tamamına hizmet

sağlaması da yerel özerkliğin kolaylaştırdığı durumlar arasındadır. Yerele dair bilincin yerel halk tarafından geliştirilmesine yardımcı olan yerel özerklik ilkesi; yerel halkın özerklik fikrine destek vermesini sağlamaktadır. Yerel halkın sağlamış olduğu destek, bir başka otoritenin, yerel özerkliği zedelemesine karşı etkili bir güçtür. Yerel özerklik ilkesi hem demokratik değerler hem toplumsal refah adına gözetilmesi, sürdürülmesi, desteklenmesi gereken bir gerekliliktir (Keleş, 1994: 45).

6. YEREL YÖNETİMLERİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

Yerel yönetimler ve toplum çift yönlü etkileşimin olduğu bir ilişki içerisinde dirler. Yerel yönetimlerin, topluma olan etkileri göz önünde bulundurulmadığında, yalnızca özellikleri ve işleyişi değerlendirildiğinde önemi anlaşılmamaktadır. Toplumun refah seviyesi, kaygıları, umutları kısacası duyguları, yerel yönetimlerden bağımsız incelendiğinde varsayımların eksik kalmasına sebebiyet vermektedir.

Gustave Len Bon'un (1997: 26) "bir toplulukta her duygu, her hareket sirayet edicidir" ifadesi toplumun etkisine işaret etmektedir. Yerelleşme, yerellik, yerel özerklik; yerel yönetimlerin yönetilmesine etki eden önemli kavramlardır. Bu kavramlar çerçevesinde yerel yönetimler işlerlik kazandığında; yerel yönetimlerin özelliklerine, yerel demokrasiye, yerel halkın yerel yönetimlerle olan ilişkisine pozitif yönde etki etmektedir. Yerel yönetimler bu özellikleri ile yerel halkın refah seviyesini yükseltmektedir.

6.1. Toplumsal Bir Varlık Olarak Birey

Toplum; bireylerin, bireylerin oluşturduğu toplulukların oluşması ile meydana gelmektedir. Bireylerin iletişimi ve etkileşimi sonucunda oluşan sistem, toplumu oluşturmaktadır. Birey, yaşadığı yapının bir parçası haline geldiğinde, toplumsal bir varlık olmaktadır. Değerlerin, kültürün ortak olması toplumsal bütünlüğün önemli bir unsurudur. Her toplum kendi kültürünü oluşturmaktadır bu sebeple, yerel anlamda kazanılan yerel demokratik kültür, yerel halkın değişmeyen kültürü haline gelebilir. Bu döngü kapsamında; yerel ölçek ele alındığında, toplumun birarada olmasını sağlayan temel birim yerel yönetimlerdir. Yerel anlamda halkın, toplum haline gelmesi yerel yönetimlerin sağladığı avatajlar sayesinde gerçekleşmektedir.

6.2. Bireysel Kaygının Toplumsal Etkisi

Yerel yönetim uygulamalarının eksik, yetersiz, yerel demokrasiye uygun olmayan şekli meydana geldiğinde, yerel halk güvensiz hissetmekte ve kaygı problemi ortaya çıkmaktadır. Yalnızca yerel halk demek yanlıştır çünkü bireysel olarak ortaya çıkan problemler, yerel halka yansımaktadır; aynı şekilde yerel halkın, toplumun; problemleri, istekleri de bireysel olanı etkilemektedir. Toplumsal gruplar, konumuz gereği bu toplumsal grup, yerel halktır; kültürünü geliştirir ve aktarır (Geçtan, 2020: 21), bu sebeple yerel halkın demokrasi kültürünü benimsemesi ve aktarması yerel yönetimlere bağlı bir durumdur. Yönetimin karar alma süreçlerinde söz sahibi olmayan veya yeterince yönetime katılmayan/katılamayan yerel halkın, “çaresizlik bunalımı” (Geçtan, 2020: 30) geçirmesi ihtimaller arasındadır. Toplumun, yerel halkın, çaresiz hissetmemesini sağlamak yine yerel yönetimlerin işleyişine bağlı bir durumdur.

Yerel demokrasiye dahil olmayan, düşüncelerinin bir önemi olmadığı hisseden birey; kendini yetersiz hissetmeye başlamakta ve karar alma sürecine katılmadıkça da yanlış kararlar vermekten korkar hale gelmektedir. Bu sonuç bireyin, demokrasi kültürüne yatkın hale gelmesini engellemektedir. Bireyin kaygısı belli bir süre sonra topluma, yerel halka yansımaktadır çünkü “kaygı bulaşıcı bir duygudur” (Geçtan, 2020: 87). Psikanalist olan Harry Stack Sullivan; kaygının ve güvensizliğin sebebini, zayıf toplumsal ilişkiler olarak göstermektedir. Sullivan’a göre; kaygısız hale gelmek; “kişiler arası güvence” adını verdiği, sağlam toplumsal ilişkiler kurulduğunda mümkündür (Burger, 2006: 177-201). Kaygılı hissetmek zamanla çaresiz hissetmeye dönüştüğünde, bireyin de yerel halkın da yerel yönetimlere aynı zamanda yerel demokrasiye katkısının tükendiğine ve kayıtsız kaldığına işaret etmektedir. Kaygıdan kurtulabilmek için birey, varoluş sorumluluğunu üstlenebilmektedir (Geçtan, 2020: 96). Toplumun kaygıdan kurtulabilmesi içinse yerel yönetimlerin, yerel halka sorumluluk vermesi gerekmektedir. Birey kendi sorumluluğunu, yerel halk yönetsel sorumluluğu üstlenerek yerel yönetimlere fayda sağlamaktadır.

6.3. Yerel Yönetimlerin Toplumsal Sonuçlara Etkisi

Yerel yönetimlerin, toplumsal duyguyu sağlaması ile ideal birey ortaya çıkmakta ve birey, sorumluluklarını ve görevlerini toplumun genelinin fayda sağlayabileceği

biçimde yerine getirmektedir (Adler, 2016: 42). Mutluluk ve memnun olma durumu bireyde ve toplumda kaygı duyma ihtimalini azaltmaktadır (Burger, 2006: 320). İyimserlik eğilimi sağlayabilen yerel yönetimler, yerel halkın kaygı duygusundan arınmasını da sağlayabilmektedir. Aidiyetlik duygusu da kazandırabilen yerel yönetimler, yerel halkın vereceği kararların doğruluk payını arttırmaktadır. Yaşadığı yere kendini ait hissedene birey, verdiği her kararda kendine fayda sağlayacak tercihlerde bulunduğu gibi topluma da fayda sağlayacak tercihlerde bulunmalıdır. Yerellik ilkesinin işlevlerinin yerine getirildiği durumda birey ve yerel halk, gelecek hakkında olumsuz düşüncelere kapılmamakta ve belirsizlik görmemektedir. Yerel halk kendini kaygılı da hissetmemektedir çünkü yerinden ve arzulanana şekilde işleyen yönetim, bireye ve yerel halka umut vermektedir.

Toplumun en temel ihtiyacı her şeyden önce, kendini güvende hissetmektir. Toplum ve bireyi, yerel ölçekte yerel yönetimler güvende tutmaktadır. Güvende hissetmeyen toplumun, yerel yönetimlere bir faydası görülmediği gibi yerel yönetimlerin de etkili olduğu görülmemektedir. Güvende hissedilmediğinde, kaygı olağan bir biçimde oluşmaktadır. Yerel halkın yönetici seçenekleri arasından seçtiği yöneticileri yalnızca seçmesi güven duyması anlamına gelmemektedir; yönetici, yerel yönetimlerin işleyişini bozmamalı, yerel yönetim özelliklerinin tamamını yerine getirmeli, hizmetleri etkin ve verimli sağlamalı, yerellik ilkesinin işlevlerine işlerlik kazandırmalıdır. Yerel halkın, yerel yönetimlere aynı zamanda yöneticilerine güvenmesi tüm bunlarla mümkün hale gelmektedir.

Yerel yönetimlerin özellikleri kapsamında yerel halka sağladığı etkiler ele alındığında; yerel halk yasalar çerçevesinde, yerel yönetimlerin anayasal kurumlar olması ile güvende hissetmektedir. Yerel halk, taleplerine cevap verecek ilk ve en yakın yer olarak yerel yönetimleri görmektedir; bunun sebebi yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının geniş olması ve merkezi hükümetten ayrı tüzel kişiliğinin olmasıdır. Aynı zamanda merkezi hükümetin tarafından denetimin sağlandığı için yerel halk oluşabilecek sorunlara yönelik daha az endişe duymaktadır.

Yerel halkın kendi seçtiği yöneticiler ile yönetilmesi, aidiyet hissini arttırmaktadır. Yerel demokrasinin yerel yönetimlerde etkin olması sonucunda; yerel halk değerli, özgür, eşit olduğunu yerel yönetimler sayesinde farketmektedir. Adaletli

bir yerel yönetim sistemi, yerel halkın yönetime katılımının artmasını sağlamaktadır. Yönetime katılan yerel halk, yaşadığı coğrafyada sesini duyurabildiğini ve etki edebildiğini görmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ELİTİST YAKLAŞIM VE ELİT KURAMLARI

Yöneten yönetilen ilişkisinden doğan elitist yaklaşım, yönetenlerin azınlıkta olduğunu ve bu azınlığın belirli kriterlere sahip olması gerektiğini savunan bir yaklaşımdır. İdeal yönetimin gerekliliği olarak da gösterilen elitist yaklaşım, tarih boyunca savunulduğu gibi eleştirilere de maruz kalmıştır. Tarih boyunca elitist yaklaşımı benimseyen birçok düşünür bulunmaktadır. Bu düşünürler elitist yaklaşımı, farklı değerlendirilmelerle dönüştürmüş ve yaklaşımın kuram haline gelmesini sağlamıştır. Seçkin grubun yönetici konumunda olmasını savunan elit kuramları, günümüzde demokratik değerlerle birlikte ele alınmakta ve toplumun refahı ile ilişkilendirilmektedir.

1. ELİTİST YAKLAŞIMIN ETİMOLOJİK TAHLİLİ VE ELİT TANIMLARI

Elit kavramı, tarihsel süreçte farklı düşünürler tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Günümüzde de elit kavramı tek bir anlama gelmemekte hala yorumlanmaya ve tartışılmaya devam etmektedir.

Elit kavramını, Fransızca ‘elite’ kelimesinden dilimize geçmesi sayesinde kullanmaktayız. Elit kavramının kökeni ise Latince’dir; Latince’de ‘eligre’, ‘electa’ kelimelerinden türeyerek elit kavramı oluşmuştur. Eligre sözcüğü seçme anlamında kullanılırken; electa sözcüğü “seçilmiş, en iyisi” anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamlarda kullanılan elit kavramının işaret ettiği; soylular, üst düzeyde olan askerler kısacası sosyal saygınlığı toplum tarafından kabul görülen gruplardır. 19. yüzyılın sonlarına doğru kavram olarak sosyal bilimlerde ifade edilmeye başlamıştır. Literatüre, 19. yüzyılın sonlarında kavramsal olarak kullanılmasıyla kazanılmamış olan elit kavramı, 1930’lu yıllarla birlikte literatüre kazandırılmıştır (Arslan, 2007: 2). Elit kavramı “çoğunluk üzerinde azınlık yönetimini” toplumbilim literatüründe tanımlayabilmek için kullanılmaktadır (Turhan, 1991: 29).

Elit kavramının literatürde kullanılması ardından elit kuramlarının oluşması ile elit kavramı; elit kuramları öncülerinin, farklı bakış açıları sayesinde farklı anlamlara gelmektedir.

1.1. Klasik Elitizm Kuramı Öncülerinin Elit Tanımları

Klasik elitizm kuramı öncülerinden ilki Vilfredo Pareto'dur. Pareto; siyaset bilimine elit kavramını kazandıran ve elit kavramının popülarite elde etmesine yardımcı olan sosyologdur. Pareto'ya göre elit kavramını; en üst konumu hiyerarşik yapıda elde edenler veya alanında en iyi ve en etkili olanlar oluşturmaktadır (Arslan, 1995: 12). Elit; toplumsal bir sınıftır ve bu sınıf, alanlarında zirvede olan kişilerden oluşmaktadır (Arslan, 2007: 3).

Klasik elitizm kuramı öncülerinden bir diğeri Gaetano Mosca'dır. Mosca; elit kavramını kullanmamış olsa da elit kavramını işaret etmiş ve elit kavramını aslında sistemleştiren, eliti kitleden ayıran siyasal bilimcidir. Mosca'nın işaret ettiği elit kavramına karşılık gelen sınıf; iktidarı elinde tutan, sayıca az olan, iktidarın faydalarından yararlananların oluşturduğu toplumsal sınıftır. Elit kavramının kapsam alanı, Mosca ve Pareto için toplumun bütünüdür (Turhan, 1991: 30-32).

Klasik elitizm öncülerinden olan Roberto Michels; elit kavramının kapsam alanını örgütsel olarak ele almaktadır. Michels için elit olmak; kişinin örgütteki mevkisi ile belirlenmektedir (Turhan, 1991: 32).

1.2. Modern Elitizm Kuramı Öncülerinin Elit Tanımları

Modern elitizm kuramı öncülerinden olan Wright Mills'in, elit kavramı değişkenlere bağlıdır. Elit kavramının ortaya çıkabilmesi için hem toplumun katmanlarından en üst olanına üye olmak gerekmektedir hem de toplumda hâkim olan kurumların elde bulundurulması gerekmektedir (Turhan, 1991: 33). Mills'e göre elit olan, sıradan olmayan ve sıradan olanları aşmaya gücü yetenlerden meydana gelmektedir (Mills, 1974: 7).

Modern elitizm kuramı öncülerinden bir diğeri Harold Lasswell'dir. Lasswell için elit kavramı; yüksek iktidar sınıfından meydana gelmektedir. Bu sınıf toplumdaki değerlerden, elde edileceklerden en fazlasını alanlardan oluşmaktadır (Daver, 1965: 519).

Elitizm kuramlarına katkı sağlayan Ali Arslan için elit, iktidara sahip olan ve kaynakları kontrol eden kimsedir. Toplumsal alanı etkileyen kararları veren veya

verilecek kararları etkileme gücü olan kimseler, elitlerdir. Aynı zamanda bu kimseler, hedeflerini ve isteklerini gerçekleştirebilecek güce sahiptir (Arslan, 2007: 4).

Elit kavramı, günümüzde herkes tarafından aynı şekilde yorumlanan veya tanımlanan bir kavram değildir ancak genel bir sonuca varmak mümkündür. Elit; mükemmel, en iyi, seçilmiş olanı anlatan kavramdır. Dolayısıyla elit kavramı; statü, yetenek, servet, eğitim, gibi birçok etkenle anlamlandırılabilir. Yetkinliklere sahip, yetkinliklerinin farkında, iyi eğitim görmüş, eğitim seviyesi yüksek, aldığı eğitimi sonucunda yaptığı işi en iyi yapabilen kişi haline gelmiş, toplumda belli bir üst statüde yer edinmiş, saygınlık kazanabilmiş, değerlerini geliştirebilmiş, belirli bir olgunluğa erişmiş, seçkin kişiler; elit kavramı içerisinde yer edinebilmektedir. Seçkin olabilmek, elit olabilmekle aynı perspektifte yer almaktadır. Seçkinlerin; hitabeti kuvvetli, motivasyonları yüksek, ikna kabiliyetleri güçlü, kontrol gücü fazla olması dikkat çekici özelliklerindedir. Toplumsal, siyasal, ekonomik, askeri alanların her birinde seçkinler yer almaktadır.

Siyasal bilim literatüründe yer alan elit tanımı, yönetici sınıfa eş düşmektedir. Yönetici sınıf algısı da oligarşi veya aristokrasi ile bağlantı kurmaktadır. Aristoteles'in oligarşi tanımı, aristokrasinin bozulmuş hali olarak literatüre yansımaları sonucunda ahlaksız ve kötü bir algı oluşturmaktadır. Robert Michels'in, demokrasi karşıtı algısı ile hareket edip oligarşiyi işaret etmesi günümüzdeki algıları yıkmaya engel olmaktadır (Turhan, 1991: 36). Elit kuramlarının incelenmesi sonucunda bu algıyı yıkmak hedeflenmektedir.

2. ELİT KURAMLARI

Birbirinden farklı elit kuramları bulunmaktadır. Elit tanımlarında olduğu gibi elit kuramlarında da kesin bir kanıya varmak doğru değildir çünkü zamanla birlikte değişen değerler ve görüşler, elit kuramlarının dönüşmesini ve gelişmesini sağlamıştır. Günümüzde de elitist yaklaşımlar oluşturulmaya devam etmektedir. Bu sebeple elit kuramlarının ele alınma biçimleri, dahil oldukları kategoriler değişmektedir ve tartışılmaktadır. Önemli olan, zamanla birlikte bakış açılarının da değişebilmesidir. Değişimi kabullenebilmiş elit kuramlarına yönelik eleştiriler ve ön yargılar kırılmalıdır.

Günümüz değerlerine göre geliştirilmiş elit kuramları değerlendirilmeli ve elit kuramlarının hayata geçirilebilir olup olmadıkları tartışılmalıdır.

Elit kuramları; kapsamaları, öne çıkarttıkları değerleri, savundukları görüşleri gereği literatürde farklı şekillerde kategorize edilmektedir. Elit kuramlarının yanında elit kuramlarına yönelik yaklaşımlar da yer almaktadır. Aynı zamanda elitizmi savunan düşünürler de literatürde, farklı kategorilerde gösterilmektedir. Çalışmada izlenen yol ve elit kuramlarının kategorileştirilmiş hali aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2: Elit Kuramları ve Öncüleri

Normatif Elitizm Kuramı Öncüleri	Klasik Elitizm Kuramı Öncüleri	Modern Elitizm Kuramı Öncüleri
<i>Pareto</i>	<i>Vilfredo Pareto</i>	Neo-Klasik Elitizm Kuramı Öncüsü <i>C. Wright Mills</i>
<i>Farabi</i>	<i>Gaetano Mosca</i>	Demokratik Elitizm Kuramı Öncüleri <i>Joseph Schumpeter</i> <i>Harold Lasswell</i> <i>Raymond Aron</i>
<i>Niccolò Machiavelli</i>	<i>Robert Michels</i>	Plüralist Elitizm Kuramı Öncüleri <i>Robert Dahl</i> <i>Giovanni Sartori</i>
<i>Friedrich Nietzsche</i>		Demo-Elit Yaklaşım Öncüsü <i>Eva Etzioni</i>

Kaynak: Ali Arslan'ın Elit Sosyolojisi, Münci Kapani'nin Politika Bilimine Giriş kaynaklarından yararlanılarak tezin yazarı tarafından oluşturulmuştur.

Elit kuramları sistematikleştirilmeden, literatüre girmeden önce güçlü bir idea olarak Platon'da görülmektedir. Platon'un elitizme kapı açmasını sağlayan unsur; Platon'un devleti, meslek grupları bazında ayırması ve her meslek grubunun kendine özgü alanları olduğunu ifade etmesidir, bu durum toplumdaki iş bölümüne işaret etmektedir. Bu meslek gruplarında bulunan kimseler, en iyisi haline geldiklerinde layık oldukları yeri hak etmektedir (Platon, 2001: 10-12). Herkes iyi olduğu işi yaptığında onu iyi yapmaktadır ve devleti yönetenin de tek işi bu olmalıdır. Tek bir kimseye, tek bir iş yeterli görülmediğinde, iyi devlet türeyemeyecektir. Temel gaye, toplumun bütününde mutluluğun hakim olmasıdır bu da iyi bir devlet sonucunda meydana gelmektedir.

Günümüz elit kavramı, Platon için; devlet yöneticisi, bekçisi veya bir filozof olarak karşımıza çıkmaktadır. Devleti yönetecek kimsenin bilgili (Platon, 1960: 9) bir kimse olması gerektiğini vurgulamaktadır çünkü devletin idaresi bir ilimdir ve bu ilim en güç gerçekleştirilebilendir. Devleti yönetecek kimsede; yiğitlik, bilgelik, doğruluk ve ölçü öne çıkmalıdır (Platon, 2019: 126-132). Devlet yöneticisi olması gereken filozof aynı zamanda bir anayasa ressamı olmalıdır. İdareyi sağlayacak olan kimse ya tek olmalıdır ya da seçkin azınlık olmalıdır (Platon, 1960: 85).

Platon mağara metaforunda filozofun önemini tekrar etmektedir; mağara içerisinde yaşayan insanlar, ateşin aydınlatması ile gerçeği gördüklerini düşünmektedirler ama asıl gerçeklik güneş ve mağaranın çıkışıdır. Mağara içerisinde yaşayanların, mağaradan çıkabilecek yetkinleri yoktur bunu yapabilecek olan kişi filozoftur. Seçkin kişilerden olan filozof, karanlıktan aydınlığa ve gerçek bilgiye yöneltildiğinde mağaradakilere öncülük edebilecek bilgilere sahip olur. Buradaki filozof; devlet yöneticisi iken mağarada yaşayanlar da; yönetilen halktır. Ancak bu durum sonucunda adalet sağlanabilecek ve doğru devlet yönetimi sağlanabilecektir (Tannenbaum ve Schultz, 2006: 60). Platon için en iyi devlet düzeni, filozofların yönettiği devlet düzenidir dolayısıyla günümüz elit kavramına ve elit teorilerinin temelinde Platon'un düşünceleri yer almaktadır.

Platon'un ardından günümüz elitizmine katkı sağlayan önemli bir diğer filozof Farabi'dir. Farabi, mükemmelliğin ve en iyinin ulaşılabileceği yer olarak kentleri göstermektedir. İradenin ve seçebilmenin sonucunda gerçek iyi ortaya çıkmaktadır. Bireylerin mutluluğa ulaşabilmek için birbirlerine yardım etmeleri erdemli bir kenti oluşturmaktadır. Dolayısıyla erdemli bir kentte erdemli bir toplum meydana gelmektedir. Kenti yöneten yönetici, kendine özgü nitelikleri sayesinde emredicidir, en mükemmel parçayı oluşturmakta ve en iyiye sahip olmaktadır. Yönetici, bir başkasının yönetimine giremeyecek kadar mükemmel olan aynı zamanda akıllı olan kimsedir. Erdemli bir kenti yönetebilecek kimse, herhangi biri olamaz çünkü kişilerin yetkin oldukları sanatlar, yöneticilik için uygun olmayabilir. Sanatlar, hizmet etmek ve yönetmek üzere ayrılmaktadır (Farabi, 2011: 98-104).

Yönetmek için uygun olan sanatlarda yetkinliği olan kimselerde, yönetici olabilmek için on iki tane özellik de bulunması gerekmektedir. Organlarının tam olması,

idrak etme ve anlama yeteneğine sahip olması, anladıklarını aklında tutabiliyor olması, zeki olması, hitabetinin güçlü olması, bilgiyi öğrenme şevkinin olması, doğruluğu savunuyor olması, dünyevi zevkleri arzulamıyor olması, şeref ve yüceliğe sahip olması, dünyevi maddeleri değersiz bulabiliyor olması, adaleti savunuyor olması, azimli ve cesur olması kentin yöneticisinden bulunması gereken özelliklerdir (Farabi, 2011: 104-105).

Farabi için de tıpkı Platon'da olduğu gibi toplumun iş bölümü ve iş birliği önemli bir konudur. Her kimse en mükemmel kişi olsa dahi içinde bulunduğu toplum iş birliğinden, örgütlenmeden yoksunsa mutluluğa ulaşamayacaktır. Her kim en iyiyi elde etme amacındaysa ilk olarak bir topluma ve kente ihtiyacı vardır. “En iyi devlet gerçek adalete, orantılı eşitliğe dayanır” (Farabi, 2011: 238). Farabi'ye göre ideal devletin var olması için bilge ve erdemli bir kimsenin yönetici olması gerekmektedir. Tek bir kimse yönetici olabileceği gibi yöneticilik özelliklerini taşıyan, filozof-hükümdar birlikte de devleti yönetebilmektedir. Bu durum devleti, ideal devlet olmaktan alıkoymamaktadır. Farabi'nin eserlerinde, Platon'un görüşlerinden ilham alınmış veya yola çıkılmış birçok unsura rastlamak mümkündür.

Günümüz elit kuramlarına geçmeden önce verilebilecek örneklerden bir diğeri de Machiavelli'dir. Elitleri üstün kimseler olarak görmekte ve katı bir elitizmi savunmaktadır (Tannenbaum ve Schultz, 2006: 179). Nietzsche de seçkin bir sınıfın varlığını kabul etmektedir. Seçkin sınıf dışında kalan toplumun görevini ise seçkin sınıf için ortam yaratmak şeklinde tanımlamaktadır. Değerleri özellikle de ahlak değerlerini belirleyen kimselerin, seçkin sınıf içerisinde yer alan üst kimseler olduğunu belirtmektedir (Nietzsche, 2003: 24-25). Normatif elitizm kuramı içerisinde yer alan Platon, Farabi, Nietzsche gibi düşünürler günümüz teorilerinin temelini oluşturmuşlardır. Normatif elitizm kuramı; yönetimi normatif unsurlarla değerlendiren, yönetimin nasıl olması gerektiğine dikkat çeken ve devleti kimin yönetmesi gerektiğinin üzerinde duran bir kuramdır.

2.1. Klasik Elitizm Kuramı ve Öncüleri

Klasik elitizm kuramı çerçevesinde Vilfredo Pareto, Gaetano Mosca ve Roberto Michels ele alınmaktadır. Klasik elitizm kuramı, literatürde elitist (seçkin) elit teorisi

olarak da yer almaktadır. Klasik elitizm kuramına göre, elit sınıfı oluşturanlar; toplum içerisinde azınlık olan ve en güçlü kimselerdir. Elit sınıfı elindeki gücü, yoğunlaştırmış ve merkezileştirmiştir. Baskın bir rol oynayan elit sınıfı; bilinmeyeni bilen, yapılmayanı yapabilen bir güçtedir (Arslan, 2007: 30-31).

Elit sınıf, uzlaşma ve iş birliği temeline dayanan bir yönetici sınıfıdır. Klasik elitizm kuramı, elit sınıfın iş birliği sonucundaki siyasi istikrarına ve temsili bir demokrasinin gerçekleşebilmesi üzerinde durmaktadır. İstikrarın siyasi açıdan sağlanabilmesinin temel koşulu, elit sınıfın bir arada hareket edebilme yeteneğine bağlıdır. Elit sınıfın uzlaşma sağlayabilme yeteneği de karar verme sürecinin gücünü belirleyen etkidir. Klasik elitizm kuramına göre karar verme süreci, elit sınıfın sağlayabildiği bir süreçtir (Arslan, 2007: 32-33).

Toplumu genel olarak, yönetenler ve yönetilen olarak ayıran bu kuram; toplumu kimin yönettiği sorusu üzerinden temellendirilmektedir. Bu sorunun cevabı ise “küçük bir azınlık” olarak yanıtlanmaktadır. Geriye kalan çoğunluk dolayısıyla yönetilenleri işaret etmektedir. Bütün toplumların oligarşik yapı içerisinde yönetildiği, bu kuramın savunduğu görüştür (Kapani, 2015: 123-124).

2.1.1. *Gaetano Mosca*

Mosca, elit kavramı yerine yönetici sınıf kavramını kullanmaktadır ancak elit kavramını sistemleştiren İtalyan düşünür olarak kabul edilmektedir. Yönetici sınıf yerine siyasal sınıf adlandırması da yapmaktadır. Toplumların tümünün yalnızca iki sınıfı olduğunu, bu sınıflardan biri olan yönetici sınıfın ise daha az sayıda kişiden oluştuğunu, bir azınlık olduğunu ifade etmektedir. Bu azınlık sınıf siyasal anlamda tüm sorumlulukları yerine getiren sınıftır. Yönetici sınıfa oranla çok daha kalabalık olan sınıf, yönetilen sınıftır. Yönetilenler; yönetici sınıf tarafından denetlenmekte ve yönetilmektedirler. Mosca'ya göre yönetici sınıf, örgütlenmiş bir sınıfsken yönetilen sınıf örgütlenmemiş bir sınıftır. Dolayısıyla örgütlenmiş yönetici sınıfın egemenlik kurması olağan bir durumdur (Turhan, 1991: 30-31), yönetici sınıf etkin bir yönetim sağlamaktadır.

Yönetici sınıf, yönetilen sınıf içerisinde seçim yolu ile ortaya çıkmaktadır. Yönetici olan elitlerin güçlü hale gelebilmelerinin sebebi, örgütlenip birlikte hareket

edebilmeleri ve bilgili olmalarıdır. Yönetici elit sınıf, sınıfın birlikteliğine önem vermektedirler bu durumda farkındalığı arttırmaktadır. Gerçekleştirilmesi gereken ortak gayeler söz konusu olduğunda iş birliği yaptıkları gibi güçlerini de birleştirirler. Yönetici elit sınıf dayanışma örneği göstermektedir. Yönetici sınıfın değişim içerisinde olması sosyal güçlerin de sürekli olarak değişmesini sağlar ve bu toplum için pozitif bir etki yaratmaktadır. Tıpkı Platon gibi Mosca için de tamamiyle siyasi eşitliğin sağlanabilmesi, buna ek olarak çoğunluğun yönetimi ile seçimlerin özgürce gerçekleştirilebilmesi ideadan başka bir şey değildir ancak bu idealar, yönetici sınıfın zorunluluklarındandır. Mosca, elit sisteminin, toplumsal ve siyasal olan tüm problemleri çözme gücüne sahip olduğunu düşünmektedir (Arslan, 2007: 30-32). Toplumun yapısını belirleyen unsur, Mosca'ya göre yönetici sınıfın nitelikleri ile saptanan yapısıdır. Demokratik devletlerde yönetici sınıf, kendi içerisinde de uzmanlık alanlarına göre ayrılmaktadır. Bu durumla birlikte yönetici sınıfın denetlenip kontrol edilmesi mümkün hale gelmektedir. Demokrasinin gereklilikleri kapsamında gücün, başka bir güç tarafından denetlenmesi önemlidir. Yönetici sınıfın elinde bulunan güç; kontrol edilebilir, tek bir elde yoğunlaşmamış bir güç haline gelmektedir. Demokrasi, baskıcı bir rejime bu sayede dönüşmemiş olur. Siyasetin kirlenmesine, diktatörlüğe karşı olan demokratik devlet, yönetici elit sınıfın diğer elitler tarafından dengelenmesi ile ayakta kalmayı başarabilmektedir (Arslan, 2007: 40). Yönetici sınıfın, toplum tarafından saygınlık gören bir sınıf olduğunu söylemek mümkündür.

Mosca'ya göre, yönetici sınıf egemenliği elinde bulundursa da tamamen yönetilen sınıf üzerinde hakim değildir çünkü baskılardan ve taleplerden etkilenmemesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla buradaki oligarşi, yönetilen sınıfı dikkate alan bir görünüm sergilemektedir. Yönetici olan elit sınıf, değişime kapalı bir sınıf değildir aksine yönetici elitler sürekli değişim içerisinde olmalıdır çünkü toplumsal yapı her anlamda gerek ekonomik gerek sosyal gerekse kültürel olarak değişim içerisinde ve yönetici sınıfı elinde bulunduran elitler de bu değişime dahil olmaktadır. Bu durum devlet rejimini etkileyecek bir husus değildir ne kadar değişim gerçekleşse de elitler arasında olacak bir değişimdir, azınlığın yönettiği toplum yine azınlık yönetiminde kalmaktadır (Kapani, 2015: 125). Mosca, kişilerin yönetilen sınıfta da olsa elit sınıfa dahil olmasına karşı çıkmamaktadır yalnızca elit sınıfta yer almak isteyen kimsenin elit olabilmek için belirli niteliklere sahip olması gerekmektedir.

Mosca, yönetici elit sınıfın, niteliklere göre belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bir kimsenin elit sınıf içerisinde sayılabilmesi; ekonomik durumuna, ailesine, ırkına, görmüş olduğu eğitime, başarılarına ve bunlar gibi niteliklere bağlıdır. Bu nitelikler elit kimseyi üstün ve seçkin kılmaktadır. Mosca'nın düşüncesine göre sınıfsız bir toplum oluşması mümkün değildir (Kapani, 2015: 126). Yüzyıllardır toplumlar azınlık tarafından yönetilmekteydi ve bundan sonraki yüzyıllarda da toplumlar azınlıklar tarafından yönetilecektir. Rejimler değişse de yönetici sınıf var olacaktır.

Mosca, klasik elitizm kuramı içerisinde yer alsada savunduğu düşüncelerde ve ortaya koyduğu tezlerde demokratik izler görülmektedir dolayısıyla demokratik elitizm kuramı öncüleri arasında da literatürde yer almaktadır.

2.1.2. Vilfredo Pareto

Elit kavramını siyasal bilim literatürüne kazandıran İtalyan sosyolog Pareto'dur. Pareto için elit kavramı, en üst kimseleri tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Elitler, toplumun geri kalanından ekonomik, güç, saygınlık ve toplumun değer verdiği maddi, manevi tüm unsurlar bakımından daha üstün konumdadır (Arslan, 2007: 3). Pareto'ya göre elit sınıfı oluşturan kimseler, kendi alanlarında en yetkin, en üst derecelere sahip, iyiliğe olduğu kadar kötülüğe de yetkinlikleri olan kimselerdir (Turhan, 1991: 31). Elit veya seçkin kimseler; güçlü ve saygın oldukları kadar bilgili ve başarılı da olmalıdır. Bir başka perspektiften bakıldığında elit sınıf; iktidarı elinde bulunduran, kaynakların kontrolünü sağlayan, karar verme sürecini etkileyebilen, gayelerini gerçekleştirebilen kimselerin oluşturduğu sınıftır. Hakim olan elit sınıf; en iyi olan diğer kimselere, hakim olan sınıfın sağladığı kazanımlara sahip olabilmeleri için imkan sağlamaktadır. Kazanımların korunabilmesi için gerekli unsur güçtür ve bu güç hakim olan elit sınıfta mevcuttur. Toplumda en iyi yetkinliklere sahip olan kimselerin kazanımlardan faydalanabilmeleri savunan Pareto, en iyi olmayan kimseler için insaf etmemektedir (Pareto, 2005: 8-12). Pareto'nun çalışmalarında üzerinde durduğu elitler; siyasi ve ekonomik alanda seçkin olanlardır.

Elitlerin oluşturduğu sınıfı kavrayabilmek adına ikiye ayırabilmek mümkündür; bir tarafta yönetici olan elitler varken diğer tarafta yönetici olmayan elitler yer

almaktadır. Yönetici olan elit sınıf, siyasal alanda aktif rol oynamakta veya dolaylı olarak siyasal olanı etkilemekte ve yönetime etki edebilmektedir. Üstün yeteneklere sahip kimse, elit sınıfta yer alabilirken; yalnızca üstün yetenek, yönetici elit sınıfta olmak için yeterli değildir (Turhan, 1991: 31-32). Pareto'nun daha üzerinde durduğu sınıf, yönetici elit sınıfıdır. Elit olan bir aydın, asker, iş insanı bu seçkin sınıfa dahil olabilmektedir ancak her birinin siyasal alana etkisi aynı ölçüde değildir. Bu yüzden yönetici elit sınıf da kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. İç grup, siyasal alanda yer alarak siyasal iktidarı kullanırken; dış grup, siyasal iktidara etkide bulunmaktadır (Kapani, 2015: 128). Pareto'ya göre, yönetici elitlerin vermiş olduğu her karar toplumun her alanını etkilemektedir. Dolayısıyla bu kararların temelinde bilginin var olması gerekmektedir. Bilgi ile birlikte yönetici elitin en üst seviyede kalması için verimlilik de önemli rol oynamaktadır (Pareto, 2005: 22-23). Yönetici olmayan elit sınıf ise siyasal alanda herhangi bir rolü üstlenmeyen kimselerden oluşmaktadır.

Pareto, sınıflar arası yer değiştirmenin ve toplumsal hayatta edinilen konumların yeniden oluşturulması durumunun seçkin olan yönetici sınıftan daha hızlı gerçekleştiğini öne sürmektedir. Seçkinlerin yaşadığı bu durumun genel anlamıyla kararlara ve olaylara yansımını ifade eden Pareto için, elit sınıfa dahil olmayanların değişimi, elit sınıfın değişimi kadar önemli değildir (Pareto, 2005: 9). Pareto'nun yönetici elit sınıfı; değişken, geçici ve sürekliliği olmayan bir sınıftır. Pareto; elit sınıfın değişebilmesi üzerine elitlerin yer değiştirmesini ve yenilenmesini 'elitlerin dolaşımı' kavramı ile açıklamaktadır. Pareto'nun "tarih aristokrasilerin mezarlığıdır" cümlesi, elitlerin sürekli olarak yer değiştirmesine ithafen söylenmiş bir cümledir. Yeni elitler, her zaman eski olmaya hazır elitlerin yerine geçmektedir. Pareto'nun döngüsü, alt sınıftan üst sınıfa doğru olan devamlı bir değişimdir (Kapani, 2015: 128).

Elitler, toplumu oluşturan iki sınıf arasında yer değiştirmektedir. Bu sınıflar; elitler ve elit olmayanlardır. Değişimin gerçekleşmesinin sebebi, elitlerden oluşan sınıfın bir süre sonra zayıflamasıdır. Zayıflayan elitlerin yerine, toplumda yetişen yeni elitlerin gelmesi ile elit sınıfı yeniden güçlenmekte ve canlılık kazanmaktadır. Bu değişim bir döngü halinde ilerlemektedir (Arslan, 2007: 8). Döngü sürekli gerçekleşmekte ancak belirli bir düzen çerçevesinde işlememektedir. Elitlerin yer değişim süreci başka sebeplerle de gerçekleşebilmektedir; emeklilik, seçim, hukuki

nedenler, yaşlılık, hastalık, ölüm gibi daha birçok sebep yeni gelecek olan elitler için yer açmaktadır. Ancak Pareto'nun bahsettiği elit dolaşımı bu sebeplerle gerçekleşen değişimleri kapsamamaktadır (Turhan, 1991: 59).

Pareto'ya göre bireylerin, içgüdüleri ve duyguları davranışlarını etkilemektedir. Bu durumu Pareto kavramlaştırmış ve 'tortular' olarak adlandırmıştır (Turhan, 1991: 47). Elit kimsede baskın olan tortuları ele alan Pareto; uyuşma sağlayan elit için 'tilki', korunma sağlayan elit için 'aslan' nitelendirmesini yapmaktadır (Pareto, 2005: 13). Tilki olarak adlandırılan elitler, aldatma yoluyla amaçlarını gerçekleştirenlerdir, bu yolu tercih edenler; 'bütünlerin direşimi tortularına sahip olanlar'dır. Aslan olarak adlandırılan elitler, güç kullanarak amaçlarını gerçekleştirenlerdir, bu yolu tercih edenler; 'birleşim tortularına sahip olanlar'dır. Elitlerdeki tortuların yer değiştirmesi aslında elit dolaşımına işaret etmektedir (Turhan, 1991: 47). Yöneten, güç kullanan ve iradesi güçlü olan aslanlar, yönetimi kurnaz olan tilkilere kaptırabilir bunun sonucunda yönetimin tekrardan aslanlara geçmesi dolaşımı meydana getirmektedir (Pareto, 2016: 19-20). Anlaşılan şudur ki; yalnızca ekonomik durumun veya gücün değişmesi sonucunda elit dolaşımı gerçekleşmemektedir, tortuların değişmesi de elit dolaşımı için geçerli bir sebeptir. Pareto "insanlık tarihi seçkinlerin durmadan devam eden yer değiştirme tarihidir: biri yükselirken biri alçalır" ifadesi elit dolaşımının sürekliliğini göstermektedir (Pareto, 2005: 13). Pareto, bir başka durumu da kavram haline getirmiştir; kişilerin kendilerini haklı göstermek için çaba sarf etmesini 'türetme' olarak adlandırmaktadır (Turhan, 1991: 47). Türetme, meydana gelen olayların meşrulaştırılması için kullanılmaktadır (Pareto, 2016: 24).

Elit dolaşımına engel olunması durumunda Pareto'ya göre tepkiler, devrimler, toplumun yönetiminde tikanıklık meydana gelebilir ve karşı bir elit düzene el koyabilir (Kapani, 2015: 128). Bu ihtimal gerçekleşse de gerçekleşmeyip elitlerin dolaşımı seyrinde ilerlese de toplum var olduğu sürece yönetici elit sınıfı da var olacaktır. Herhangi bir rejim veya toplumun yapısı değişime uğrasa da yönetici elit sınıfı değişmeyecektir. Toplumun varlığı için toplumun, elit ve kitle olarak ayrılması gerekmektedir. Mosca da olduğu gibi Pareto da her daim bir yönetici sınıfın hakimiyet kuracağını öne sürmektedir.

Pareto, elitlerin önemini vurgulamak üzere birçok örnek göstermektedir. Örneğin; makiniste ihtiyaç duyulan bir lokomotif ele alalım. Bu lokomotifin kullanılabilmesi için mantıklı karar verebilecek akıllı bir kimseye ihtiyaç vardır. Bu özellikleri bulundurmeyen birkaç kişi lokomotifin içerisine konulduğunda yine ihtiyaç duyulan nitelikli tek bir kişi olacaktır çünkü kaç kişi olursa olsun bir kişinin ulaştığı verime gerekli özellikler olmadığında ulaşamaz. Bir başka örnek cümle ise kimya fabrikası üzerinden ifade edilmektedir. Bu fabrikada bir tane başarılı kimyager, on tane bilgisiz kimyagerden daha üstün konumdadır, eşitlik söz konusu dahi değildir. Her alanda seçkin bir sınıf görmek bu örneklerle de mümkün hale getirilmektedir. Çeşitli seçkin sınıfların varlığı, tek bir seçkin sınıf olmasını engellemektedir. Daha doğrusu çeşitli seçkin sınıflar bir arada ‘seçkin’ kavramını meydana getirmektedir. Bahsedilen seçkin sınıf; Pareto için, yüzyıllardır tarih kitaplarında yer alan sözde seçkin sayılan sınıf değildir. Pareto’nun savunduğu seçkin sınıf, yeni seçkinlerdir. Yeni seçkinler; güçlüdür, girişkendir, enerji doludur, korkusuzdur ve en önemlisi sınıflar arası olan çatışmayı görmezden gelmek yerine ortaya çıkararak kimselerdir (Pareto, 2005: 79-84).

Pareto’nun düşüncesine göre toplumda; ekonomik alanda, kültür düzeyinde, sosyal statülerde ortaya çıkan farklılıklar hiçbir zaman son bulmayacaktır (Pareto, 2005: 36). Günümüz dünyasında egemenliğin topluma bağlı olduğunu düşünmek dahi mümkün değildir. Bu düşünce yalnızca günümüzdeki yönetici elit sınıfın, topluma dayanan bir parçası olmasından kaynaklanmaktadır.

Elitizm kuramlarının gerekçelendirilmesi olarak; “mutlak hakikati ve bilimsel açıdan sarsılmaz olanı bildiğini hissetmek, bütün insanların ortak arzudur” (Pareto, 2016: 106) cümlesi gösterilebilir çünkü bu arzuyu yerine getirebilecek olanlar seçkin sınıftır. “Güçlü ve kararlı duygulara sahip insanlar her zaman refaha katkıda bulunmuştur” (Pareto, 2016: 118) şüphesiz bu insanlar, seçkin sınıfta yer alan insanlardır. Gücü elinde bulunduran kararlı kimseler ile refah oluşacaktır.

2.1.3. Robert Michels

Michels, Mosca ve Pareto’dan farklı olarak üstün olma durumunu kişilerin kişisel özellikleri bağlamında ele almamaktadır ancak onlar gibi yöneticinin üst sınıfta olan elitlerden olması gerektiğini savunmaktadır. Michels’in elitizm öncüleri arasında

gösterilmesinin sebebi, örgütsel yapıları, tıpkı Mosca'nın Pareto'nun topluma yaptığı gibi, yönetici ve yönetici olmayan şeklinde ayırmasından kaynaklanmaktadır. Michels daha çok gücün nasıl kullanıldığı kısmına dikkat çekmektedir. İlk olarak gücü kullanarak mevki elde edilmeli daha sonra da o mevkide kalıcı olmayı başarmak gerekmektedir. Elit kimse mevkisi ile belirlenmektedir ve egemen olma durumu da kişinin mevkisi ile bağlantılıdır. Michels için azınlık durumunda olan elitlerin yönetmesi, elit tanımı üzerinde bir anlam ifade etmemektedir. Yönetici olan elit azınlık, ona göre değişmemektedir. Yönetici elitlerin değişiminin olmadığını savunması, bu kimselerin elde ettiği kültür seviyelerinden ve konularından kolaylıkla vazgeçmelerinin mümkün olmadığını düşünmesinden kaynaklanmaktadır (Turhan, 1991: 32). Michels'in açıklamaya çalıştığı temel mesele; en demokratik rejimlerin bile elitlerin kontolüne geçtiğidir.

Michels'e göre toplumlar, güçlü ve tutarlı kimselerin yönetimine ihtiyaç duymaktadır. Toplum için, yöneticiler, üstün kimseler olarak görülmekte ve yüceltilmektedir. Bu durum sonucunda da yöneticiler, güçlenmekte ve iktidarlar olmaya devam etmektedir (Turhan, 1991: 33). Michels için yönetilenler pasif olmalıdır; yönetime katılmamalıdır ancak bu durumda toplum sağlıklı bir şekilde yönetilmektedir (Vergin, 2016: 125). Michels, topluma karşı net bir tavır sergilemektedir ve ona göre, toplum yalnızca yönetilmek için varlığını sürdürmektedir.

Siyasi partiler üzerine çalışmalarını sürdürmüş olan Michels, siyasi parti liderlerinin güçlerini etkileyen nitelikler üzerine bir tanımlama yapmamakta, daha çok oligarşi üzerine geliştirdiği fikirleri üzerinde durmaktadır. Topluma etki eden elitlerin, nasıl oluştuğu üzerine bir tez savunmamış olan Michels, toplumsal olanı değil siyasal olan parti düzenlerini incelemektedir. Siyasal parti düzenlerini ele aldığı rejim olarak da demokrasiyi tercih etmektedir.

Michels fikir olarak 'Oligarşinin Demir Yasası' olarak adlandırılan bir kuram savunmaktadır. Eklemek gerekir ki, Michels bu tanımı kullanmamış daha sonra literatüre bu kuram oligarşinin demir (tunç) yasası olarak kazandırılmıştır. Bu kurama göre, seçimler özgürce ve açık bir şekilde yapılsa dahi farklı mevkilerde yer alanlar iktidarlarını sürdürmek isteyeceklerdir. Bu iktidarın sürebilmesi için de kendilerini temsil edebilecek kimselerin yerlerine gelmeleri için bir strateji geliştireceklerdir. Bu

durum aslında kooptasyon yöntemidir. Seçimlerin olması ve seçimlerin demokratik gerçekleştirilmesi bu durumu engellemektedir. Dolayısıyla demokratik olan yönetimler dahi yapılarını oligarşik sisteme göre belirlemektedir. Bu durumu Michels, ‘demirden bir yasa’ olarak yorumlamaktadır (Duverger, 1993: 176).

Demokratik olarak görünen her rejimin kontrolünü bir azınlığın sağladığını ifade eden Michels’e göre, uzmanlık da yalnızca tek bir elde toplanmakta ve kontrolü elinde bulunduranlar daha da güçlenmektedir. Devlet kapsamının dışında ölçek biraz küçültüldüğünde dahi aynı sonuç elde edilmektedir. Siyasi partiler tarafsız veya demokratik olmadığı için bile demokrasinin demokratik olmadığı ifade edilmektedir (Sartori, 1993: 163). Michels’in düşüncesine göre savunduğu kuram, yalnızca devlet temelli değildir, toplumun bütün sosyal kuruluşları, organizasyonları dahil olmak üzere elitlerin, azınlığın yönetimine uğrayacaklarını ifade etmektedir. Toplumdan ziyade örgütler üzerine çalışmalar yapan Michels, nüfusun artmasına bağlı olarak tüm işlerin yapılmasını sağlayan sistemin örgütlenme olduğunu savunmaktadır. Sonuçlar elde edebilmek için örgütlenme gerekmektedir. Örgütlenme sağlandığında da oligarşi kaçınılmazdır (Michels, 2001: 241).

“Seçilmişlerin seçenler üzerinde, vekillerin vekâlet verenler üzerinde, delegelerin delege edenler üzerinde egemenlik kurmasına sebep olan örgütlenmedir. Kim örgütlenmeden bahsediyorsa oligarşiden bahsediyor demektir” (Michels, 2001: 241).

Michels’in düşünceleri kabul edilemez şekilde algılanmış olsa da sonuç itibarıyla toplumdaki her bireyin çeşitli sorumlulukları vardır gerek kendine olan sorumlulukları gerek topluma karşı olan sorumlulukları bu durumda da bireylerin yetkinliklerine göre sorumluluk almaları mantıklı bir seçenek olmaktadır. Yetkinlikleri doğrultusunda uzmanlaşmayı başarabilen kimseler ise kendi sorumluluk alanlarında lider haline geldiğinde verimlilik sağlamak daha kolay olmaktadır. Verimlilik sağlanabilen işlerin, yürütülmesi de daha kolaylaşmaktadır. Dolayısıyla oligarşi kelimesinin çağrıştırdığı olumsuz durum, Michels’in savunduğu oligarşi ile aynı anlama gelmemektedir çünkü Michels’in oligarşinin kaçınılmaz bir sonuç olduğunu dile getirdiği durum, bütüne bakıldığında olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

Lider olmuş kimse, siyasal alanda ve ekonomik alanda gücü elinde bulundurması dışında, bilginin gücünü de elinde bulundurmaktadır. Hiyerarşik bir yapıdaki en üst kimse olan lider, bilgi akışını elinde toplamakta ve egemenliğine devam etmektedir. Bilgi gücü ile kitle iletişim araçları üzerindeki gücü de artmaktadır ve kitle iletişim araçlarına etki etmektedir. Günümüz dünyasında kitle iletişim araçlarının önemi yadsınamaz bir haldedir. Dolayısıyla lider, toplum üzerinde kurduğu egemenliği kitle iletişim araçları ile pekiştirmektedir (Özyürek, 2018: 29-30).

Egemenlik kurmuş liderin egemenliğini kuvvetlendirmesini sağlayan belirli unsurlar vardır. İlk olarak lider kimsenin, bilgi birikimi toplumun riayetini arttırmaktadır hatta tamamen riayet etmelerini sağlamaktadır. Toplumda yer alan kimsenin, lider kadar bilgi birikiminin olmaması lideri öne çıkaran en önemli unsurdur. İkinci unsur ise, iletişimin temelini oluşturan kitle iletişim araçları, liderin kontrolü altında kullanılmaktadır. Bu durum da lider kimsenin, toplumdaki iletişim ağına hakimiyetini sağlamaktadır. Üçüncü ve son unsur da liderin siyasal olana dair yetkinlikleridir. Toplumu oluşturan bireylerden daha etkileyici konuşabilmesi liderin hakimiyetini devam ettirmesine yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak liderin, topluma karşı hitabeti güçlü olmaktadır (Özyürek, 2018: 30).

Michels tüm bunlar ışığında liderin varlığını toplumu ikiye ayırarak kabul etmektedir. Bu lider, yönetici azınlığın içerisinde yer almaktadır. Yönetici azınlık ise oligarşik eğilim göstermektedir. Bu eğilim, demokratik toplumlarda dahi görülmektedir. Michels için bu kaçınılmaz bir durumdur ve olumsuz sonuçlar doğurmamaktadır aksine oligarşi, toplumda pozitif yönde bir etki uyandırmaktadır.

2.1.4. *Klasik Elitizm Kuramı Değerlendirmesi*

Mosca, Pareto ve Michels düşünceleri itibariyle klasik elitizm kuramı öncüleri arasında yer almaktadır. Her biri farklı konulara farklı bakış açılarıyla yönelmiş olsa da klasik elitizm perspektifinde, ortak değerleri bulunmaktadır. Ortak paydada buluşulabilen konulardan ilki eşitsizliktir. Toplamların tümünde başta siyasal alandaki güç olmak üzere, ekonomik ve sosyal güç eşit paylaştırılmamaktır. İktidarı elinde tutan sınıfın gücü, toplumun diğer bireyelerine göre daha fazladır. İktidarın sağlamış

olduğu ayrıcalıklardan ve kazanımlardan kimi sınıf daha çok faydalanırken kimi sınıf daha az faydalanmaktadır.

Ortak paydada buluşulabilen diğer bir konu sınıf ayrımıdır. Sınıfsız bir toplum ideası, klasik elitizm kuramına göre hem bir idea olamaz hem de mümkün değildir. Elitlerden oluşan sınıf, bir güç oluşturmaktadır ve bu sınıf topluma kapalı bir sınıf değildir. Toplumlar da en temel hali ile iki farklı sınıf mevcuttur; yönetici sınıf ve yönetilen sınıf. Yönetici sınıf seçkin kimselerden oluşan güçlü bir sınıftır. Yönetilen sınıf toplumun geri kalanı ve güçten mahrum kalan sınıftır.

Ortak paydada buluşulabilen bir başka konu elitlerin birlik olmasıdır. Farkındalığı yüksek olan elit sınıfın, gayelerin ortak olduğu durumlarda ki bu durumlar genelde iktidarın sürekliliği ile ilgili durumlardır; birarada, bilinçli, dayanışma içerisinde hareket ettikleri görülmektedir. Bu durum aralarında hiçbir tartışma gerçekleşmediğine dair bir söylem değildir. yalnızca tartışmaların iktidara zarar verecek bir boyutta olması söz konusu değildir. Sorunlar ve ortak gayeler gündeme geldiğinde süreç nasıl ilerlese ilerlesin sonucunda uzlaşma sağladıkları ifade edilmektedir.

Ortak paydada buluşulabilen konulardan biri de elitlerin sürekli var olmasıdır. Herhangi bir zamanda var oldukları söylenemez, elitler bir zaman dilimine ait değildir. Geçmişte var oldukları gibi gelecekte de var olacak olan elitlerin zamanı, zamanların tümüdür. Azınlığın yönettiği çoğunluk her daim olacaktır. Bu yönetici azınlık olan elitler de sürekli yenilenecektir.

Klasik elitizm kapsamında, ortak paydada buluşulabilen konuların sonuncusu ise elitlerin özerkliğidir. Elitlerin toplumdan ayrı bir yapısı vardır. Kararları özerk bir şekilde alan elitlerin kararlarını, toplum etkilemektense daha çok o kararlardan etkilenmektedir (Küçüktağı, 2010: 25-26).

2.2. Modern Elitizm Kuramı ve Öncüleri

Modern elitizm kuramının alt başlıkları, literatürde çeşitlilik göstermektedir. Modern elitizm kuramının içeriği ve kapsamı gereği çalışmalarda keskin bir ayrım göstermek mümkün değildir. Genel kapsamı; demokratik değerlerin yoğun olduğunu ve elitizmin demokrasi ile yürütülebileceğini göstermektedir. Liberal düşünceden etkilenen

modern elitizm kuramının demokrasi anlayış; yönetici elitlerin yönetime seçilmesini sağlamak üzere yapılan seçimleri kapsamaktadır.

2.2.1. *Neo-Klasik Elitizm Kuramı ve C. Wright Mills*

Neo-klasik elitizm kuramı, çağdaş toplumların elit problematiğini inceleyen, klasik elitizm kuramı ile tam olarak aynı olmasa da sonuçları kapsamında benzer nitelikler taşıdığı görülmektedir. Klasik elitizm kuramından daha sonra ortaya çıktığı için klasik elitizm kuramında yer almamaktadır. Ayrıca tek bir öncüsünün olması ve bu öncüsünün Amerika üzerinden örneklerle kuramı geliştirmesi modern elitizm kuramı kapsamında yer almasını sağlamaktadır. Neo-klasik elitizm kuramının öncüsü ise, Amerikalı sosyolog olan C. Wright Mills'tir.

Mills'in elit kavramına göre; elitler, hem kuralları belirlemekte hem de bireylerin toplumsal hayattaki rollerini belirlemektedir (Arslan, 2007: 4). Mills için toplumdaki bireyler, gündelik hayatlarının dışına çıkabilecek kimseler değildir yalnızca iktidardaki elitler bunu gerçekleştirmektedir. Mills, sınıf kavramını ekonomik, yönetici kavramını da siyasi bulmaktadır. Bu yüzden de 'yönetici sınıf' kavramını kullanmamaktadır (Tolan, 1983: 90). Mills'in elit kavramında iki değişken mevcuttur; bir tarafta elit, egemen olanları elinde tutmaktadır, bir tarafta da toplumun üstün olan kademelerinde yer almaktadır. Bunlardan biri siyasal elitleri işaret ederken, bir diğeri iktidardaki elitlerdir. Siyasi elit, iktidardaki elitin altında yer almaktadır. Toplumdaki kimselerin iletişim kurabildiği elit; siyasi elitlerdir (Karadaş, 2018: 62). İktidardaki elitler söz sahibi kimselerdir ve üst konumda, stratejik yerlerde bulunmaktadır. İktidardaki elitler, toplumun iletişim kuramadığı yerde konumlanmaktadır.

Mills'e göre toplumun iktidar yapısında en güçlü ve en etkili üç farklı grup vardır. Ekonomik elitler, siyasi elitler ve askeri elitler; toplumun en güçlü elit gruplarıdır. Bu üç elit grubun arasında ortak amaçlar veya ortak ilgi noktası olduğunda; iş birliği, dayanışma ve etkileşim meydana gelmektedir. Her bir elit grubun üyeleri göz önüne alındığında, özgeçmişlerinin benzer nitelikte olduğu dikkat çekmektedir (Arslan, 2007: 31). Mills, Pareto ve Michels gibi askeri yetkileri olan kimseleri ele almadan geçmemektedir çünkü Mills'e göre askeri yetkileri olanların karar verme ve etkileme gücü vardır. Bu görüşü savunmasının sebebi ikinci dünya savaşından

sonra kuramı geliştirmiş olmasdır. Bu elit gruplarda bulunan kimselerin; görüşleri, çıkarları, amaçları, kökenleri açısından birbirleri ile güçlü bir bağ kurmaktadır. Ayrıca bu kimselerin, görmüş oldukları eğitim, sürmüş oldukları yaşam, sahip oldukları kariyer benzemektedir (Mills, 1974: 29).

Siyasi, askeri, ekonomik elit gruplarının birlikteliği sonucunda Mills'in kavramlaştırmış olduğu 'iktidar seçkinleri' ortaya çıkmaktadır. İktidar seçkinleri, egemen olan kimseleri oluşturuyor olsa dahi (Turhan, 1991: 33); sosyal, ekonomik, siyasi hatta askeri düzeydeki önemli kararları etkilemekte ve şekillendirmektedir. Toplumun tamamını ilgilendiren veya direkt olarak topluma yönelik stratejileri belirleyenler, iktidar seçkinleridir (Arslan, 2007: 31). Bu üç elit grubun oluşturduğu iktidar seçkinleri, toplumdaki iktidarın tamamını zamanla elinde toplamaktadır. İktidar seçkinleri dışındaki kimselerin, toplumun, siyasal kararlara etki etmesi veya siyasal katılımı gerçekteştirmesi gitgide imkansız hale gelmektedir (Turhan, 1991: 33).

Mills'in İktidar Seçkinleri (1959) adlı kitabında, yönetici elit grubun azınlık olması sorununu Amerikan toplumu üzerinden değerlendirmektedir. İktidar seçkinleri, Mills için mevkileri ele geçirmiş, zapt etmiş kimselerdir. Amerikan toplumundaki iktidar seçkinlerini tıpkı az önce bahsedildiği gibi üç farklı sınıfa ayırmaktadır. Bu sınıflar; büyük şirketlerin yöneticileri, siyasal ve askeri liderlerden oluşmaktadır. Amerikan toplumunda bu grupların karşılığı mevcuttur. Mills'e göre; 'Capitol', siyasal liderleri; 'Pentagon', askeri liderleri; 'Wall Street', büyük şirketlerin yöneticilerini simgelemektedir. Amerikan toplumuna egemen olan; bu grupların elinde tuttuğu güç ile oluşmaktadır (Kapani, 2015: 136).

Mills'e göre; yönetilenler, güçsüz ve pasiftir. Toplum, birlik halinde ve dayanışma içinde hareket etmemektedir. Bu halde olan toplumun, iktidar seçkinlerini denetleyebilmesi mümkün değildir. Amerikan toplumunu ele alarak sonuçlar çıkararak Mills için, demokratik düzenin sağlanmasına imkan yoktur. Demokrasi, seçkinlerin gücünün sınırlanabileceği mekanizmayı sağlamamaktadır. İktidar seçkinlerine göre belirlenen toplumda, iktidar paylaşımı söz konusu değildir ve iktidar, iktidar seçkinlerinin elinde merkezileşmektedir (Kapani, 2015: 136-137). Mills, iktidar seçkinlerinden oluşan düzeni desteklememektedir. Ortaya koyduğu fikirler yalnızca tespitlerden oluşmaktadır.

2.2.2. Demokratik Elitizm Kuramı

Demokratik elitizm kuramı, elitlerin bağımsızlığını vurgulamaktadır. Bu bağımsızlık hem hükümetten bağımsız olmayı hem de diğer elit gruplarından bağımsız olmayı ifade etmektedir. Demokratik değerleri elitlerin bağımsızlığı ile birlikte ele alan demokratik elitizm kuramına göre; seçimler, örgütlenmeler, ifadeler özgürce gerçekleştirilmelidir (Arslan, 2007: 33). Demokratik elitizm kuramı öncüleri arasında; Joseph Schumpeter, Harold Lasswell, Raymond Aron sayılmaktadır. Bir önceki bölümde bahsedildiği gibi Gaetano Mosca, demokratik elitizm kuramı içerisinde de yer almaktadır.

Toplumun demokratik yapısını kaybetmesi, elitlerin yönetimde ve yönetimin belirlenme sürecinde etkili olmasından kaynaklanmamaktadır. Elitlerin varlığı, demokrasinin varlığını tehdit etmemektedir. Ancak demokratik elitizm kuramına göre, klasik anlamda yorumlanan bir demokrasi söz konusu değildir. Toplumun, toplum tarafından yönetileceğine inanmak gerçeklikle örtüşmemektedir. Tanımlanan demokrasi, hiçbir zaman tanımlandığı gibi uygulanmamaktadır. Toplumun gerçekleştirdiği siyasal katılım, yalnızca elitlerin yönetime geçme sürecinde toplumun tercihlerinin etkili olmasıdır. Toplum elit olmayan bir yönetici seçme lüksüne sahip değildir.

Devletin gücünün sınırlandırılması gerektiğine yönelik düşünce, demokratik elitizm kuramında görülmektedir. Bu kurama göre, liberalizmin eksik düşündüğü kısımlar vardır ve bunların doldurulması gerekmektedir. Devletin gücü kontrol edilmelidir, yönetici elitlerin dışındaki elitler, bağımsız olmalı ve bu gücü kontrol etmelidir (Arslan, 2007: 34).

Eşitlik kavramına farklı bir perspektiften bakan demokratik elitizm kuramı, gücün eşit dağılmasını eşitlik olarak görmemektedir. Eşitlik; güce ulaşabilmek için fırsat eşitliğinin toplumun her kesiminde olmasıdır (Bachrach ve Baratz, 1962: 97). Demokrasinin sürekliliği toplumu oluşturan tüm sınıflar için önemlidir. Özgürlükler, haklar eğer toplumun desteği olmazsa yalnızca elit kimseler tarafından korunamaz, demokrasi de tıpkı bu haklar gibi toplumun desteği ile tehlikelere karşı korunmaktadır. Demokratik düzen, elitlerin elitlerce dengede tutulmasına ve toplumun desteği ile

sürdürülebilirlik kazanmaktadır. Zorbalığa dönüşümün engellenmesi için elitler hem devletten hem de birbirlerinden bağımsız olmalıdır aynı zamanda da birbirlerini denetlemelidirler böylece denge sağlanmış olur. Demokratik elitizm kuramında toplumun önemli olmasının sebebi, toplumun zorbalığa ve diktatörlüğe karşı etkili olmasıdır. Devletin gücünün sınırlandırılması elit kimselerin tek başına gücünün yetebileceği bir konu değildir. Dolayısıyla demokratik süreçlerde özellikle de karar verme sürecinde toplumun aktif katılımı önemli bir rol oynamaktadır (Arslan, 2007: 34-35).

Neo-klasik elitizm kuramında olduğu gibi demokratik elitizm kuramında da askerler hem toplumsal yapının hem de iktidar yapısının bir parçasıdır. Siyasi, askeri, ekonomik elitler ‘anahtar elitler’ olarak literatüre kazandırılmıştır, bu anahtar elitler, güç ve etki bakımından en üst konumda yer almaktadır. Geri kalan elitler de birçok kategoriye ayrılmaktadır ve toplumun iktidar yapısının tamamını oluşturmaktadır (Arslan, 2007: 36).

Demokratik elitizm kuramı kapsamında çizilebilecek çerçevede, yönetici elitler toplumun herhangi bir kesiminden gelen kimseler olabilirler, buna imkan sağlanması bu kuramın öncüleri tarafından desteklenmektedir. Yönetici elit olma gayesi olan kimseler, demokratik elitizm kuramına göre her daim rekabet içerisindedir. Rekabet eden kimselerin, yönetici elit konumuna gelmeleri, toplum tarafından belirlenmektedir. Toplumla karşı sorumlu olan yönetici elitin, hesap verebilir olması gerekmektedir (Kapani, 2015: 135).

2.2.2.1. Joseph Schumpeter

Avusturyalı sosyal bilimci olan Schumpeter, demokrasiye yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Schumpeter’e göre demokrasi; eşitlik, özgürlük veya adalet kavramları ile özdeş sayılmamaktadır. Demokrasi yalnızca bu kavramlara hizmet etmektedir. Toplumun yönetimi olarak algılanan demokrasi; Schumpeter için, siyasal elitlerin yarışmasından ibarettir. Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi adlı eserinde (1954); açıkça toplumun yeterli yetkinliklerinin olmadığını ifade etmektedir. Toplum, siyasal alanı ilgilendiren konularda karar almak için yeterli değildir. Schumpeter’in demokrasi anlayışı, yönetimin toplum tarafından onaylanmasıdır ve demokrasi, amaçtan

ziyade bir yöntemdir. Bu demokrasi anlayışında; toplumun desteğini alan ve güvenini kazanan kimseler, toplumu ilgilendiren konularda söz sahibi olan ve karar veren siyasal elitler mevcuttur, bu siyasal elitler yarışı kazananlardır. Toplumun aktif olduğu tek konu, yönetici elitleri belirlemektir. Yönetici elitler seçildikten sonra toplum, siyasal alana dair karar verememektedir. Günlük hayatın karmaşası, günümüz toplumunun yapısını etkilemektedir ve sıradan kimseler toplumu etkileyen kararları alma donanımına sahip kimseler değildir. Kararlar almak, tercihlerde bulunmak ve politikalar oluşturmak yönetici elitlerin gerçekleştirebileceği görevlerdir. Bu durum Schumpeter için, iş bölümüdür çünkü yönetilenler yöneticiyi seçmektedir ve yöneticiler de kalan görevleri üstlenmektedir².

Schumpeter'in demokrasi algısı, 'rekabetçi demokrasi' olarak da literatürde yer almaktadır. Bu rekabet, siyasal partilerin veya elitlerin yarışması anlamına gelmektedir. Rekabet kavramı, Schumpeter için ekonomik değil siyasal bir anlam taşımaktadır. Şirketler nasıl ekonomik anlamda birbirleriyle rekabet halindeyse, siyasi partiler de siyasal gücü elde etmek için yöneticilerin oyunu kazanabilmek adına rekabet etmektedir. Schumpeter, siyasi partileri ekonomik rekabeti olan şirketlere benzetmektedir. Rekabetçi demokrasi, zorbalığa ya da diktatörlüğe dönüşmemektedir. Rekabet ortamında, toplumun istekleri üzerine şekillendirilen politikalarda her zaman daha fazla fayda sağlayabilecek bir liderin ortaya çıkması muhtemel bir durumdur. Böylece mutlak tek bir egemen, uzun süre varlığını sürdürememektedir (Özyürek, 2018: 66-67).

Schumpeter'e göre demokrasinin sürdürülebilir olmasını sağlayan dört unsur vardır. İlk olarak donanımlı bir politikacı olmalıdır. Bu politikacılar da politikaya eğilim gösteren seçici bir sınıftan seçilmelidir. İkinci unsur; verilen siyasal kararlar, toplumun bütün alanlarını etkileyen kapsamda olmamalıdır. Ortaya çıkan her konu kanun niteliğinde sonuçlar doğurmamalıdır daha doğrusu yerel anlamda özerk kararları verebilen kurumlar da var olmalıdır. Üçüncü unsur, nitelikli bürokratik yapının olmasıdır. Bilgi seviyesi yüksek, örgütlenebilen, bağımsız ve politikacıları eğitecek güce sahip olan yapının sonucunda iyi bir demokratik sistem ortaya çıkmaktadır. Dördüncü unsur, toplumun yalancılara ve hilekarlara karşı direnebilmesidir. Bu

---

² Bu paragraf, Joseph Schumpeter'in Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi adlı eserinin ikinci bölümünün özeti niteliğini taşımaktadır.

kimselere direnebilen toplumun, ahlak seviyesi yüksektir. Schumpeter'e göre bu dört unsur iyi bir demokratik düzeni ortaya çıkarmaktadır (Schumpeter, 1954: 245-252).

Elitlerin bağımsızlığı, demokratik elitizm kuramının ilgilendiği bir tartışma konusudur. Schumpeter için önemli olan yalnızca devletin yönetiminde bulunan elitler değildir ayrıca devlet yönetiminin dışında yer alan elitlerin bağımsızlığına da önem vermektedir çünkü devletin dışında oluşan güçlere de dikkat edilmelidir. Seçilmiş yönetici elitleri, toplumun kontrol edebilmesi Schumpeter için mümkün değildir ancak bağımsız elitler bu kontrolü sağlayabilmektedir. Elitlerin bağımsızlığının dengeleme gücü mevcuttur. Bu elitleri oluşturan kimseler; medya, akademik, yargı, bürokrasi elitleridir (Arslan, 2007: 40).

Schumpeter, dolaşımın birçok yolu olduğunu ileri sürmektedir; sosyal sınıflarda, aile içinde herhangi bir sınıf oluşan her yerde dolaşım söz konusudur. Bu dolaşım, yaşanan hareketlilikler sonucunda meydana gelmektedir (Arslan, 2007: 8-9). Bottomore (1993: 44-45), Schumpeter'in görüşlerini desteklemektedir ve yaşanan değişimleri, yeni sınıfların ortaya çıkması ile ilişkilendirmektedir. Toplumun sürekli değişim halinde olması kültürel, sosyal, ekonomik alanda da değişim uyandırmaktadır ve bunun sonucunda yeni sınıflar meydana gelmektedir. Topluma olan etkisini arttırabilenler, etkinlik alanlarını da arttırabileceklerdir ve toplum için önemli bir yere sahip olacaklardır. Dolayısıyla siyasal alanda ve toplumsal yapıda değişimlere sebep olmaktadır.

Yönetici elitlerin seçilmesi için demokrasinin var olması, demokrasiyi bir yöntem haline getirmektedir (Bottomore, 1993: 17). Demokratik bir toplum oluşturmak yalnızca yöneticilerin toplum tarafından seçilmesi ile mümkün hale gelmektedir çünkü toplum yöneticileri seçebildiği gibi reddedebilir de. Bu durum seçilen yöneticilerin, topluma karşı sorumlulukları olduğunu unutmamalarını sağlamaktadır. Schumpeter için önemli olan yönetilenler değil, seçilecek olan yöneticilerdir çünkü yalnızca yönetici elitler, ferah ve özgürlükleri arttırabilmektedir (Schumpeter, 1954: 168). Rekabet ve katılım dengeli olduğu sürece demokratik sistem yürürlükte olacaktır. Schumpeter'in demokrasiye dair sınırlı tanımı kimileri tarafından eleştirilmekte kimileri tarafından da gerçeğe uygun görülmektedir.

2.2.2.2. *Harold Lasswell*

Lasswell, günümüzde en tanınmış demokratik elitizm temsilcisidir. Lasswell de tıpkı diğer sosyal bilimciler gibi, yönetimin bir azınlık tarafından işlemesi gerektiğini savunmaktadır. Her birey, seçilmiş bir elit tarafından yönetilmektedir. Problem olarak gördüğü konu ise, yöneticilerin kararlarından dolayı ne kadar sorumlu tutulabileceğidir (Turhan, 1991: 33). Lasswell'in temel düşüncesi, toplumun, yönetenleri denetleyebilmesi üzerine kuruludur. Lasswell elit kavramını, Pareto'nun altını çizdiği; 'en iyi' olma durumu ve yetenekler kapsamında değerlendirmemektedir yalnızca 'elit' olanı bir kelime olarak kabul etmektedir. Lasswell'e göre, elde edilmesi gereken herhangi bir şeyden en fazla pay alacak olanlar elitlerdir. Elitleri belirleyen unsurların başında karakteristik özellikler yer almaktadır. Bu özellikler, kişisel ve sosyal alanda ortaya çıkan özelliklerdir. Bir kimsenin sahip olduğu değerler de elitleri belirleyen bir başka unsurdur. Elitten ziyade siyasal elit üzerine tanım geliştiren Lasswell, niteliksel olarak tanım yapmamaktadır (Önder, 2009: 93-94).

Lasswell'e göre iktidarın yapısı siyasal ve sosyal olarak ayrılmamaktadır. Bu ayrımı yapmak yerine her iki yapıyı birbirine dahil etmektedir çünkü iktidar tek bir bütündür. Değerler birleşik olabilirler; bir değeri benimseyen kimse bir başka değeri de benimseyebilir. Bu sebeple herhangi bir yapı kapsamında Lasswell, iktidarın yapısını bütün olarak ele almaktadır ve ona göre bir ayrım yapılmamalıdır. Toplumsal bir değere sahip olan kimsenin iktidarla bir ilişkisi söz konusu olabilir (Lasswell ve Kaplan, 1952: 207).

Lasswell'in yapmış olduğu ayrım, elitlerin ayrımıdır. Kitle-elit ayrımını elit çerçevesinde genişletmekte ve elitleri, elit-yarı elit olarak ayırmaktadır. İktidara en az sahip olan kesim şüphesiz kitlelerdir, yarı elitler kitlelerden fazla elitlerden az oranda iktidara sahiptir. Dolayısıyla oransal olarak en fazla iktidara sahip olanlar, elitlerdir (Lasswell ve Kaplan, 1952: 201). Siyasal elitleri ise tamamen farklı olarak ele almaktadır çünkü iktidara olan sahiplikten ziyade toplumun bütünlüğünü sağlayan grup, siyasal elitlerdir (Önder, 2009: 94). Lasswell araştırmalarında daha çok, 'siyasal elit' kavramını incelemektedir. Lasswell'e göre iktidara sahip olanlar siyasal elitlerdir (Kapani, 2015: 133).

Demokrasinin, azınlığın yönetimi ile son bulacağı düşüncesine Lasswell karşı çıkmaktadır. Ortada hesap verilebilirlik olduğu müddetçe demokrasi varlığını sürdürmektedir. Çoğunluğun, azınlık egemenliğinde olması sorun yaratmamaktadır çünkü Lasswell'e göre sayısal oranlara göre demokrasinin varlığının sorgulanması doğru değildir. Demokratik toplum düşüncesi, elitler tarafından yönetilen toplumda da gerçekleştirilebilmektedir. Demokrasinin ihtiyacı olan; toplumun siyasi elitleri desteklemesidir. Demokrasi, toplumun siyasal alanda etkili olmasına bağlıdır ve böylece haklar korunmaktadır. Zorbalığı ve diktatörlüğü engelleyen temel unsur Lasswell'e göre, yöneticilerin sorumluluklarının topluma yönelik olmasıdır (Daver, 1993: 134).

İktidarın kullanılmasına dahil olanlar ve kararlara yönelik katılım sağlayanlar her zaman azınlık olan gruptur. Bu azınlık grup, toplumu yöneten elitlerdir. Azınlık olan elitlerin yönetimde olması, Lasswell için demokratik bir toplum sağlamak adına engel değildir. Elitlerin sorumluluk alması ve hesap vermesi mümkün hale getirildiğinde, demokratik bir toplum ortaya çıkmış olacaktır (Kapani, 2015: 133-134). Demokratik düzen, toplumun yöneticileri seçmesi ve denetlemesi ile sağlanmaktadır. Dolayısıyla Lasswell'e göre elitizmin demokrasi ile çelişen bir tarafı yoktur.

2.2.2.3. *Raymond Aron*

Fransız bir sosyal bilimci olan Aron, toplumların hiçbir zaman kendilerini yönettiğini veya çoğunluğun yönettiğini görmediğini ifade etmektedir. Her zaman azınlık tarafından yönetilen bir toplum mevcuttur ve değişen yalnızca rejimlerin isimleridir. İsimleri birbirlerinden farklı da olsa her rejimin oligarşik özelliğinin olması olağandır. Toplum için yönetim sağlanmaktadır ancak toplum tarafından bir yönetim sağlanmamaktadır. İktidar toplum tarafından kullanılmamaktadır ancak toplum adına yönetici azınlık tarafından kullanılmaktadır (Kapani, 2015: 134).

Aron için elit kavramı evrensel bir kavram ve gerçekliktir çünkü elitlerin elinde bulunan güç etkili olduğu kadar zorunludur ve bu güç toplumun yapısını etkilemektedir. Aron, iktidarda olan elitlerden ziyade daha çok bunun dışında kalan elitlerin bağımsızlığı üzerine çalışmalar yapmaktadır. Toplumda bulunan elitlerin yapıları ve türleri hem siyasi rejimi belirlemekte hem de kendilerinden arda kalan elitlerin gücünü sınırlamaktadır. Toplumda birçok güç olduğunu kabul eden Aron, beş farklı güç

üzerinde daha çok durmaktadır. bu güçler; siyasi liderler, işçi liderleri, ekonomi elitler, askeri elitler ve iktidarın yöneticileridir (Arslan, 2007: 40-42). Bu güçler toplumsal yapıyı en çok etkileme gücüne sahip olanlardır. Aron, elitlerin dayanışma içinde olduğunu ve olması gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle demokratik rejimler sürdürülebilmektedir. Aksi takdirde parçalanmış bir hal alan elitlerin, devleti de parçalamaya gücü yetmektedir.

Sovyetler Birliği'ndeki komünizm yapısından Batı tipi demokrasi uygulamasına kadar birbiri ile zıt olan rejimleri ele alan Aron'a göre, yönetimin şekli farketmeksizin toplumun elitlere ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır. Hele ki kalabalık bir toplumda, elitlerin yönetimi en gerekli unsurdur. Aron ele aldığı iki farklı rejimdeki elitleri incelemektedir. Sovyetler Birliği, tek yönetici elitten oluşurken Batı tipi demokrasi uygulamasına göre yönetilen devletler, birbirinden farklı sınıflandırılan elitler tarafından yönetilmektedir. Batı tipi demokrasi uygulamasındaki elit profili Aron'a göre, demokrasi ideali olan bir toplum için güvence oluşturmaktadır (Kapani, 2015: 134).

Elitlerin tamamen birlik içinde olması Aron'a göre, özgürlüğü ortadan kaldırmaktadır. Ancak elitlerin tamamen birbirlerinden ayrı olması da devleti ortadan kaldırmaktadır (Etzioni-Halevy, 1993: 61). Elitlerin ortak payda da buluşabildiği kadar farklı düşüncelerle ayrılması da gereklidir, bu denge sağladığında demokrasiler kalıcı olmaktadır. Elitlerin farklılıklara rağmen iş birliği sağlayabilmesi, toplumun gelişmesi ile doğru orantılıdır (Bottomore, 1993: 134).

Rejimlerin farklılık göstermesi ile elitlerin yapıları da değişmektedir. Elitler; tek ve birleşmiş bir yapıya da sahip olabilirler, gruplara bölünmüş ve çok sayıda da olabilirler bu durum rejimlere göre değişiklik göstermektedir. Aron'ın üstünde durduğu elit yapısı daha çok bölünmüş olan yapıdır. Demokrasilerde, elitler kendi içlerinde ayrılmaktadırlar bunun sebebi ise düşüncelerin, çıkarların, ideolojilerin elitlerden elitlere farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Elitlerin birbirlerinden ayrılmış olması örgütlenebilmelerine engel değildir. Hem örgütlenebilen hem de sürekli rekabet halinde olabilmeleri bölünmüş elitlerin en önemli özelliğidir. Bu rekabet ortamı, iktidarın tekelleşmesini engelleyen dolayısıyla arzu edilen bir ortamdır. Elitler kendi aralarında farklılık gösterirken, toplumsal alanı ilgilendiren konularda uzlaşma

sağlamaktadır. Böylece elitlerin kendi aralarında da üstünlük kurması önlenmektedir. Böylece özgürlükçü bir demokrasi çerçevesi çizilmektedir (Kapani, 2015: 135).

2.2.3. *Plüralist (Çoğunluçu) Elitizm Kuramı*

1950’li yıllardan sonra ilgi görmeye başlayan plüralist elitizm kuramı, liberal temellerle şekillenmektedir. Modern elitizm kuramı içerisinde en çok ses getiren kuramdır. Plüralist elitizm kuramı diğer kuramlar gibi bir bakış açısı sunmamaktadır. Demokrasi, bu kuram kapsamında, çoğunluğun yönetimini öncelemektedir. Plüralist elitizm kuramına ilk bakışta, elitizm temelleri görmek mümkün değildir ancak plüralistler çoğunluğun yönetimini, algılanan bağlamda incelememektedir. Çoğunluğun yönetimi plüralist elitizm kuramına göre, toplumun kendini yönetmesi üzere elitleri seçmesi olarak tanımlanmaktadır (Turhan, 1991: 33). Plüralist elitizm kuramı, Robert Dahl ile popülerlik kazanmakta ve Giovanni Sartori ile sofistike bir hale bürünmektedir (Arslan, 2007: 27). Kuram yalnızca bu iki düşünür tarafından şekillenmemektedir ancak çalışmada yer alacak düşünürler Dahl ve Sartori’dir.

Siyasi ve toplumsal alanda var olan güçlerin, karar verme sürecine olan etkileri farklı büyüklüktedir. İktidarın gücü ve iktidarın kararları farklı elit gruplarının gücü tarafından sınırlandırılmaktadır çünkü bu kurama göre güç sahibi olan her grubun az veya çok sürece etkisi bulunmaktadır. Plüralist elitizm kuramına göre, toplumun düşünceleri yönetici elitler tarafından kontrol edilmemektedir aksine toplum ve diğer elit grupları, yönetici elitleri sınırlamakta ve kontrol etmektedir (Arslan, 2007: 28). Tek belirleyici grup yoktur, belirleme gücü farklı gruplar arasında dağılmaktadır. Toplumun etki etme gücünün var olması bu dağılım sayesinde. Elinde gücü bulunan gruplar, birbirleri ile yarış halindedir ve bu yarış demokratik toplumlarda iktidarı sınırlandırmaktadır (Etzioni-Halevy, 1993: 76). Eşitlik, plüralist elitizm kuramı için önemli bir kavramdır. Eşitlik kavramını gücün dağıtılması kapsamında ele alan plüralistlere göre, gücün çok sayıda gruba bölünmesi eşitliği destekleyici bir durumdur. Böylelikle toplum, siyasi katılımını gerçekleştirmektedir. Bu kuram bazı düşünürler tarafından gerçek dışı olarak algılanmaktadır (Arslan, 2007: 29).

‘Anahtar elitler’ kavramı, elitlerden daha elit olan grupları ifade etmek için kullanılmaktadır. Anahtar elitler, plüralistlere göre değişmeyen bir grubu

nitelememektedir. Zamana kimi zaman da ortaya çıktıkları yere göre elit grupları değişmektedir. Bu sebeple anahtar elitlerin nitelikleri de sürekli değişim içindedir (Etzioni-Halevy, 1993: 77). Anahtar elitlerin etkileri kapsamında ayrıntılı bir ayırım yapmayan plüralist elitizm kuramına eleştiriler gelmektedir.

Plüralizm ardından çıkan 'Neo-Plüralizm' daha çok görüşleri açıklayabilmek adına ve eleştirilere yanıt oluşturmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Temel aldıkları nokta, siyasi alandaki ve ekonomik alandaki elitlerdir. Plüralist elitizm kuramında, iktidarın farklı elit grupları tarafından kontrol edildiği savunulurken yeni yaklaşımda bu durum biraz değiştirilmektedir. İktidarın kontrol edilmesine yardımcı olan kimseler neo-plüralizme göre ekonomik gücü elinde bulunduran elitlerdir (Etzioni-Halevy, 1993: 83).

2.2.3.1. Robert Dahl

Klasik elitizm kuramını eleştiren Dahl; klasik elitizmin, toplumu yetersiz görmesine ve yalnızca elit kimselerin üstünlüklerine yoğunlaşmalarına karşı çıkmaktadır (Dahl, 2010: 82). Ona göre, siyasal alanı etkileyen güçler eşit dağılmamaktadır. Elitler ve elit olmayanlar ayırımının eşitsizlikleri ortaya çıkardığını savunan Dahl, hiçbir grubun tamamen iktidarı elinde bulunduramayacağını ifade etmektedir. Tek bir elit grubu, iktidarı elinde bulunduramayacağı gibi kaynakların ve gücün tamamına sahip de olamayacaktır. Dahl'a göre çok sayıda elit bulunmalıdır ve rekabet sürekli devam etmelidir (Turhan, 1991: 33-34).

Dahl geçmişe dair değerlendirmelerini göz önüne aldığı anda; toplumun, prestijli kimselerin yönetimin başına geçmelerini desteklediği sonucuna varmaktadır. Bu yüzden seçimlerde, erdemli ve yetenekli kimselerin bulunmasının önemli olduğunu ifade etmektedir. Kavramsal olarak 'elitlerin dolaşımı' ifadesini kullanmamış olsa da, kişilerin sonradan elde ettiği güç ile konumlarının değişebileceğini kabul etmektedir. Ekonomik alanda yetenekli olan kimseler Dahl'a göre geriye kalan kesimden daha fazla katılım göstermektedir. Katılımda etkin olanlar, elitleri oluşturmakta ve politikaları belirlemede söz sahibi kimselerdir (Küçüktığılı, 2010: 29).

Dahl'ın bakış açısına göre, toplumun karar verme sürecine etki edebilecek yetkinliği mevcuttur. Bu durum, alanlarında uzmanlaşmış kimseleri yok saydığı anlamına gelmemektedir, yalnızca bu uzmanlığı toplumdaki üstün tutacak kadar

desteklemediği anlamı taşımaktadır. Uzmanların daha doğrusu elitlerin, kararları tamamen belirleyici gücünün olmaması, sınırlandırılması gerektiğini savunmaktadır (Dahl, 2010: 83).

Dahl'a göre poliarşi, demokrasi amacına uygun araçtır. Poliarşi, etimolojik kökeni bakımından Yunancadır ve çoklu yönetim anlamına gelmektedir ve hem demokrasinin hem de oligarşinin bazı özelliklerini taşımaktadır. Düşünceleri demokrasi ideali üzerinden şekillenen Dahl, demokrasinin diğer rejimlerden daha iyi olduğunu kanıtlamak için çalışmalarında destekleyici unsurlara yer vermektedir. Ona göre demokrasi; zorbalığı engellemekte, topluma birçok hak ve özgürlük alanı sağlamakta, çıkarların korunmasına yardımcı olmakta, topluma seçme şansı tanımakta, ahlaki sorumlulukları yerine getirebilmekte, gelişimi desteklemekte, siyasal eşitliği sağlamakta, savaşa karşı çıkmakta ve diğer yönetimlere göre daha çok zenginleşmektedir. Tüm bu özellikleri ile demokrasi, toplum için diğer yönetim şekillerine oranla en iyisidir. Seçimler, haklar ve üretim ekonomisi Dahl için demokrasiyi şekillendiren unsurlardır. Seçimlerle belirlenmiş kurumlar, adil yapılan seçimler, ifade özgürlüğü, bilgi edinebilmek için birçok kaynak, kurumların özerkliği, toplumun söz hakkı olması demokrasinin niteleyici özellikleri arasında gösterilmektedir. Bu altı özelliğin tümünü barındıran demokrasiler Dahl'a göre 'poliarşiler'dir (Dahl, 2010: 56-104).

Klasik elitizm kuramı öncüleri, demokrasi ile yönetilen toplumların bile despotizme dönüşme ihtimali olduğunu ifade etmektedir. Bu yüzden onlar için demokrasi, arzulanan bir yönetim şekli olmamaktadır. Dahl da yöneten elitleri, oligarşik olgularla eş tutmaktadır. Dahl'a göre poliarşiler, despotizmi engellemektedir. Elitlerin rekabet halinde olması ve birbirini sınırlayabilmesi ancak poliarşilerde mümkün olmaktadır bu sebeple Dahl, modern poliarşileri savunmaktadır (Dahl, 2010: 129).

Dahl'ın düşüncesine göre, çeşitli elitler bulunmaktadır; siyasal, bürokratik ve ekonomik elitler de toplumda bulunan elitler arasındadır. Toplum büyüyüp karmaşık bir yapıya dönüşmeye başladığında farklı ihtiyaçlara yönelik gruplar meydana çıkmaktadır. Her grupta da yetkinliği diğerlerinden daha fazla olan kimseler bulunmaktadır. Böylece gündemde yalnızca siyasal alandaki elitler yer almamaktadır. Tek başına bir elit grubun hakimiyet kurması mümkün değildir dolayısıyla tek bir hakimiyetin olmadığı yerde

merkezileşme de görülmemektedir. Böylece despotizmin ortaya çıkmasına imkan verilmemektedir (Özyürek, 2018: 75). Siyasi rekabet, toplumun desteğine elitleri muhtaç bırakmaktadır. Dolaylı olarak toplum da siyasi hayata dahil olmaktadır. Toplum siyasi hayata katıldıkça, elitler ve toplum birlikte denge sağlamaktadır ve siyasi hayat yozlaşmamaktadır.

Poliarşilerin varlığı, elitler arasındaki rekabeti desteklediği gibi güveni de desteklemektedir çünkü aralarında bulunan rekabet birbirlerini yok etmek amacıyla kurgulanmamış aksine karşılıklı iletişimlerini desteklemektedir. Bu etkileşimin düzeyi de Dahl için önemlidir; hem güven ortamını hem de rekabeti sürdürebilir kılmak ancak aralarındaki etkileşimin belli bir mesafede tutulması ile gerçekleşmektedir. Bu mesafeye daha çok dikkat etmesi gereken elitler Dahl'ın sözünü ettiği; ekonomik, bürokratik ve siyasi elitlerdir (Özyürek, 2018: 76).

2.2.3.2. *Giovanni Sartori*

Siyasal bilimci olan Sartori, demokrasi çalışmaları ile bilinmektedir, demokrasilerdeki yönetici elitleri ve elitlerin rollerini dikkate almaktadır. Toplumun ve elitlerin arasında kurulan ilişki, siyasetin dayanağını oluşturmaktadır. Ona göre, elitleri ve demokrasiyi birbirlerinden ayrı tutmak doğru bir bakış açısını oluşturmamaktadır. Demokrasinin gerekliliklerini benimseyen, yetkinlikleri üstün olan kimseler yönetimi güvenli kılmaktadır. Aksine eğer böyle kimseler olmazsa demokrasi tehlike altına girmektedir. Demokrasi başlı başına sürdürülebilirliği zor bir rejimdir. Zorun başarılması, tehlikenin giderilmesi ancak elitlerin siyasal alanda etkin olması ve sınırlandırılması ile mümkündür. Toplumun siyasal alana etkisi, seçimler sayesinde olmaktadır. Sartori'ye göre seçimler yalnızca yönetici elitlerin belirlenmesi için önemlidir, toplumun yönetimine katılmasını desteklemek için değil (Kapani, 2015: 133).

Sartori, demokrasiyi eleştiren elitizm öncülerini desteklememektedir çünkü onlar demokrasiyi gerçekçi değerlendirmemekte ve küçümsemektedirler (Sartori, 1993: 52). Demokrasinin tamamen oligarşik yönetime dönmesini koruyacak olanlar, uzman elitlerdir. Yetkinleri güçlü olan elit azınlık, demokrasinin bir unsurunu oluşturmaktadır, demokrasiyi kusurlu hale getirmemektedir. Sorumluluk almayı bilen elitler, kendilerini

topluma yönettiklerinde güvenilirler hem toplum hem de demokrasi açısından. Sartori'ye göre elitlerin güvensiz kimseler olduğunu savunanlar ve nihayetinde korkunun hakim olacağını iddia edenler yanılancılardır asıl korkulacak olan anarşizme yol açan yönetmeme algısıdır. Demokrasi, iktidarı ortadan kaldırmamakta ancak iktidara tamamiyle razı gelmemektedir. Demokrasi, iktidarı işleten ve yöneticileri kontrol eden bir forma sahip olmalıdır (Sartori, 1977: 79-80).

Sartori'ye göre, rejimlerin her birinde azınlıklar varlıklarını göstermektedir. Elitizm öncülerinin ifade ettiği gibi demokrasiler dahi azınlık yönetiminin gerçekleştiği yerlerdir. Sartori için bu durumun bir tehlikesi yoktur yegane amaç demokrasiye karşı olmamaktır (Sartori, 1977: 74).

Sartori'nin düşüncesinde; azınlığın, çoğunlukla yer değiştirmesi gerekmektedir. İki grupta karar alma sürecinde rol oynamaktadır, bu durumlar sağlandığında iktidar azınlığa veya çoğunluğa hizmet etmemiş, dağıtılmış olmaktadır. Dağıtılan iktidar amaçlandığı üzere tekelleşmemiş olmaktadır. Azınlığın yönetici olduğunda hareket halinde olması, poliarşik sistemlerde olduğu gibi diğer azınlık elitlerle etkileşimi sağlaması demokrasinin varlığını göstermektedir. Sartori, Dahl'ın poliarşi anlayışını kendi yorumunca değiştirmektedir ve kavramsal olarak 'seçimli poliarşi' tanımlamasını yapmaktadır. Sartori'nin yeni bir kavram geliştirmesinin sebebi; Dahl'ın, her poliarşinin oylama sürecinin olmadığını görmemesinden ve yalnızca elitlerin elitlerle olan rekabetinin dikkate alındığı bir sistem haline gelmesinden kaynaklanmaktadır (Sartori, 1977: 77-84).

Sartori'nin modelinde; sürekli olarak yeni elitler oluşmaktadır ve bu elitler toplumun ihtiyaçlarına göre amaçlarını belirlemektedir. Toplumun ihtiyaçlarını önceleyen elitler, toplumun seçimlerde oy kullanacağı gerçeğine dikkat etmektedir. Sartori'nin elit tanımını demokrasi temellendirmektedir; en iyi demokrasinin meydana gelmesinde yardımcı olan kimseler elitlerdir (Sartori, 1977: 86).

Sartori, toplumun rızası ile yönetimin gerçekleşmesini savunmaktadır. Yönetim, iktidardan ziyade bir otoriteye karşılık gelmektedir çünkü iktidar tanımı Sartori için baskıyı akla getirmektedir. Otorite kavramını kullanmasının sebebi ise rızayı öncelemesidir. Tekelleşmeyen iktidar, dağıtılan güç Sartori'nin amaçladığı demokrasi

anlayışını oluşturmaktadır (Özyürek, 2018: 82). Sonuç olarak, Sartori'nin demokrasisi; sürekli yeni elitlerin oluştuğu, bu elitlerin sürekli rekabet halinde olduğu ve bu elitlerin toplumun fikirlerine göre yönetimi yönlendirmesidir (Turhan, 1991: 34).

Sartori için azınlıkta olan yönetici elitler, demokrasinin gerekli kıldığı bir unsurdur, Sartori de bu düşüncesinden hareketle kuramlarını inşa etmektedir. Onun için iktidarın gücü, demokrasilerde yönetici elitler ve yönetilen toplum arasında paylaşılmaktadır. Demokrasilerde yönetici elitlerin gerekliliğini vurgulamasının sebebini örnekleri ile açıklayan Sartori, ayaklanmaların ve demokratik rejimlerin yıkılmasının nedenlerini toplum olarak göstermektedir. Ancak siyasi alanda elit kimselerin demokrasileri tekrardan kurduğunu ve diktatörlüklerin de ancak toplumun izin verdiğinde ortaya çıktığını ifade etmektedir. Sartori'ye göre dikkat edilmesi gereken husus yönetimin daha iyi olabilmesi amacı ile elitlerin özelliklerini belirleyebilmektir. Bu sayede yönetici elitler, toplumun yönetime katılmasını sağlayabilecek ortamı hazırlamakta ve toplumun taleplerine cevap aramaktadır (Sartori, 1977: 73-79).

Son olarak bahsedilmesi gereken konu ise, Sartori'nin karşılaştırmaları sonucunda da elitleri desteklediğinin açıkça görülmesidir. Demokratik olan toplumlarla, demokratik olmayan toplumlar arasında karşılaştırmaya giden Sartori, bu toplumlarda bulunan elitleri ele almaktadır. Bulguları sonucunda; demokratik rejimin olduğu toplumlarda elit kimse, toplumun önderi konumunda bulunmaktadır aksine demokratik olmayan rejimin yönettiği toplumlarda elit kimse, toplumda hüküm sürmektedir. Demokratik olmayan rejimlerde, topluma baskı uygulayarak elit kimseler yönetime kabul ettirilmektedir. Toplumun rızasının bu tip rejimlerde önemsiz görüldüğünü, Sartori yapmış olduğu karşılaştırmalarda belirtmektedir. Demokrasinin var olduğu toplumlar, rıza göstererek ve yönetime katılarak yönetici elitlerini seçmektedir (Kışlalı, 2005: 334). Sartori böylece demokrasi ve elitizm arasındaki ilişkinin sebep olduğu eleştirileri yanıtlamakta ve bu iki kavramı uzlaştırmaktadır.

2.2.4. *Demo-Elit Yaklaşım*

Demokratik elitizm kuramı ile bağlantılı olan demo-elit yaklaşımı sosyolog Eva Etzioni geliştirmektedir. Elit kavramının algılarda yanlış yorumlandığını ifade eden

yaklaşım, elitlere karşı basit bir düşünce yapısı olduğunu savunmaktadır. Bu yanlış algı toplumun yapısının da basit algılanmasına sebep olmaktadır. Bu yaklaşım, toplumun iktidar yapısını üç farklı ayırım yaparak incelemektedir. Bu ayırım; elitler, toplum ve alt elitlerden oluşmaktadır. Alt elitler, toplum ve elitler arasındaki köprü görevini görmektedir. Elitlerden daha az, toplumdaki daha fazla güce sahip olan alt elitler, elitlerden sonra yönetici konumuna gelebilecek yerde durmaktadırlar. Elit olarak adlandırılan alt elitlerin varlığı, elitleri ‘anahtar elit’ kavramına taşımaktadır. Toplum bu yaklaşım kapsamında, önemli bir rol üstlenmektedir ve elitlerin var olmasının sebebi olarak görülmektedir. Elitlerin, toplumun desteği olmadan amaçlarının gerçekleşebilmesi mümkün değildir (Arslan, 2007: 27). Arslan, bir çalışmada ‘potansiyel (gölge) elitler’ ve ‘elitimsiler’ olarak iki kategori daha ekleyerek yaklaşımı zenginleştirmektedir (Arslan, 2006: 373). Potansiyel elitler, alt elitlerin içinde bulunmaktadır. Bu kategorinin oluşmasının sebebi; potansiyel elitlerin, elit olma ihtimallerinin yüksek olmasıdır çünkü bu kimselerin özgeçmişleri diğerlerine oranla öne çıkmaktadır. Bu kimseler de elitler gibi azınlık bir grubu ve elit dolaşımının kilit noktasını oluşturmaktadır. Elitimsilerin bir diğer tanımı ‘potansiyel alt elitler’dir. Toplumun içinde yer alan elitimsiler; özgeçmişleri, yetkinleri ile dikkat çekmektedir. Elitimsiler, toplumda alt eliti oluşturmaya en yakın olan kimselerdir böylece elit dolaşımını toplumun içine indiren de kimselerdir (Arslan, 2003: 129).

Elitler; topluma en çok etki edebilen, kaynakları kontrol edebilen, en çok güce sahip olan ve üst konuma sahip olan kimselerdir. Hem ayrıcalıklı hem de ayrıcalıksız olmayan gruplardaki, etki sahibi kimseler elit tanımıyla dahil olmaktadır. Alt elitler, orta kademe işaret eden kimselerden oluşmaktadır. Bu kimselerin elinde bulundurduğu güç de orta seviyede bir güçtür. Toplum ve elitler arasında elitlerin dolaşımına fırsat veren alt elitler, önemli bir yapıyı oluşturmaktadır. Alt elitler ve elitler topluma iyi anlamda bağımlıdır çünkü toplum oy veren ve elitleri belirleyen yapıdır (Arslan, 2003: 128-129).

Demo-elit yaklaşım, elitlerin bağımsızlığı üzerinde durmaktadır ancak plüralist elitizm kuramından daha farklı ve ayrıntılıdır. Maddi ve manevi kaynaklardan elitlerin bağımsız olması gerektiğini savunmaktadır. Kaynakların tamamını ifade ettiği için kaynaklar çeşitlidir; motivasyondan üretim araçlarına kadar geniş bir skalayı işaret

etmektedir. Demo-elit yaklaşım elitlerin; diğerlerinin kaynaklarının zorlayıcı unsurlarından, diğerlerinin maddi alandaki kaynaklarının kontrolünden, diğerlerinin yönetim alanındaki baskılarından, diğerlerinin sembolik alandaki kaynaklarının kontrolünden bağımsız olmasını savunmaktadır. Maddi kaynaklar, sermaye ve üretim araçları gibi kaynakları içermekteyken, sembolik kaynaklar, bilgi ve enformasyon gibi kaynakları içermektedir. Elitlerin keskin bir çizgi ile bağımsız olmasından söz etmemekte olan demo-elit yaklaşım, tam anlamıyla kontrol ve sınırlamanın olabileceğini savunmamaktadır. Bu yaklaşıma göre, kimi kaynaklar bir elit grubunun elinde bulunurken kimi kaynaklar da başka elit grubunun elinde bulunmaktadır. Demokrasinin varlığını sürdürebilmesi için de kaynakların tümü bir elit grubun elinde bulunmamalıdır. Dolayısıyla bağımsızlık vurgusu göreceli bağımsızlıktır (Etzioni-Halevy, 1993: 98-99 akt. Arslan, 2006: 373). Kaynaklarla birlikte elitlerin, iktidardan da bağımsız olmaları beklenmektedir bu sayede güç dengesi toplumda kurulabilmektedir. Genel olarak elit kuramı, demokrasinin sürekliliği için elitlerin bağımsız olması gerektiğini savunurken, demo-elit yaklaşım demokrasinin gelişebilmesi için göreceli bağımsızlığı savunmaktadır (Arslan, 2003: 130). Güç dengesi sağlandığında, zorbalık gibi siyasi anlamda kirlenmiş rejimler engellenmektedir. Elit gruplarının denetlenmesi de demokraside katılımın kendiliğinden oluşmasını sağlamaktadır. Toplum etki edebildiğini farkettiği yönetime, değerli hissederek ve demokrasiyi devam ettirerek aktif katılım gerçekleştirmektedir.

Demo-elit yaklaşımın üzerinde durduğu bir başka konu da, elitlerin aralarındaki ilişkidir. İş birliğinin ve uzlaşmanın elitler arasında var olması, hem demokrasi hem de toplumun düzeni açısından gereklidir. İş birliği olan elitler arasında görüş birliğinin de zorunlu olduğunu ifade etmeyen demo-elit yaklaşım, görüş birliğinin gerektiğinde olmasını savunmaktadır. Böylece mücadele her zaman devam etmektedir bu da topluma fayda sağlamaktadır. Demokrasinin sürdürülebilirliği için hem elitlerin bağımsız olması hem de iş birliğinin sağlanabilmesi gerekmektedir (Arslan, 2006: 374). Her konuda görüş birliği sağlanması ne demokrasiye bir katkı sağlamakta ne de toplumun gelişmesine yardımcı olmaktadır. Temel mesele, görüş ayrılıkları olan elitlerin, iş birliğine varabilmeleridir.

Etzioni, günümüze kadar olan süreçte ne zaman adalet veya eşitlik sağlansa bunda elitlerin katkısı olduğunu savunmaktadır. Yakın veya uzak gelecekte de elitlerin öneminin değişmeyeceğini belirtmektedir. Elitler, toplumun desteğini aldığı sürece başarıya, sağlıklı ve etkin demokrasiye ulaşmaktadır (Etzioni-Halevy, 1993: 46-47 akt. Arslan, 2007: 65). Elitizm kuramlarının hemen hepsinde ulaşılan sonuç; elitlerin varlığının, refah için gerekliliği olduğudur. Refah elde edildiğinde, yalnızca yönetim ideali gerçekleşmeyecektir bununla beraber toplumu ilgilendiren her alanda ileri gidilecektir.

2.2.5. *Modern Elitizm Kuramı Değerlendirmesi*

Modern elitizm kuramı kapsamında ele alınan kuramların, ortak değerleri bulunmaktadır. Her biri birbirlerinden ayrı unsurlara dikkat çekmiş olsa da toplum, klasik elitizm kuramından farklı olarak önemli bir konuma sahiptir. Toplumun tercihleri, yapılan seçimler ile dikkate alınmaktadır ancak toplumun belirlediği elitler, yönetici elit statüsünü kazanmaktadır.

Toplumun seçmiş olduğu yönetici elitler, sürekli değişim halindedir. Bu konum, toplumdaki herkese açık hale getirilmektedir. Yönetici olabilecek yetkinliklere sahip kimseler, seçim yoluyla toplum tarafından kabul edildiğinde yönetici elit konumuna gelmektedir. Kişinin kendisini geliştirmesi sonucuyla bu yetkinlikler sonradan edinilebilmektedir. Önemli olan husus, kişinin yönetici elit olmak istemesi ile ilişkilidir.

Siyasal alanda söz sahibi olmak isteyen elit gruplarının rekabeti sürekli dir. Demokrasinin getirilerinden biri olan mücadele, özellikle seçim zamanlarında siyasal partiler arasında görülmektedir. Bu mücadelenin sebebi, iktidar olma isteğidir. Bunun için elit gruplar, partiler kurmakta ardından seçimlere katılmaktadır. Seçimlerde toplum tarafından seçilebilmek için elit gruplar, topluma fayda sağlayacak çeşitli politikalar üretmekte ve bu politikalarını, programlarını topluma aktarmaktadır.

Elit grupları birbirlerinden ayrı hareket etmektedir. Demokrasinin varlığı sebebiyle de elit grupları farklı kesimlere hitap etmek için bölünmektedir. Demokratik toplumlarda çok sayıda bulunan elit grupları, toplum tarafından iş başına gelmektedir. Bu durumun engellenebilmesi demokraside mümkün değildir çünkü birbirleri tarafından denetlenen elit grupları, demokrasiyi tehlikeye atmaya izin vermemektedir.

Seçimle toplum tarafından iş başına getirilen yönetici elitler, topluma karşı sorumluluk almaktadır. Bu sorumluluklarını yerine getirip getirmediğine ise bir sonraki seçimde toplum tarafından karar verilmektedir. Dolayısıyla yönetici elitlerin topluma hesap vermesi gerekmektedir. Hesap verebilen yönetici elitlerin iktidarda kalma süresi uzamaktadır ancak bu süreyi uzatabilecek olan yine toplumdur. Toplumun desteği modern elitizm kuramlarında yönetici elitlerin geleceği için önemli bir rol oynamaktadır (Küçüküçü, 2010: 33-34).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ELİTİST YAKLAŞIM

Elitist yaklaşımın yerel yönetimlerde hakim olması, yerel siyaseti değiştirebileceği gibi yerel siyasal kültürü de etkilemektedir. Siyasal kültürün, demokratik değerlerle ve siyasal katılımı ile anılması yerel elitist yönetimlerin varlığı ile desteklenmektedir. Yerel elitist yönetim, yerel siyasal elitler ve yerel halk arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Yerel halkın; adaletli, özgür, eşitlikçi, demokratik bir ortamda yönetime katılım göstermesine yardımcı olan yerel elitist yönetim; dayanışmayı, denetimi ve sivil toplumu öncelemektedir.

1. SİYASAL KÜLTÜR

Siyasal kültür, topluma göre şekillenen bir olgudur ve siyasal kültürün kapsam alanı; değerlere, yargılara, duygulara, kültüre, benimsenmiş olan davranışlara göre belirlenmektedir. Toplumun siyasete dair davranışları, o toplumun siyasal kültürü ile ilişkilidir.

1.1. Siyasal Kültür Kavramı

Siyasal kültür, toplumların tutumlarından hareketle siyaset ve kültür arasındaki bağ ile ilişkilidir. Toplumların siyasal davranışları ve siyasal sistemdeki yönelimleri siyasal kültürü oluşturmaktadır. Demokratik değerlerin korunması ve sürdürülmesi toplumun siyasal kültürü ile bağlantılıdır. Siyasal kültür demokratik değerlerle uyuşabildiğinde, demokratik yönetim toplum tarafından desteklenmektedir çünkü toplumun siyasal kültürü, o toplumun yönetim şeklinin belirleyici durumundadır (Yolcu: 2019: 95).

Toplumun; merkezi hükümete, siyasi partilere, seçimlere, yönetime ve demokrasiye karşı tutumu sonucunda ortaya çıkan davranışları, siyasal kültürün belirleyici unsurudur. Toplumun davranışlarını oluşturan unsurlar ise toplumun bilgi birikimi, gelenekleri ve değerleridir (Öztekin, 2014: 237). Toplumdaki bireylerin taleplerine yönelik verilecek kararlarda siyasal kültür önemli bir rol oynamaktadır. Bu kararlar hem bireylerin taleplerine göre hem de toplumun değer yargılarına göre

verilmektedir. Kararların verilmesindeki sürecin bütünü, siyasal kültür ile şekillenmektedir.

Bireylerin, bulunduğu yere kendilerini ait hissetmeleri ve yönetime aynı zamanda da toplumdaki diğer bireylere güven duymaları siyasal kültürü etkilemektedir. Huzursuz, güvensiz ve güçsüz hisseden bireylerin oluşturduğu toplumun, siyasal yönelimleri de olumsuz etkilenmektedir ve toplum siyasal olana duyarsızlaşmaktadır (Yolcu: 2019: 97).

Toplumda benimsenmiş olan siyasal kültür, toplumun değişim veya gelişim göstermeden önceki kültürü ile birbirlerine katkı sağlayarak ortaya çıkmaktadır. Siyasal kültür; toplumun yapısına, yönetim şekline, var olan niteliklere göre belirlenmektedir. Yönetici elitlerin varlığı ile toplum yapısının ikiye ayrılması, her toplumun siyasal kültürünü aynı kılmamaktadır (Duverger, 1995: 162) çünkü bütün toplumlar bu ayrıma tabiidir ve birbirlerinden farklıdır. Sonuç olarak toplumların siyasal kültürleri de birbirlerinden ayrı ele alınmaktadır.

1.2. Yerel Siyasal Kültür ve Yerel Siyaset

Yerel halkın, yerel siyasetteki tutum ve davranışları yerel siyasal kültürü belirlemektedir. Yerel yönetimlerin ne derece demokratik olduğu ve yerel yönetimlere katılımın ne düzeyde gerçekleştiği yerel siyasal kültürün belirleyici unsurları arasındadır. Yerel siyasal kültürün katılımı esas alması ve demokratik değerlerle beslenmesi, genel anlamıyla siyasal kültürü de etkilemektedir. Yerel halkın benimsediği yerel siyasal kültür, merkezi hükümeti etkileyen siyasal kültürle etkileşim halindedir. Siyasal kültürün, yerel ölçekte kendini göstermesi kimi zaman da yerel halkın, toplumun genelinden farklı siyasal yönelimler barındırması yerel siyasal kültüre işaret etmektedir.

Yerel siyaset kavramı, yerelde gerçekleşen siyasetin etki alanını ifade etmektedir. Merkezi hükümet ve yerel yönetim arasındaki etkileşim, yerel siyaset kapsamında değerlendirilmektedir. Yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde etkili olan yerel siyaset, kenti ve kentten daha geniş alanı etkileme gücüne sahiptir.

“Bütün siyaset yereldir” deyimi, Amerika’da yerel düzeyde verilen destek ile siyasi alanda faaliyetlerin gerçekleştiğini ifade etmek için kullanılmaktadır (Gül, Kiriş, Negiz, ve Gökdayı, 2014: 70). Yerelden sağlanan destek, kentlere ve yerel yönetimlere işaret etmektedir. Kentlerde gerçekleşen siyaset, demokrasinin ve katılımın temelini oluşturmaktadır. Yerel siyasetin yeri kenttir (Parlak, 2010: 13).

Yerel siyasete etki eden etkenler daha çok siyasal etkenlerdir. Demokrasi ve siyasal katılım ilk sırada gösterilebilecek etkenler arasındadır. Hem demokrasinin işlemlerini sağlayan hem de siyasal katılıma önem veren yerel yönetimler, yerel siyaset ile etkileşim içerisindedir. Demokratik değerlerin sürdürülebilmesi veya demokratik değerlerin kazandırılması yerel yönetimlerce mümkündür bu sebeple yerel siyaset için yerel yönetimlerin varlığı zorunluluk oluşturabilecek konudur. Demokrasinin işlemediği toplumlarda ve demokratik değerlerin önemsenmediği yönetimlerde sağlıklı işleyebilen yerel siyasetten söz etmek de mümkün değildir ancak topluma karşı sorumlulukları olduğunu bilen yöneticilerle ve toplumun taleplerine karşılık aradığı yerlerde yerel siyaset sağlıklı işleyebilmektedir.

Kentler; değerlerin, kültürün, düşüncelerin oluştuğu alandır. Yerel halkın siyasi değerleri, kentlerde şekillenmektedir dolayısıyla yerel siyasetin kapsam alanı içinde; kent yönetimi, yerel halk ve sorunlar yer almaktadır (Akdoğan ve Dursun, 2008: 10). Kent yönetimine ve yönetimin aldığı kararlara etki eden her türlü unsur yerel siyasetin inceleme alanını oluşturmaktadır. Kente dair planlanan politikalar ve hayata geçirilen etkinlikler de yerel siyasetin var olduğu alanlardır. Siyasal anlamda yapılan bir etkinlik, yerel düzeyde gerçekleştiriliyorsa yerel siyasetin varlığı kabul edilmektedir.

Yerel siyasetin kent bağlamında en temel hedefleri; sorunlara dair çözüm bulmak ve yerel halkın refah seviyesini arttırmak üzere çareler üretmektir (Çelik ve Uluç, 2009: 217). Yöneticinin veya yöneticilerin hem sorunları ele alması hem de çözüm yolları araması bir mücadeleye dönüşmektedir, yerel siyaset de yerel ölçekte gerçekleşen iktidar mücadelesini kapsamaktadır (Akdoğan ve Dursun, 2008: 10). Genel bir çerçeve çizildiğinde; yönetime ve siyasete dair sorunlar, toplumsal faaliyetler, yerel yönetimler ve merkezi hükümet arasındaki ilişkiler, çevreye yönelik sorunlar da yerel siyasetin ilgilendiği konular arasında gösterilmektedir (Keleş, 1994: 133). Ulaşım,

altyapı, konut, yaşam kalitesi, hizmetler, eğitim, kültür, sağlık, ekonomi kente dair ortaya çıkabilecek her konu veya sorun yerel siyaset kapsamında değerlendirilmektedir.

Yerel halkın refah seviyesini arttırmak adına, kaynakların ve imkanların etkin kullanılması dolaylı olarak mutluluğu ve adaleti de beraberinde getirmektedir. Yerel siyaset de refah, mutluluk ve adalet için iktidarın, yerel halkın idare edilmesi sürecini oluşturmaktadır (Akdoğan ve Dursun, 2008: 10).

Yerel yönetimlerle özellikleri ve hedefleri bakımından benzerlik gösteren yerel siyaset, yerel yönetimlerden ayrı olarak kararlara etki etme faaliyetidir. Yerel siyaset; siyasal kurumları, siyasal grupları ve siyasal güçleri etkileme kuvvetine sahiptir. Yerel yönetimlerden farklı olarak yerel siyaset, daha sosyolojik ve soyut bir ifadedir. Yerel halk ile yakından ilgilenen yerel yönetimler, demokrasinin işlediği kuruluşlardır. Yerelleşme ile birlikte demokratik değerlerini koruyan ve geliştiren yerel yönetimler, yerel siyasetin anlaşılmasında önemli bir konumda yer almaktadır. Dolayısıyla yerel siyaset de yerel yönetimler çevresinde işleyen bir kavram olduğundan, demokratik değerler ve özerklik vurgusu ile tanımlanmaktadır (Çolak, 2021: 11-12).

Yerel halkın siyasete katılması ve yönetimde etkili bir rol oynaması yerel siyasetin, yerel yönetimlerde etkin olmasını sağlamaktadır. Hem yerel yönetimler hem de yerel yönetimler düzeyinde gerçekleşen yerel siyaset demokrasi bilincini oluşturmaya yardımcı faktörlerdir. Bu sebeple iki kavram arasında güçlü bir bağ meydana gelmektedir (Keleş, 1994: 85).

Yerel siyaset, bireyleri doğrudan etkilemektedir. Yerel yönetimlerin karar organları tarafından alınan kararlar, yerel halkı etkilemekle birlikte temelde bireyi etkilemektedir. Kararlardan etkilenen birey, kararları etkilemek istediğinde yerel siyaset sayesinde yönetime katılım gerçekleştirmektedir. Yerel yönetimler ve yerel siyaset arasındaki ilişkinin bir parçasını da bireyler oluşturmaktadır. Yönetime katılan bireyler, yönetici olmaya aday bireyler haline gelebilirler dolayısıyla yerel siyaset, demokrasi ile olan bağı sonucunda bireylerin yönetici olabilmeleri için de fırsat sağlamaktadır.

Toplumsal anlamda gerçekleşen hareketlilik yerel siyaset açısından etkilidir. Yerel düzeyde, toplumsal olana karşılık gelen yerel halk ve yerel siyaset etkileşimini

sürekli olarak devam ettirmektedir. Bu etkileşim yerel halkın ekonomik ve sosyal yapısı, kültürü, dinamikleri ile belirlenmektedir (Alkan ve Taş, 2007: 40).

Yerel siyaset aktörleri ve yerel siyasette etki eden faktörler yerel siyaset sürecini oluşturmaktadır. Yerel siyaset süreci, bir bütün olarak ele alındığında, yerel ölçekte; yerel halkın mutluluğunu korumakta, kentin refah seviyesini arttırmakta, ortak iyiyi elde etmekte, kent ortamının huzurunu sağlamakta ve kentteki adaleti düzenlemektedir. Yerel siyaset süreci aynı zamanda demokratik değerlerin yerel halk tarafından benimsenmesi için uygun ortamı oluşturmaktadır. Demokratik değerlerin benimsenmesi beraberinde bu değerlerin sürdürülebilirliğini gerektirmektedir, yerel siyaset süreci sürdürülebilirliği de sağlamaktadır.

1.3. Yerel Siyaset Aktörleri

Yerel siyaset aktörleri literatürde farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır ve bu aktörlerin çoğaltılması mümkündür. Çalışmanın kapsamı gereği her aktör için ayrıntılı bir anlatım yapılmayacaktır.

Uluslararası aktörlerin de dahil olduğu yerel siyaset aktörleri; merkezi hükümet, ulusal siyasal aktörler, mülki idare, yerel yönetimler, bürokratlar, yerel siyasetçiler, siyasal partiler, yerel elitler, sivil toplum kuruluşları, yerel basın, çıkar veya baskı grupları, mesleki kuruluşlar, toplumsal kesimler, yerel halk ve vatandaştan oluşmaktadır (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 72).

Yerel siyaset, ulusal siyaseti etkileme gücüne sahiptir bunun sebebi; ulusal siyaset kapsamında alınan kararların, yerel ölçekte de tesir etmesidir. Ulusal siyaset aktörleri ve yerel siyaset birbirleri ile etkileşim içerisindedir. Mülki idare aktörleri, yönlendiren ve koordinasyon sağlayan konumları gereği yerel siyasete etki etmektedir (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 72-74). Yerellik ilkesinin etkin olduğu mülki idare, yerel siyasetin şartlarını belirleme gücüne sahiptir. Mülki idare ve yerel siyaset, yerele dair koşulları etkilemektedir (Çolak, 2021: 17).

Ulusal ve yerel ölçekte kararlara etki eden, kararlar alan bazen de kararlara karşı duran kimseler yerel siyasetçilerdir. Yerel siyasetçiler; yerel halkın isteklerini, taleplerini kimi zaman da şikayetlerini dikkate alarak karar alma sürecini

etkilemektedir. Yerel siyaset ile ortaya çıkan dolaysız etkileşim, yerel siyasetçilerin yerel halk ile olan iletişimini önemli kılmaktadır. Yerel siyasetçiler, yerele dair olan her konuda daha iyi kararlar almaktadır çünkü yerelde yaşamakta olan yerel siyasetçiler, yereli diğer siyasetçilerden daha iyi tanımaktadır. Aynı zamanda yerel siyaset, yerel siyasetçiler için ulusal siyasette yer alabilmek için önemli bir basamak ve referanstır (Kurtoğlu, 2004: 21). Yerel siyasetçiler, siyasal partilerde yer aldıkları ve siyasal partilerin yerel birimlerinde aktif rol oynadıkları için yerel siyaseti siyasi partiler ve birimleri de etkilemektedir. Siyasi partiler, yerel siyasetçilerin hedeflerini gerçekleştirmesinde yardımcı olduğu için yerel siyasetin aktörleri arasında yer almaktadır.

Yerel siyasetçiler elit kimselerden oluştuğunda, yerel halkın ihtiyaçları daha hızlı ve etkin bir şekilde karşılanabilir. Yerel elit siyasetçiler, kaynakların kullanımında daha akıllı karar verebilen kimselerdir çünkü kaynak yönetimi üzerine eğitilmiş ve yetkinlikleri olan kimselerdir. Yerel elit siyasetçilerin, yerel halk ile olan iletişimleri hitabetlerinin güçlü olmasından dolayı güçlüdür. Bu kimselerin yerel halk ile arasındaki bağ da güçlü olmaktadır. Liderlik vasıfları olan yerel elit siyasetçiler, yerel halkı yönetmekte başarılı kimselerdir. Yerel siyaset süreci de yerel elit siyasetçiler ile daha kolay işlemekte ve gelişmektedir.

Yerel basın, yerel siyasette en önemli aktör konumuna gelme kapasitesindedir. Yerel halkın yerel siyasete olan ilgisi, yerel basın kapsamında düşüktür çünkü yerel halk, yerel siyaset ile ilgili haberleri basın organlarından yüz yüze olan iletişim yoluyla duymayı tercih etmektedir. Bu yüzden yerel basına, olması gerektiğinden daha az önem verilmektedir. Yerel basının yerel siyasete olan etkisi tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Yerel basının finans edilmesi ile varlığını sürdürmesinden dolayı kolayca yönlendirilebilir bir konumu vardır. Yönlendirilebilir olmak, taraflı olmakla eş değerdir bu sebeple yerel basının, yerel siyasete ne denli etki ettiği tartışmalıdır. Bir başka tartışma konusu ise, nitelikli kimselerin yerel basında yer almamasıdır. Nitelikli kimselerin yer almadığı yerel basın, rağbet görmemekle birlikte birçok ifade ve yazım hatasını barındırmaktadır (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 79).

Yerel basına yerel halk tarafından şans verildiğinde, o alanda işini iyi yapan kimselere de şans verilecektir. Nitelikli kişiler yerel basında yer alabildiğinde yerel

halkın ilgisi artacaktır. Yerel halkın yerel basına olan ilgisini arttırabilecek bir diğer unsur, yerel basının yönlendirilebilir olma özelliğinin ortadan kaldırılmasıdır. Yönlendirilebilir olan yerel basında, finanse etmekte ve adaletli olmakta iyi olan biri yer aldığında, yönlendirilemez bir yerel basın ortaya çıkacaktır. Finanse etme konusunda uzman kişilerin yerel basında yer alması; yerel basının, yerel siyaset üzerindeki etkisini arttırıcı bir rol oynayacaktır. Tüm bunlar, elit kimselerin varlığını her alanda gerekli kılmaktadır. İşinde iyi olan, uzman olan kimseler yetkinlikleri doğrultusunda tek bir işe odaklandıklarında her alanda fırsat eşitliği sağlanmış olacaktır. Yerel basının eksik yönlerinin elit kimseler yardımıyla ortadan kaldırılması, yerel siyaset açısından önemli bir rol oynayacaktır.

Sivil toplum kuruluşları, yerel siyasetin gidişatını etkileme gücünde olan oluşumlardır. Yerel halkı etkileyecek kamusal kararlar ve politikalar sivil toplum kuruluşları sayesinde yerel halkın faydasına oluşturulmaktadır. Kentlerin ve toplumların kalabalık olması, sivil toplum kuruluşlarını zorunlu kılmaktadır. Kalabalıktan oluşan bir kentteki yerel halk ile yerel yöneticiler arasındaki ilişkide köprü kuracak olan oluşum, sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları ve yerel halk arasında dolaysız bir iletişim mevcuttur bu sayede yerel halkın ihtiyaçları ve şikayetleri konusunda bilgi sahibi olan sivil toplum kuruluşları, karar süreçlerine etki etmektedir (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 80).

Sivil toplum kuruluşları tam anlamıyla denetleyici olmasa da etki edicidir ve yönetici sınıfa toplumun etki etmesi gerekmektedir. Yönetici sınıfa toplumun etki etmesini sağlayan ve toplumun yönetici sınıfı denetlemesi için aracı olan sivil toplum kuruluşları, elitist yaklaşımlarda altı çizilen, yönetici elit sınıfın denetlenmesi gerektiği hususunu destekleyici oluşumlar olarak gösterilebilir. Yönetici sınıf, elitlerden oluşsa da denetlenmesi ve toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması gerekmektedir. Uzman, seçkin, en iyisi olarak gösterilen kimseler, denetlenmediğinde bu özelliklerini yitirebilirler bu sebeple yerel yöneticilerin elitlerden oluşması, sivil toplum kuruluşlarının varlığını tehlikeye sokmamaktadır aksine elitist bakış açısı ile sivil toplum kuruluşları desteklenmektedir.

Çıkar ve baskı grupları, çıkarlarını korumak için birlikte hareket etmektedir. Bu grupların amacı, yerel siyaseti hedefleri doğrultusunda etkilemektir. Yerel siyasete baskı

kurma gücüne sahip bu gruplar, kabul edilmek ve savunulmak istemindedir. İktidarı elinde bulunduran gruplara katılmak, yerel siyaseti etkileyen sürece dahil olmak, kararlar ve kuralların belirlenmesinde söz sahibi olmak, amaçlarını taşıyan bu gruplar, yerel ölçekte yerel baskı gruplarıdır (Çolak, 2021: 19-20). Çıkar ve baskı grupları; yerel siyasetin seyrinde etkili aktörlerdir ve yerel ölçekte kalkınmayı sağlayabilmektedir. Çıkar ve baskı grupları denildiğinde olumsuz bir algı söz konusu olsa da yerel halkın yararına katkı yapabilecek çıkarları savunabilirler.

Meslek kuruluşları, kamu kurumu niteliğinde sayılabilen kuruluşlardır. Meslek kuruluşları üyelerinin, yerel düzeyde bilgi birikimleri oldukça fazla ve iletişim ağları oldukça geniştir. Bu sayede meslek kuruluşları, yereli ilgilendiren konularda karar verebilir niteliktedir. Meslek kuruluşlarının almış olduğu kararlar, yaptırım özelliği taşıdığında yerel siyaseti etkilemektedir (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 84).

Toplumsal kesimler, toplumsal hareketlilik sağlamaktadır. Bu kesimler, örgütlü olabildiği gibi örgütlü olmayabilir de. Her türlü konuda farkındalık kazandırmak için harekete geçen bu kesimler, yerele dair sorunlara duyarlılık göstermektedir (Harvey, 2013: 171-172). Toplumsal kesimler, duyarlılıkları doğrultusunda yönetime katılım sağlayarak yerel siyasete etki etmektedir. Yerelde etki alanı oluşturan bu kesimler, ulusal ve uluslararası alanlarda da etkileşim sağlayabilirler.

Siyasetin aktif aktörü olan bireyler, siyasal hayatta kendini göstermektedir. Sağlıklı bir toplum oluşması için bireylerin siyasal hayatta aktif olması gerekmektedir (Çolak, 2021: 16). Yerel halkı oluşturan bireyler bir diğer ifade ile vatandaşlar, yerel siyaset açısından önemlidir. Siyaset ve yönetim, vatandaşlar için vatandaşlarla yürütülen süreçlerdir. Bu süreçlerde vatandaşın aktif olarak siyasete ve yönetime katılması, demokrasinin gerekliliklerindedir. Yerel siyasette gerçekleşen her durumda, doğrudan etkilenen yerel halk daha özele indirildiğinde ise vatandaşdır. Etkilenen konumda olan vatandaş, etkileme gücüne de sahip olmaktadır (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 85-86). Yerel siyaseti şekillendiren ve yönlendiren vatandaşdır. Sosyolojik, psikolojik ve ideolojik etkenler vatandaşlar üzerinde ve dolaylı olarak yerel siyaset üzerinde etkilidir. Vatandaşların davranışları üzerindeki etkenleri oluşturan ve davranışlarını belirleyen unsur, taleplerine karşı aldığı hizmetlerdir. Dolayısıyla hem yerel siyaset hem de yönetim vatandaşlar için en iyisini sağlamak amacını gütmelidir. Böylece vatandaşlar

arasından çıkan yerel siyasetçiler, yerel siyasal elitler, yerel yöneticiler vatandaşları anlayabildiği gibi yerel siyaset süreçlerine de fayda sağlamaktadır.

1.4. Elitist Yerel Siyaset

Yerel siyasete etki eden birçok faktör bulunmaktadır, bu faktörlerin yerel siyasete etkisi de toplumdaki değişim göstermektedir. Yerel siyaset böylece zenginleşmektedir ve yerel siyasetin anlaşılması ve çözümlenmesi amacı birbirinden farklı yerel siyaset yaklaşımları bulunmaktadır. Bu yaklaşımların her biri kendi etkenleri doğrultusunda eylemleri ve eylemlerin sonuçlarını ele almakta ve kuram haline gelmektedir.

Yerel siyaset yaklaşımları kapsamında, plüralist (çoğulcu) kuram ve elitist (seçkinci) kuram, elitist yerel siyaseti ortaya koymakta yardımcı kuramlardır. Elitist kuram literatürde, Marksist perspektiften değerlendirildiğinde araççı yaklaşım olarak da yer almaktadır.

Plüralist yerel siyaset kuramı, çalışmanın kapsam alanını oluşturan elit gruplar bağlamında incelenmektedir. Plüralist yerel siyaset kuramı, toplumdaki farklılıkları kabul etmektedir, farklılıklar, dini olabileceği gibi etnik veya kültürel anlamda olabilir. Bu kuram; toplumdaki farklılıkların, demokrasinin ve hoşgörünün var olduğu yönetimlerde özgürce bir arada bulunabileceğini savunmaktadır. Aynı zamanda farklılık olarak adlandırılrsa da toplumda yer alan kimseler; yönetime, siyasete ve alınan kararlara etki etme gücüne sahip kimselerdir (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 98).

Yerel ölçekte toplumun yönetime etki etmesi gibi ulusal ölçekte de yerel yönetimler merkezi hükümete etki etmektedir. Bu sebeple yerel yönetimler, plüralist sistem içinde değerlendirilmektedir. Yerel siyasete etkisinin fazla olduğu yerel yönetimler, ulusal siyaseti de etkilemektedir (Parlak, 2020: 68).

Dahl'ın 'poliarşi' tanımlaması, daha önce de bahsedildiği gibi bu kurama işaret etmektedir. Tek bir elit grubun, yönetimde ve karar alma süreçlerinde etkin olmadığı ifade edilmektedir. Birden fazla elit grubun yönetimde hakim olabileceğini savunan Dahl, bu elit grupların birbirini denetlemesini, elit grupların birbirleri ile yönetici

statüsünde olmak için rekabet etmesini ve toplumda elit grupları etkileme gücünün var olduğunu savunmaktadır.

Elit grupların birbirlerinden farklı yapıda olması, farklı istekleri doğrultusunda hareket etmesi aralarındaki rekabeti sağlayan unsurdur. Bu rekabet bir denge oluşturmaktadır ve böylece demokratik değerleri koruyabilmektedir (Parlak, 2020: 69).

Demokrasiyi tehlikeye atmayan poliarsşi, demokratik bir yapı sunmaktadır. Toplumdaki her bir vatandaşın eşit olarak etkin katılım sağlaması, kullanılan oyların eşit olması, vatandaşların karar alma süreçleri kapsamında bilgilendirilmesi, karar alma süreçlerinde gündemin şeffaf bir şekilde izlenebilir olması ile poliarsşi, hedeflediği yapıyı oluşturmaktadır. Poliarsşinin ilkeleri ise; seçimle belirlenmiş kimselerin görevde olması, adil seçimlerin gerçekleştirilmesi, seçme hakkının yaş kriterine bağlı olarak herkese tanınması, yönetici konumuna sahip olabilmek için rekabet edilmesi, ifade özgürlüğünün sağlanması, vatandaşların bilgilenebileceği kaynakların tümüne ulaşabilmesi ve özerk kuruluşların var olabilmesidir (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 99-100).

Elitist yerel siyaset kuramına yönelik ön yargılar söz konusudur. Ulusal siyasette ve yerel siyasette, toplumun ikiye bölündüğüne yönelik görüşler mevcuttur özellikle demokratik değerleri benimseyen yönetimler için elitist kuramlar arzulanmamaktadır. Çalışmanın amacı bu ön yargıları ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktır.

Elitler tanımlanırken ‘daha iyi’ kelimesi sık sık görülmektedir. Daha iyi eğitim düzeyine sahip, topluma daha iyi etki edebilen kimselerden oluşan elitler, arzulanmayacak konumda bulunmamalıdır. Yerel siyasette etkileri daha fazla olan elitler, siyasete daha ilgili kimselerdir. Yerel ölçekte toplumun ve yönetimin faydasına gerçekleşecek konularda daha iyi kararlar alabilecek olan elitler, yerel halkın güvenini kazanmakta zorluk çekmeyecek kimselerdir. Yerel halkın güvenini kazanarak, yerel halk tarafından seçilmiş olan elitler, yerel siyaseti adaletli yönlendirebilir ve yerel yönetimleri adaletli yönetebilir. Bu durumda elitist yerel siyaset, demokrasiyi zedelememektedir.

Elitler, hem ulusal siyasette hem de yerel siyasette etkin ve önemli bir konuma sahiptir. Elitlerin, toplumun diğer kesimlerine oranla siyaset ile etkileşimi daha fazladır.

Yerel siyasette yönetici konumunda olan elitlerde, merkezi hükümet ile güçlü iletişim kurabilecek, işbirliği yapabilecek yetkinlik bulunmaktadır (Gül, Kiriş, Negiz ve Gökdayı, 2014: 94). Yönetici konumunda olan ve yerel siyaseti etkileyen elitler, sürekli değişim içinde ve rekabet halindedir. Böylece yerel siyaset gelişime açık, yerel yönetimler değişime hazırdır.

2. SİYASAL ELİTLER

Siyasal elitler, yerel yönetimlerde ve elit kuramlarında önemli bir aktördür. Elitlerin siyasi kimlikleri, siyasetin konu olduğu her yerde karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi, toplumların tümünün bir azınlık yönetiminde olmasından kaynaklanmaktadır. Yönetici olan bu azınlık, siyasal olana işaret ederken, yöneticinin elit kimselerden oluşması da siyasal elitlere işaret etmektedir.

2.1. Siyasal Elit Kavramı

İktidar olma durumunun ortaya çıkması ile çoğunluğu yöneten azınlığın oluşması, siyasal elit kavramını doğurmuştur. Siyasal elitler; azınlık olan, çoğunluğu yöneten, iktidarı elinde bulunduran kimselerdir. İktidar olma gücüne sahip ve toplumdaki diğer bireylere oranla iktidarda daha fazla paya sahip kimseler, siyasal elitlerdir. Siyasal elitler, iktidarda en yetkin kimse konumunda olanlar ve en etkin olanlardır.

Siyasi elitler, toplumdaki bireylerden oluşmaktadır. Birey, nitelikleri, özellikleri ve birçok etken sayesinde siyasi elit konumuna gelmektedir. Siyasi elit konumuna gelen bireyin, davranışları belirli durumlarda ve koşullarda değişkenlik göstermektedir. Siyasi elitlerin, bireysel olarak var olan nitelikleri ve grup davranışları arasında çevresel koşullar etki etmektedir. Toplumun; demografik yapısı, gelişme düzeyi, siyasal davranışları, ekonomik düzeyi, siyasete katılım derecesi, siyasete etki etme ve siyasetten etkilenme gücü, bağımsızlık derecesi çevresel koşullar arasında gösterilmektedir (Welsh, 1979: 45).

Siyasal elitler, uzmanlaşmış liderlik özelliğine sahip kimselerdir. Kültür seviyeleri toplumdaki diğer bireylere oranla daha fazla olan siyasal elitler, hem toplum tarafından hem de diğer yöneticiler tarafından vazgeçilmesi zor kimselerdir.

Uzmanlaşmış liderlik beraberinde gücü de getirir ve toplum bu özelliklere sahip kimselere ihtiyaç duymaktadır.

Toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ile siyasal elitler, toplum tarafından üstün görülmektedir. Üstün görülen siyasal elitler böylece hem iktidardaki gücünü hem de iktidarı güçlendirmektedir (Özbudun, 1977: 9). Dolayısıyla siyaseti de etkileme gücüne sahip olan siyasal elitler, toplumdaki diğer bireylerden ayrıldığı gibi diğer elitlerden de ayrılmaktadır. Siyasal elitlerin ayrı tutulması, toplumu ve diğer elitleri dikkate almaması anlamına gelmemektedir. İktidarda siyasal elit olarak kalabilmek için toplumun ihtiyaçlarına ve tepkilerine göre hareket edilmesi gerekmektedir. Toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurulmadığında, toplumun tepkisi iktidarın gücünü sarsabilir bu yüzden siyasal elitler gerekli dengeyi kuracak kimselerdir (Hobikoğlu, 2004: 21-23).

Siyasal elitlerin amacı mevcut durumlarını, statülerini korumaktır. Zamanı geldiğinde yerlerine gelecek olan siyasi elitleri hazırlamak, siyasi elitler için önemlidir çünkü gerçekleştirdikleri hedeflerini devam ettirebilecek ve değerlerini koruyabilecek olan ancak siyasi elitlerin yetiştirdiği siyasi elitlerdir. Yeni koşullar oluşturmak da siyasi elitlerin yaptığı önemli işlerdendir (Zartman, 1974: 187).

2.2. Yerel Siyasal Elitler

Yerel ölçekte siyasete katılan elitlerin; değerleri, inançları, karakterleri yerel siyaseti yönlendirme gücündedir, bu sebeple yerel siyasal elitler, demokrasi açısından önem arz etmektedir. Yerel siyasal elitler, çalışmada yer alan elit tanımları ve elit kuramlarının yerel ölçekte değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan kavramdır. Yerel yönetimlerin demokratik değerleri koruması ve yerel ölçekte var olan toplum ile yakından ilgili olması sebebiyle yerel yönetimlerde yönetici konumunda yer alacak kimselerin öneminin belirtilmesi gerekmektedir.

Yerelde yönetici elit konumuna gelmeyi başaran yerel siyasal elitler; ulusal ölçekte var olan yönetici elitlerin, toplumla ilişkisine oranla yerel halk ile daha yakın ilişkiler kurmaktadır. Yerel yönetimlerin demokrasiyi ve yerel halkı öncelemesinden kaynaklı, yerel siyasal elitler üzerindeki sorumluluk fazladır. Yerel halkın sahip olduğu yerel yönetimlere katılma yöntemleri sayesinde yerel siyasal elitlerin yerel halk ile olan iletişimi birebir olarak da gerçekleşmektedir. Yerel yönetimlerde katılım, daha kolay

gerçekleşebildiği için fazla ve yoğundur. Yalnızca seçimden seçime yerel halkın etki ettiği bir siyaset söz konusu değildir.

2.2.1. Yerel Siyasal Elitlerin Yerel Katılım Yöntemlerindeki Yeri

Yerel yönetimlerin, yerel halkın yönlendirmesi ile ileriye gitmesi arzulanan durumdur. Yerel halkın yerel yönetimler üzerindeki etkisi doğrudan ve dolaylı yollarla gerçekleşmektedir. Yerel yönetimlere etki eden bu yollar, yerel katılım yöntemleridir.

İletişim demokrasisi, yerel yönetimlerde kullanılan yerel katılım yöntemlerinden biridir (Tarhan, 2013: 62). Günümüzde internet aracılığıyla bilgi aktarımının mümkün kılınması sayesinde yerel yönetimler; vermiş oldukları hizmetleri, yapmış oldukları veya yapmayı hedefleyerek düzenledikleri etkinlik bilgilerini, raporları, planlanan her türlü faaliyeti internet üzerinden yerel halk ile paylaşmaktadır. Bu paylaşımlardan yerel halkın faydalanabileceği gibi ulusal ölçekte de faydalanılabilir.

Demokrasinin desteklenmesine fayda sağlayan internet, yerel siyasal elitlerin yerel halk tarafından denetlenebilmesini sağlamaktadır. Yerel halk tepkilerini, taleplerini internet aracılığıyla yerel siyasal elitlere iletebilmektedir. Yerel halkın tepkileri olumsuz olduğunda, yerel siyasal elitin imajı zedelenebilir ve bulunduğu konumunu korumakta güçlük çekebilir. Yerel siyasal elitin davranışlarını ve kararlarını etkileme gücüne sahip olan internet, bir nevi yerel siyasal eliti denetlemektedir. İletişim demokrasisinin yerel siyasal elit üzerindeki yaptırımı, kötü imajın geniş kitlelere yayılmasıdır. Tersisi durumda yerel siyasal elitin, olumlu yönde her türlü davranışı ve kararları da geniş kitlelere yayılmaktadır. Dolayısıyla yerel siyasal elit, yerel halkın görüşlerini, önerilerini, şikayetlerini dikkate almaktadır. Yerel siyasal elit ve yerel halk arasında internet üzerinden dahi olsa güçlü ve etkileşimi gerekli kılan bir bağ oluşmaktadır.

Halk toplantıları, yerel katılım yöntemlerinden bir diğeridir. Halk toplantıları, yerel siyasal elit ile yerel halk arasında doğrudan bir iletişimi gerçekleştirmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001: 117). Yerel halkın bilgilendirildiği bu toplantılar, tartışma ortamı da oluşturabilir. Buradan hareketle yerel siyasal elitin varlığının yerel halkın görüşlerinin arka plana atıldığı düşüncesinin yalnızca bir ön yargı olduğu söylenebilir. Yerel halkın bilgilendirilmesi gerektiğine yönelik bir sorumluluk bilinci,

yerel yönetimlerin gereklilikleri arasında olduğu gibi yerel siyasal elite de mevcuttur. Halk toplantıları, yerel siyasal elit ile yerel halk arasında sağlıklı bir iletişimin gelişmesi yönünde yardımcıdır.

Yerel halkın düşünceleri, hem yönetimi etkin kılmak hem de mevcut durumunu korumak adına yerel siyasal elit için önemlidir. Yerel halkın düşüncelerini şeffaf bir perdeden görebilmek amacını taşıyan kamuoyu yoklamaları (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001: 117), yerel katılım yöntemleri arasındadır.

Yönetici konumunda olan yerel siyasal elit dışında, yerel siyasete etki eden diğer yerel siyasal elitler mevcuttur. Yerel yönetimler kapsamında yapılan meclis toplantıları (Görün, 2006: 168), yerel halkın diğer yerel siyasal elitler ile iletişim kurmasını sağlamaktadır. Meclis toplantılarının amacı da yerel halkın katılımında yer almasını sağlamaktır. Yerel halkın herhangi bir konuda fikrini beyan etmesi, yerel siyasal elitlerin yerinde karar vermesine yardımcı olmaktadır.

Yerel halkın bütününden ziyade uzmanlaşmış kimselerin yardımıyla yerel katılımı destekleyen yuvarlak masa toplantıları, yerel ölçekte problem niteliğinde olan konular üzerine yoğunlaşmaktadır (Tarhan, 2013: 64). Uzmanlaşmanın elitizm kapsamında önemi yadsınamaz bir meseledir. Bu sebeple yuvarlak masa toplantıları, elitizmi destekleyen yerel katılım yöntemleri arasındadır. Yerelde ortaya çıkan bir sorun doğrudan hem yerel halkı etkilemekte hem de yerel siyasal elitleri etkilemektedir. Toplumdaki bireyler en iyi olduğu işte uzmanlaştığında, ortaya çıkan hemen hemen her sorun kolayca çözüme ulaşabilir. Sorunların kalıcı hasarlar haline gelmeden ele alınmasına ve uzmanlar tarafından çözüm önerileri geliştirilmesine yardımcı olan yuvarlak masa toplantıları, yerel halkı ve yerel siyasal eliti olumsuz sonuçlardan korumaktadır.

Danışma kurulları tıpkı yuvarlak masa toplantılarında olduğu gibi uzmanların yer aldığı yerel katılım yöntemlerinden biridir. Yerel halkın oluşturduğu danışma kurullarının gündeminde adından da anlaşılacağı üzere, yerel halkın danışmak istediği konular üzerinden şekillenen konular yer almaktadır. Yerel halkın, yerel halkı temsil eden kimselerin ve uzmanların bulunduğu, katılımın sınırlı olduğu danışma kurulları, yerel yönetimlere ilişkin konuları gündeminde tutmaktadır. Danışma kurullarının amacı,

yerel yönetimlerin hizmet verdiği alanlara yönelik konularda yardımcı olabilmek ve yerel halkın danıştığı ve tartıştığı konuların yerel yönetimlerce ilgilenilmesine aracı olma niteliğindedir. Danışma kurullarında bulunan uzmanlar, sırf uzman oldukları için herhangi bir konuda tek başlarına hedef belirlememektedirler. Yerel yönetimlerin geleceğine yönelik hedefler; danışma kurullarında, yerel halkın da dahil olduğu tartışma veya fikir alışverişi yapılan ortamda belirlenmektedir (Tarhan, 2013: 64). Uzmanlar ve yerel halk temsilcileri güçlü bir iletişim sağlayarak yol gösterici nitelikte fikirler üretmektedir. Yerel siyasal elit, yerel yönetimlerin daha iyi olması amacıyla oluşturulan bu kurulu dikkate almak zorunda olmasa dahi dikkate almaktadır. Erdem sahibi olan yerel siyasal elit, yerel yönetimlere iyi gelecek önerileri görmezden gelemez bu sebeple yerel halkın farkındalığı ile oluşturulan danışma kurulları, demokrasi ve katılım açısından önemli bir gelişmedir. Yerel yönetimlerde danışma kurullarının var olması; yerel halkın yaşadığı yeri önemseydiğini, yerel siyasal elitin yerel halka önem verdiğini, yerel halkın katılım sağlamak amacıyla çaba sarf ettiğini göstermektedir.

Yerel katılım yöntemlerinden biri olan gelecek atölyelerinde, yerel siyasal elit aktif rol oynamasa da dolaylı olarak demokrasiyi desteklediği anlaşılmaktadır. Gelecek atölyelerine katılan kimselerin, yerel yönetimlere dair fikirlerini dile getirmesi ve bu fikirler üzerinden yönetici önderliğinde değerlendirme yapılması, katılımın sosyalleşerek, konuşarak daha da önemlisi düşünerek gerçekleşebileceğini göstermektedir (Yıldırım, 1993: 114-115). Gelecek atölyeleri ile bu demokratik ortamın sağlanmasına yönelik herhangi bir engelin olmaması yerel siyasal elitin, gelecek atölyelerini ve dolayısıyla demokratik ortamı desteklediği görülmektedir.

Kent konseyleri, yerel yönetimlerdeki her düzeyinde yer alan yerel siyasal elitlerin, yerel halkın denetim gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulmaktadır. Yerel yönetimlerin kapsamına giren konular üzerine raporlar hazırlayan kent konseyleri, hazırlanan raporlara yerel halkın ulaşmasını sağlamaktadır. Buradaki amaç, sorun teşkil eden konularda, yerel halkın çözüm önerileri doğrultusunda çalışma sağlamaktır.

Yerel gündem 21; sorunlardan ziyade refah seviyesini ele alan ve daha geniş bir perspektif sunan yerel katılım yöntemidir. Refah seviyesinin yükselmesine yardımcı olan birçok etken söz konusudur. Yerel halkın yaşamının kalitesi, yönetime katılım düzeyi, yaşadığı yere karşı sorumluluk alma seviyesi arttıkça refah seviyesi de

artmaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001: 117-118). Yerel yönetimlerin ve yerel siyasal elitlerin amacı da refah seviyesini arttırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektir. Yerel gündem 21 kapsamında yerel halkı ileriye taşımak adına birtakım öncelikler belirlenmektedir, belirlenen öncelikler yerel siyasal elitlerin gündemini oluşturmaktadır.

Planlama forumları, demokratik değerleri ayakta tutan aktörlerden biri olan sivil toplum kuruluşlarının dahil olduğu yerel katılım yöntemidir. Yuvarlak masa toplantılarında ve danışma kurullarında gerçekleşen katılımın genişletilmiş hali olan planlama forumları, yerel halkı, uzmanları, sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001: 119-120). Çözüm odaklı oluşturulan planlama forumları, yerel siyasal elitlerin yönetim dışında kalan konularda vereceği kararları kolaylaştırmaktadır.

Yerel siyasette, yerel katılım yöntemleri önemli bir rol oynamaktadır. Katılım etkin hale geldiğinde yerel siyaset, yerel halkın dolaylı olarak etki ettiği bir görünüm kazanmaktadır. Yerel siyasal elitler de yerel katılım yöntemlerinden verim alabilmek için çalışmalar gerçekleştirmektedir. Yerel halkın, katılım yöntemlerine aktif katılım sağlaması, siyasal alandaki bilincini göstermektedir. Yerel siyasal elitlerin sorumluluğunda olan yerel halkın siyasal düşünceleri, yerel yönetimlerin çalışmalarına göre oluşmaktadır. Yerel halk, yerel katılım yöntemleri aracılığıyla yerel siyasal elitlere tepkilerini, geri dönüşlerini, olumlu veya olumsuz davranışlarını yansıtmaya fırsatı bulmaktadır. Yerel halka bu fırsatı sunan yönetimin başında olan yerel siyasal elitlerdir. Yerel katılım yöntemleri, yerel siyasal elitlerle yerel halk arasında köprü görevi görmektedir. Aynı zamanda katılım yöntemleri, yerel yönetimlerin demokratik değerlerini korumaktadır.

2.2.2. Yerel Siyasal Elitlerin Demografik Yapısı

Yerel yönetimler ve demokrasi için önemli olan yerel katılım yöntemlerinde yerel halk önemli bir konumdadır. Yerel halkı yönetme ve yönlendirme gücünde olan yerel siyasal elitlerin, kimler olması gerektiği hem yerel yönetimlerin geleceği hem de siyaset felsefesi açısından cevaplanması gereken bir sorudur.

Yerel siyasal elitlerin özellikleri birçok etkene bağlı olsa da üç temel özellik ile toplumsal kökenleri incelenmektedir. Yerel siyasal elitlerin, yaşı, eğitimi ve mesleği bu özellikler arasında yer almaktadır (Turhan, 1991: 68-69). Literatürde eğitim ve meslek etkenlerine daha fazla yer veriliyor olsa da özelliklerini belirleyen her etmen, yerel siyasal elitlerin yapısını oluşturmakta yardımcı olmaktadır.

Yerel siyasal elitlerin, yorumlanması açısından, doğdukları yer önemli bilgiler sunmaktadır. Bu yerin yönetim şekli, demokrasi algısı, siyasal davranışı, değerleri, kültürü aslında yerel siyasal elitin temelinde var olan bilgileri oluşturmaktadır. Yerel siyasal elitin nasıl bir ortamda büyüdüğü (Hobikoğlu, 2004: 66), doğduğu yerin kültüründen ne kadar etkilendiği yönetici konumunda verdiği kararları etkileme gücüne sahip etkenlerdir.

Demokratik değerlerden yoksun bir yerde doğmuş olan yerel siyasal elit, demokrasinin yokluğunu hissetmiş, adaletsizliklerin kötü sonuçlarını görmüş, yönetimin çıkar gruplarının kötüye kullanması ile yolundan sapmış olduğuna şahit olmuş olabilir. Bu durum yerel siyasal elit açısından, yoksun kalınmış değerleri topluma kazandırmak adına bir hedef niteliği taşıyabilir. Hali hazırda yerel yönetimlerin gereklilikleri ile yönetilen bir yerde doğmuş olan yerel siyasal elit, yerel halka sağlanan güveni, verilen hizmeti, bütünün huzurunu görmüş olduğundan yerel yönetimlerin demokratik değerlerini koruyarak, yerel halkı geliştirmek amacıyla kararlar alabilir. Yerel siyasal elitin doğduğu yer, yerel siyasal elitin anlaşılmasında yardımcı bir etkidir.

Yerel ölçekte aile bağları, akrabalık ilişkileri, tanıdık olma durumu yerel halk tarafından önemsenmektedir. Yerel siyasal elitin aile yapısı ve kökenleri, kültürel aktarımın gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durumda yerel halk, yöneticilerini seçerken; yerel siyasal elit olma potansiyelindeki kimsenin, nasıl bir aileden geldiğini, nasıl büyütüldüğünü, hangi değerleri koruduğunu dikkate almaktadır (Küçüktığı, 2010: 20). Yerel yönetimlerde etkin ve yetkin olacak kimse için yerel halkın bu yaklaşımı yadsınamaz bir durumdur.

Yerel siyasal elitin özel hayatında nasıl bir yaşam sürdüğü, hem yerel halkı hem de incelemeleri ilgilendirmektedir. Elitlerin tanımında geçen; erdemli olma, adaletli davranma, aç gözlü olmama, ileri görüşlü, saygın, en iyi niteliklerde olan kimsenin,

yalnızca yönetim sağlarken bu özelliklere sahip olması beklenmemektedir. Tüm bu özellikler, yerel siyasal elitin yaşamının her bölümünde yer almalıdır (Farabi, 2011: 98-104). Özel hayatında, adaletsizce davranan veya aç gözlülük yapan biri, yerel siyasal elit konumuna sahip olamayacak biridir.

Yerel siyasal elitin anlaşılabilmesi açısından doğduğu yılın bilinmesi önemlidir. Yerel siyasal elitin yaşı; hangi siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylara şahitlik ettiğini göstermektedir. Bu olaylar, yönetici konumuna gelenlere ışık tutabilmekte ve yerel siyasal elitlerin kötü tecrübeler edinmesine engel olmaktadır.

Yerel siyasal elitin eğitim düzeyi belirleyici en önemli özelliklerinden biridir. Eğitim, yerel siyasal elitin yerel halkla olan ilişkisinden iktidarı kullanma şekline kadar etki etmektedir (Kalaycıoğlu, 1984: 358). Yerel siyasal elitin, kaç yıl eğitim gördüğü, eğitimini hangi alana yönlendirdiği, eğitim düzeyinin nerede olduğu araştırmalarda dikkat edilen unsurlardır. Eğitim, bireyin ayırt edilmesini sağlayan bir etkidir. Yerel siyasal elitin almış olduğu eğitim, onu yerel halktan ayırmalıdır. Davranış şeklini, konuşma ve hitap üslubunu, değerleri en önemlisi de fikirleri etkileyen eğitim, yerel siyasal elitler açısından son derece önemlidir. Yerel siyasal elitin eğitim düzeyi yerel halkın da etkilendiği bir durum olduğu için göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Yerel siyasal elitin bulunduğu konuma gelmeden önce icra ettiği mesleği, saygınlığını belirleyen etkenlerden biridir. İlk olarak mesleği ile saygınlık kazanan elitler, yönetici elit konumuna geldiğinde saygınlıklarını arttırmaktadır. Genel olarak mesleklerin, siyasete etkisi bulunmadığı için yerel siyasal elit olma yolunda da kişilere etkisi fazla değildir ancak bu durum etkisi yok anlamına da gelmemektedir. Meslek etkeni, sosyal çevrenin genişlemesine ve ekonomik gücün artmasına fayda sağlamaktadır. Bu faydalar da dolaylı olarak bir kimsenin, siyasal elit konumuna gelmesinde dolaylı olarak etki etmektedir.

Yerel siyasal elitler, buldukları konuma ulaşabilmek için karmaşık ve sosyolojik birçok etkene ihtiyaç duymaktadır. Hayat kalitesi yüksek, imkanları fazla, iyi eğitim görmüş, elit çevrelerle etkileşimde bulunmuş ve ayrıcalıklı kişiler, genele bakıldığında siyasal elit konumuna daha yakın kişilerdir. Ayrıcalıklı olan seçkinlerin,

siyasal elitler haline gelmesi ile yerel halka doğrudan etki etmesi gerçekleşmektedir (Vergin, 2016: 126).

Yerel siyasal elitlerin demografik yapısı, onları etkileme gücüne sahip olan yerel halkın yapısını yansıtmakta ve değiştirmektedir (Hobikoğlu, 2004: 124). Doğum yeri, aile kökeni, özel hayatı, mesleği, eğitimi, yaşı gibi birçok farklı etken kişinin ayrıcalık kazanmasını sağlamaktadır ancak tüm bu etkenler, yerel siyasal eliti belirleyici özellikte olsa da, elitizm kuramlarında da bahsedildiği gibi yerel siyasal elit konumuna gelmek isteyen kimse; kendine yatırım yaparak, kendini geliştirerek bu etkenlerin olumlu yönlerinden yoksun kalmış olduğu gerçeğini değiştirme gücüne sahiptir. Aynı zamanda tüm bu etkenlerin olumlu yönlerini taşıyan ancak siyasal açıdan aktif olmak istemeyen kimse de yerel siyasal elit konumunda olmak durumunda değildir.

Yerel siyasal eliti yorumlamak ve bu kavrama çerçeve çizmek adına sayılan bu etkenlerde, olumsuz olarak algılanan durumlar olumlu etkilere sebebiyet verebilmektedir yalnızca her etkenin fayda sağlayabilecek tarafını görmek gerekmektedir. Bu sebeple toplumdaki her birey, yerel siyasal elit konumuna gelme fırsatına sahiptir.

3. YEREL YÖNETİMLER VE ELİTİST YAKLAŞIM

Yönetimin gerçekleşmesini sağlayan lider, toplumsal ilişkilerde aktif ve bu ilişkileri etkileyen kimsedir. Liderin daha doğru bir ifade ile yöneticinin kim olması gerektiği önemli bir sorudur. Yerel yönetimlerde lider, yerel yönetimlerin yönetimini sağlayan yönetici kimsedir. Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan elit kuramlarından hareketle, yöneticinin, elit kimseler arasından seçilmesi gerekmektedir bu durum yönetimin uygulanması açısından önemli görülmektedir. Elit kimselerin yönetici olduğu yönetimler, toplumun ihtiyaçlarının daha kolay, daha hızlı giderilmesini sağlamaktadır. Böylece elit kimselerin, toplumsal ilişkileri arzulanan etkileşim ile gerçekleşmektedir ve elit kimselerin toplumla olan iletişimi, sağlıklı iletişim haline gelmektedir. Siyasal elitlerin yönettiği toplum, daha demokratik forma bürünebilmektedir. Yerel ölçekte ele alındığında toplum yerel halka, yönetim de yerel yönetimlere işaret etmektedir. Yerel yönetimlerde elitist yaklaşımın hakim olmasına, “yerel elitist yönetim” kavramlaştırması yapılabilir.

Tablo 3: Yerel Elitist Yönetimin Gereklilikleri

• Adalet
• Dayanışma
• Demokrasi
• Denetim
• Eşitlik
• Katılım
• Özgürlük
• Sivil Toplum
• Yerel Halk
• Yerel Siyasal Elit

Kaynak: Tezin yazarı tarafından oluşturulmuştur.

3.1. Yerel Elitist Yönetimde Dayanışma

Elitizm yalnızca siyasal alanda değerlendirildiğinde eşitsizliklerin, ayrımların söz konusu olduğu bir yaklaşım olarak düşünülebilir ancak elitizm, günlük hayatın seyrinde değerlendirildiğinde ve meslek gruplarından hareketle yorumlandığında daha doğru bakış açısı yakalamak mümkün hale gelmektedir ve elitizme gelen eleştirilere cevap niteliği taşımaktadır çünkü elitizm hayatın her alanında görülmektedir.

Yerel yönetimlerin kapsamına giren yerlerde, her meslek grubu kendi alanında işlerini icra etmektedir. Topluma her birinin ayrı katkısı bulunmaktadır. Herhangi bir meslek grubu diğerlerinin işini yapmak zorunda kalmadığında veya kendi alanına girmeyen işlerle ilgilenmediğinde, kendi işini geliştirebilir ve en iyisini ortaya koyabilir (Platon, 2001: 10-12). Bu durumda toplumun iş bölümü yapabileceği bir ortam oluşmaktadır. İş bölümünün gerçekleşmesi aslında bir iş birliğidir. Meslek gruplarının, topluma fayda sağlamak ve işlerini geliştirmek amacı taşıması geniş bir perspektiften bakıldığında iş birliği yapmış olduklarını göstermektedir. İş birliği de beraberinde dayanışma bilincini topluma kazandırmaktadır.

Yönetimin gerçekleştirilmesi tıpkı bir meslek icra etmek gibi ele alınmalıdır çünkü yönetim bir iş, yönetici olmak ise bir meslektir. Yönetimi gerçekleştirebilecek, en iyisini elde etmekte yardımcı olacak kimseler, yönetici konumuna geldiklerinde, meslek gruplarında olduğu gibi topluma fayda sağlamak ve yönetimi en iyi şekilde gerçekleştirmek amacını taşımaktadırlar. Herhangi bir mesleğe sahip olan kimsenin de yöneticinin de tek bir işi olmalıdır ve bunu en iyi şekilde yapmalıdır. Ancak bu şekilde toplum ileri gidebilir ve yönetim etkin olabilir.

Yönetici siyasal elitlerin; üst düzey yönetim sunabilmesi ve yerel halkla güçlü bir iletişim kurabilmesi, iş birliğine ve yetkinliklerini iş birliğine dayalı olarak geliştirmesine bağlı bir durumdur (Sörensen ve Torfing, 2009: 234-258).

Merkezi hükümetin, görevlerini yerel yönetimlerle paylaşması (Yıldırım, 2016: 17), yerel yönetimlerde yapısı gereği iş bölümü bilinci görülmektedir. Merkezi hükümetin ve yerel yönetimlerin iş birliği içinde olup, iş bölümü gerçekleştirmesi sonucunda; hizmetler en iyi şekilde sunulmakta ve hızla gerçekleşmektedir. Elitizmi desteklemek üzere verilen meslek grupları örneğinde olduğu gibi, yerel yönetimler tek bir işi daha doğrusu yereli yönetme görevini üstlendiğinde en iyi sonuç ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir görevin, merkezi hükümet kapsamına mı yoksa yerel yönetimlerin kapsamına mı girdiğine karar verilmesi bu işi kimin yapması gerektiğine de karar vermek demektir. Elitizmin temelinde de bir iş, kimin uzmanlık alanına dahilse o işi o kimse yapmalıdır tezi yer almaktadır. Yerel yönetimlerin merkezi hükümet ile görev paylaşımı da elitizmin savunduğu durumdur. Birbirini destekleyen bu iki durum, bir araya geldiğinde etkin bir elitist yaklaşım yerel yönetimlerde verim sağlayacaktır.

Yerel yönetimlerin merkezi hükümet ile, elitlerin elitler ile, toplumun da kendi arasında sağladığı iş bölümü, iş birliği ve dayanışmaya ek olarak, asıl demokrasi örneği; yerel siyasal elitler ile yerel halkın iktidar gücünü paylaşmasıdır. Bu iki önemli dinamiğin paylaşımları, demokratik toplumdaki dayanışmanın kapsamını genişletmektedir.

Toplumun hem kendi içinde hem de yerel yönetimlerle dayanışma, iş birliği ve iş bölümü sağlanması, örgütlenebilmesi en iyi yönetimi gerçekleştirme yolunda etkili olmaktadır. Siyasal elitlerin de kendi içlerinde dayanışma ve iş birliği sağlayabilmesi,

her birinin yönetim ve siyaset üzerinde uzmanlaşmış kimseler olmasından kaynaklanmaktadır. Böylece yerel yönetimlerin istikrarlı olması ve karar alma süreçlerinin hızlı gerçekleşmesi olağan bir sonuçtur.

3.2.Yerel Elitist Yönetimde Denetim

Yerel yönetimlerin sorumluluklarını oluşturan alan yasalarca belirlenmektedir (Parlak, 2020: 26). Bu durum bir sınırın, denetimin söz konusu olduğunu göstermektedir. Elit kuramlarında da altı çizilen; denetime tabii tutulması gereken elitler, yerel yönetimlerde yer aldıklarında, her alanda denetimin gerçekleşmesi mümkündür. Böylece hem yerel yönetimlerin hem de yönetici elitlerin denetlenmesi, yönetimin işlerliğini sürekli kılmaktadır.

Kolayca örgütlenebilen siyasal elitler (Turhan, 1991: 31), birlikte hareket ettiklerinde yerel halk üzerinde denetim sağlamaktadır. Siyasal elitlerin gücünün daha fazla olması ve örgütlenebiliyor olmaları, yerel halkın da siyasal elitler üzerinde denetim kuramayacağı anlamına gelmemektedir. Yerel yönetimlerde denetim, siyasal elitlerin yerel halkı, yerel halkın siyasal elitleri denetlemesidir, çift yönlüdür. Klasik elitizm kuramında, yönetici siyasal elitlerin denetiminin mutlak olduğunu ileri sürülse de yerel yönetimlerde var olacak elitist yaklaşım, tıpkı modern elitizm kuramının savunduğu gibi hem siyasal elitlerin hem de yerel halkın denetimi söz konusudur.

Denetim, demokrasi için gerekli bir unsurdur. Farklı alanlarda uzmanlaşmış elitlerin olması, siyasal elitlerin denetlenmesini sağlamaktadır. Elitler, elitler ve yerel halk tarafından denetlenmektedir. Hem bağımsız hem de denetlenebilir olan elitler, yerel yönetimlerin özerk olmasına aynı zamanda da merkezi hükümet tarafından denetlenmesi ile yerel yönetimlerle benzer özellikler taşımaktadır. Yerel yönetimler ve siyasal elitler için de denetimin ve özerkliğin dengede kalabilmesi önemlidir. Bu dengeyi de demokratik değerler sağlamaktadır. Demokrasi baskıcı bir denetimi desteklemediği gibi hiçbir hesap verilebilirliğin olmadığı bağımsızlığı da desteklememektedir. Bağımsızlığın ve denetimin bir arada sağlandığı kentlerde doğru yönetici ve doğru yönetim olağan bir sonuçtur.

Özerklik, yerel yönetimler ve elitler için gerekliliktir. Yerel yönetimlerin merkezi hükümetten bağımsız karar alması (Tarhan, 2013: 14), elitlerin siyasal alanda

kararlarının etki altında olmaması demokratik ilkeler için önemlidir. Yerel halkın, yerel yönetimlere güvenini arttıracak olan siyasal elitlerdir. Yerel yönetimlerin işleyişi; donanımlı, eğitilmiş, bilgili kimselere bırakıldığında, siyasal elitlerin kararlarına güvenen yerel halkı dolayısıyla yerel yönetimlere de güvenmektedir. Yerel halk, kendine huzurlu bir ortam sağlama kapasitesine sahip elitleri, yönetici olarak seçtiğinde özerkliğin sağlandığı gibi denetimin de sağlanması mümkün kılınmaktadır.

3.3.Yerel Elitist Yönetimde Sivil Toplum

Yerel yönetimlerde sivil toplumun varlığı gerekli görülmektedir. Elitizmin de dolaylı olarak desteklediği sivil toplum, bir gücün bir başka güç ile sınırlandırılması veya denetlenmesini ifade etmektedir. Diktatörlüğü, despot yönetimi engellemek için denetimin her daim var olması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının var olduğu ve demokrasinin işlediği yerel yönetimlerde, sürdürülebilirlik sağlanmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının, yönetimi denetlemesi yönetici siyasal elitleri denetlemesi anlamına da gelmektedir.

Siyasal elitlerin, diğer elitler tarafından denetlenmesini gerekli gören modern elitizm kuramlarından hareketle (Arslan, 2007: 34-35); gücün yalnızca elitler arasında dağıtılmaması, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın da güç pastasından paylarını alması yerel yönetimler ve elitist yaklaşımın bulunduğu noktayı oluşturmaktadır. Yerel siyasal elitler, yalnızca diğer elitler tarafından denetlenmemekte yerel yönetimler sayesinde sivil toplum kuruluşları ve yerel halk tarafından da denetlenmektedir. Aynı zamanda bireylerin sivil toplum kuruluşlarında yer alması, bireyleri daha özgür kılmaktadır (Kymlicka, 2016: 414). Böylece demokratik değerler, yerelde güçlenmektedir.

3.4. Yerel Elitist Yönetimde Eşitlik

Eşitlik düşüncesi var olduğu sürece, her kimse bir diğerinden üstün kabul edilmemektedir. Siyasi haklardan da toplumda yer alan her birey eşit derece yararlanmaktadır. Demokratik siyasi otorite de eşit siyasal hakları korumakta, toplumun faydasını gözetmekte ve topluma hesap vermektedir (Miller, 2003: 54).

Bireylerin seçimlerde eşit söz hakkına sahip olması siyasi eşitlik sağlamaktadır. Yaşamına etki eden durumlarda da söz hakkı olan birey, demokrasinin gerekliliklerine uygun bir yönetim ile yönetilmektedir (Gaus, 2016: 272).

Klasik elitizm kuramı siyasal alanda eşitlik sağlanmasının mümkün olamayacağını belirtmektedir. Ancak yerel yönetimlerde, yerel halkın çeşitli katılım yöntemleri ile siyasal elitlere etki etmesi ve taleplerinin karşılanmasını sağlamaktadır. Platon'un ideal toplumsal düzeni, eşitsizlikler üzerine kurulmuş olsa da günümüzde savunulamayacak bir olgudur. Günümüz toplumlarında ortaya çıkabilecek eşitsizliklerin meşrulaştırılması için açıklanması gerekmektedir çünkü eşitlik, olması gereken bir olgu olarak değerlendirilmektedir.

Bireylerin eşit değerde olması sonucunda siyasal alanda da eşitlik arzulanmaktadır. Yüzeysel bir bakış açısı ile söylenebilir ki, toplumlarda her daim yönetici sınıfın var olması eşitsizliklere yol açmaktadır. Ancak toplumlarda ortaya çıkabilecek kaosun engellenebilmesi için yönetici sınıf var olmalıdır. Bu durumda yönetici sınıfın varlığıyla siyasal eşitliğin nasıl daha mümkün kılınabileceği üzerine tartışmak gereklidir. Tamamen eşitliği hiçe sayıp, yönetici sınıfın varlığını eşitsizlik durumu ile bir tutmak birçok değeri zedelemektedir. Mevcut koşullarda en iyi versiyon aranmalıdır.

Toplumdaki bireyler eşit değere sahiptir ve siyasal alanda yönetime eşit haklarla katılım göstermektedirler. Yerel yönetimlerin elitist bir yaklaşım benimsemesi bireylerin eşitliğini zedelemektedir. Bireyler için eşit haklar ve aynı kurallar geçerlidir (Özkazanç, 2009: 267).

Siyasal eşitlik, demokrasi ile sağlanmaktadır. Demokrasi, yönetime katılmadaki hakları öncelemektedir. Kurallar önünde eşit olan yerel halk, siyasal alanda da eşit olmaktadır. Yönetimi etkileme gücüne sahip ve kararlarda söz sahibi olan yerel halk, demokratik değerlerin sürdürüldüğü yerel yönetimlerde var olmaktadır (Güllüpnar, 2012: 104). Yerel halk, siyasal elitleri yönetici seçebildiği gibi siyasal elit konumuna gelme fırsatına da sahiptir. Bu durumun destekçisi hem demokrasi hem de elitlerin dolaşımıdır.

Eşitsizliği, rekabeti arttırıcı tarafından değerlendiren görüşler, eşitsizlik olgusunun iyi olduğunu savunmaktadır. Refah, bireylerin çalışkanlıkları ve aldıkları verim üzerinden tanımlandığında; eşitsizlikler, bireyleri rekabet ortamına sokmaktadır ve elitizmin eşitsizliklere yol açtığını savunan, ön yargılarını kıramayan düşüncelere cevap niteliği taşıyan bir bakış açısıdır.

Eşitsizliğin savunulduğu durumda; siyasal, sosyal ve ekonomik tüm alanlarda güvensiz bir ortam oluşmaktadır. Bu güvensizlik, faaliyetlere veya hizmetlere karşı bir güvensizlik değil, statü sahibi kimsenin o statüye bir yerden sonra sahip olamama ihtimalidir. Modern elitizm kuramlarının savunduğu rekabet de siyasal elitler arasında yönetici konumuna gelmek üzere gerçekleşmektedir (Kapani, 2015: 135). Siyasal elitlerin rekabeti sonucunda en iyi olanın kazanması beklenmektedir. Yerel halka en iyi hizmetleri, fırsatları kazandıracak kimse, yönetici konumuna sahip olmaktadır. Bu durumun sonucu da yerel halka fayda sağlamaktadır.

Elitizm ve eşitlik konusunda iki farklı görüş üzerinde tartışma ortaya çıkabilir. Bir tarafta elitizmin eşitlik olgusuna zarar vermediği düşüncesi yer almaktadır. Siyasal eşitliğin, yerel yönetimlerce sağlanması ve siyasal elitin de yerel halka karşı sorumluluk bilinci olması sebebiyle yerel halk, siyasal alanda eşit kabul edilmektedir. Yönetici konumunda olan siyasal elitler, yerel halk tarafından seçildiği için yerel halkın, siyasal alanda eşit olma durumuna engel oluşturmamaktadır. Bir başka bakış açısına göre, elitizmin sınıf ayrımına ve eşitsizliklere yol açtığı düşüncesi mevcuttur. Eşitsizliklerin mevcut olduğu toplum yapısında, bireyler en iyisi olmak için daha çalışkan hale gelmektedir. Bu çalışkanlık hali de verimliliği arttırıcı bir etkidir. Çalışkan bireylerden oluşan yerel halk, refah seviyesini arttırmaktadır. Elitizmin eşitsizliklere yol açtığı kabul edildiğinde, aslında bu eşitsizlikler ayrımcılıktan ziyade yerel halkın yararına sonuçlanmaktadır. Elitizmin eşitsizlikleri ortaya çıkardığı veya eşitsizliklere yol açmadığı savunulduğunda değişmeyen tek bir sonuç ortaya çıkmaktadır; her iki durumda da yerel halkın faydası sağlanmaktadır.

Elitizmin eşitsizliklere yol açtığı savunulduğunda; eşitliğin, gelişimi durduğu öne sürülmelidir. Her alanda eşit olduğunu bilen birey, hiçbir konu üzerine yoğunlaşmazsa hiçbir durum için rekabete girmezse en iyi siyasal elit de seçilemez

çünkü yönetime katılmak dahi bir amacı, isteği, çabayı gerektirmektedir. Bunun sonucunda yerel halkın faydasına, gelişmesine yönelik ilerleme katedilememektedir.

Toplum farkındalığı yüksek, bilinçli kimselerden oluştuğunda, en iyisinin olması için çaba sarf etmektedir (Güllüoğınar, 2012: 88). Eşitlik veya eşitsizlik durumunda aynı verim aynı refah kazanılmalıdır. Temel gaye, toplumu bilinçli, erdemli kılmaktır.

Demokratik bir yönetimde; refah herkes için eşit düzeyde olmalıdır, ihtiyaçlara göre verilen hizmetler eşit gerçekleştirilmelidir daha doğrusu ihtiyacı fazla olan yerler birbirleri ile eşit hizmet almalıdır, kaynaklar ihtiyaca göre eşit dağıtılmalıdır, yerel halkın tümü eşit olmalıdır, siyasal alanda eşitlik sağlanmalıdır, fırsat eşitliği ile yetkinlikleri eşit olan kimseler eşit şekilde değerlendirilmelidir (Gaus, 2016: 277).

3.5. Yerel Elitist Yönetimde Adalet

Demokrasi gibi adaletin de bitmemiş bir proje olduğu ifade edilmektedir. Erdem biçimi olarak görülebilecek adalet, iyi bir yöneticinin olmazsa olmazıdır. Bireyleri toplum haline getirebilecek önemli değer adalettir. Adalet herkese doğru ve tutarlı davranılmasını gerektirir (Miller, 2003: 96-116).

Adil bir yönetim, bireylere hak ettikleri hizmeti vermektedir (Sandel, 2020: 249). Bireylerin değişen isteklerine göre gereksinimleri de değişmektedir (Miller, 2003:105). Yerel yönetimlerin isteklere, ihtiyaçlara göre hizmet vermesi, adaletin gereksinimlere göre gerçekleşmesini göstermektedir.

Rawls'a göre bir toplumun adil olabilmesi için üç unsur gereklidir. Her bireyin aynı derece temel özgürlüklere sahip olması gerekmektedir. Toplumdaki her konumun toplumdaki herkese açık olması ve herkesin bu konumlara gelebilmesi için fırsat eşitliğine sahip olması adil bir toplumun ikinci unsurudur. Son unsur ise, avantajsız konumda bulunanlar bireyler için kaynak kullanılmasının doğal karşılanmasıdır. Bu kaynakların toplumun verimini arttıracak olması üretim sağlayacak olması gerekmektedir. Avantajlı, üstün konumların nitelikli ve yetkin kimselere verilmesi adalet açısından yeterli değildir, eksiktir. Bu konumları elde etmek isteyen kimselerin eşit fırsatlara ve yeteneklere sahip olması gerekmektedir (Rawls, 1958: 164-194). Adil bir toplum, ortaya çıkan sorunlarla birlikte hareket etme sorumluluğuna sahip

olduğunda, toplumsal bağlarını güçlendirmektedir (Sandal, 2020: 339-342). Elitlerin, yönetici konumuna seçilmeleri adaletli bir şekilde gerçekleştirilirse adil bir toplum ortaya çıkacaktır.

Haklara saygı göstermek adaletin gereğidir. Yöneticinin, yerel halka verdiği sözlerden dönmemesi adildir. Yöneticinin yerel halka karşı tarafsız olması o yöneticinin adil olduğunu göstermektedir çünkü adalet tarafsızdır. Adil yönetilen yerel halk, yöneticinin vereceği kararlara katkıda bulunmaktadır (Gaus, 2016: 320-383).

Yönetici siyasal elitlerin adalet duygusunun olması, hizmetlerin adaletli ve ihtiyaçlara göre dağıtılmasını sağlamaktadır. Adalet, kolay elde edilebilen bir olgu değildir. Muhakeme gücüne sahip olan siyasal elitler, adaletli bir toplum inşasını gerçekleştirme kapasitesine sahip kimselerdir.

Platon'dan hareketle adalet (Platon, 2019: 126-132), filozof yönetimi gerçekleştirdiğinde kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimlere Platon düşüncesini aktardığımızda söylenebilir ki, adaletli yerel siyasal elit, yönetici konumuna geldiğinde, yerel halk adaletle yönetilmektedir ve adaletli bir toplum oluşmaktadır. Adalet, herkese hakkının vermektir. Toplumdaki her bireyin eşit ve özgür olması adalet ile sağlanmaktadır.

Adalet, yerel halkın refahını maksimum seviyeye getirmekte yardımcıdır (Sandal, 2020: 338). Yerel yönetimlerde, hizmetlerin ihtiyaçlara göre gerçekleştirilmesi, adaletli bir yönetime karşılık gelmektedir. Yerel halka ihtiyaçlarına göre hizmet verilmesi yerel yönetimlerin adaletini ortaya koymaktadır. Şartlarda eşitlik sağlanması ile adaletin dağıtılması, refah seviyesini doğrudan etkileyen bir unsurdur. Adil bir yönetici; adaletli yönetimi sağlarken, adaletli yönetim; adil toplumu oluşturmaktadır.

3.6. Yerel Elitist Yönetimde Özgürlük

Özgürlük tanımı yapılması güç bir kavramdır. Bireyin özgür olması, seçenekler arasından seçim yapabilmesidir. Seçeneklerin sayısından boyutları, seçeneklerin değerini ve farklılığını ifade etmektedir. Yetkin kişiler arasından seçilecek bir yönetici ile yetkin olmayan kişiler tarafından seçilecek yönetici, aynı nitelikte değildir (Miller, 2003: 75-76).

Yönetimin; varlığı, dolayısıyla faaliyetlerinin, özgürlükleri kısıtladığına yönelik eleştiriler mevcuttur. Ancak yönetim daha doğrusu siyasal yönetici, toplumun faydasına kimi zaman bireysel özgürlükleri kısıtlayabildiği gibi bu özgürlükleri arttırabildiğinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Toplumun veya bireyin sahip olmadığı seçenekleri onlara sağlarken özgürlüklerini de arttırmaktadır (Miller, 2003:80).

Bireyin, herhangi bir şeyi yapma fırsatı onun özgürlüğünü belirlemektedir. Özgürlük, bireyi geliştirdiği için seçim yapabilme yetkinliğini dolaylı olarak desteklemektedir. Eylemde bulunabilmek özgürlüktür (Gaus, 2016: 151-182).

Birey, kendisi dışında herhangi bir kimseyi etkilemeyecek davranışlarını özgürce gerçekleştirebilmektedir. Yalnızca bireyin kendisini etkilediği durumlarda yönetici, bireyin özgürlüğünü kısıtlayacak konumda yer almamaktadır (Mill, 1964: 125-138).

Yerel yönetimlerde özgür olmak; yerel halkın ortak hayatın yönetiminde söz sahibi olması ve yönetime katılmasıdır. Yerel yönetimlerde özgürlüklere sahip yerel halk; kendi kendini belirleme ve kendisini, kendi istekleri doğrultusunda yönetecek kimseleri seçme gücüne de sahip olmaktadır. Özgürlüğün sağlanmasının temel koşulu da demokrasidir. Yerel yönetimlerde özgürlük, bireyin kendi seçtiği yöneticiler tarafından yönetilmesidir.

Yerel siyasal elitler, yerel halkın isteklerini yerine getirmektedir bu bir nevi yerel halkın çıkarına hareket etmektedir. Toplumsal faydanın gerçekleşebilmesi, herkesin özgürleşebilmesi için bireysel özgürlüklerin kısıtlanması gerekebilir. Özgürlük kavramı, dengelenmesi gereken bir kavramdır (Miller, 2003: 83). Bireysel özgürlüklerin kısıtlanması sonucunda güvenli bir ortam elde ediliyor ve refah seviyesi artıyorsa ancak bu durumlarda özgürlükler kısıtlanmalıdır (Gaus, 2016: 186).

Özgürlüklere saygı duyan siyasal elit, elinde bulunan gücün tamamını yerel halkı manipüle etmek veya yerel halkın özgürlüklerini kısıtlamak amacıyla kullanmamaktadır. Siyasal elitler, yerel halkın özgürlüklerini beraberinde haklarını tanıması için yerel halka fırsatlar sunmaktadır. Yerel halk bu fırsatlara sahip olduğunda, siyasal elitlerin yerel yönetimlerde yönetici konumunda olmasına güvenmektedir. Yerel siyasal elitlerin varlığı hem demokrasiyi desteklemektedir hem de yerel halka demokratik değerleri aşlamaktadır.

Siyasi ve demokratik açıdan özgürlük bir değerlidir. Özgürlük, toplumun sahip olması gereken bir değerdir. Toplumların sürekli değişim halinde olması değerlerin değişmesini de gerektirebilir. Özgürlük de hep var olacak ancak sürekli değişime uğrayacaktır (Miller, 2003: 95).

3.7. Yerel Elitist Yönetimde Yönetici

Yönetimin ilk olarak küçük ölçekli bir yerde gerçekleşmesi, ulusal ölçekte doğru yönetimin gerçekleşmesi için zemin hazırlamaktadır. Yerel yönetimlerdeki yöneticiler, kentlerdeki siyasi otoritedir.

Hobbes'a göre siyasi otorite, üstün bir güçtür ve bu güç, toplumun iş birliği içerisinde olmasını sağlamaktadır. Toplum için kuralları koyan siyasi otorite, toplum için güven ortamı oluşturmaktadır. Küçük bir toplulukta, çalışma kapsamında bu topluluk yerel halktır, düzenin sağlanması, bireylerin birbirleriyle olan iletişimlerinin güçlenmesi, bireylerin iş birliğinde bulunması ve birbirine güvenmesi siyasi otoritenin başarısıdır (Miller, 2003: 34-36). Weber'de de görülen, gruplar arasındaki dayanışma vurgusu (Aydın, 2018: 257); yerel elitist yönetimde yöneticinin, yerel halkla dayanışma içerisinde olacağı düşüncesini destekleyebileceği söylenebilir. Yöneticilerin, uzman kimselerden seçilmiş bir grup olduğunu da belirten Weber, demokratik değerlere sahip ve demokraside etkili kimsenin lider olduğunu vurgulamaktadır (Aydın, 2018: 263).

Rousseau'nun (2020: 19) “gücünü hakka, itaati de göreve dönüştürmezse asla daima efendi kalacak kadar olamaz” cümlesi ile gücü elinde bulunduran yöneticinin gücünü doğru kullanmaması sonucunda yönetici konumunda kalamayacağı anlaşılmaktadır.

Ray E. Pahl'a (1975: 26-38) göre kenti yöneten kimseler, karar alma süreçlerini belirleyen kimselerdir ve bu kimselerin değer yargıları, ideolojileri bu süreçleri etkileyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Demokrasinin, erdemin, mükemmelin, mutluluğun temeli yerel yönetimlerce atılmaktadır. Bu temeli atabilecek yerel yönetimlerin yöneticilerinde bulunması gereken birçok özellik vardır. Yerel yönetimlerde yönetimi sağlayacak kimsenin odağı, yalnızca yönetim olduğunda ve bilgeliğini, doğruluğunu, ölçülü davranışlarını yönetime

yönlendirdiğinde doğru sonuçlar elde edilebilir. Yerel yöneticiler; yerel halk tarafından saygı görebilmek ve statü sahibi olabilmek için iyi bir eğitim görmüş olmalıdır. Bununla beraber zeki olması da gerekmektedir. Yönetim üzerine bir bilgeliğe sahip olması gereken yönetici, her zaman bilginin peşinden koşmalıdır. Öğrenmeye, öğretmeye, yönetmeye, yönlendirmeye hazır olması gereken yönetici; doğruluğa, adalete, şerefe, azme ve cesarete de sahip olmalıdır (Farabi, 2011: 99-105). Yerel halkın yöneticisi, yerel halkın çıkarlarını gözeten, erdemli bilge kişi olmalıdır ve “en iyinin yönetimi” gerçekleşmektedir (Miller, 2003: 53). Yönetici bu özelliklere sahip olduğunda siyasal elit tanımlaması yapılabilir. Yönetimden daha doğru sonuçlar elde edebilmek için bu özelliklere sahip siyasal elitlerin, yerel yönetici seçilmesi gerekmektedir.

Yönetici, yerel halka karşı içten davranmalı, sözünde durmalıdır. Erdem sahibi bir yönetici, kendi özelliklerine ve topluma fayda sağlayacağına güvenmelidir. Kararlı bir yönetici, toplumdan saygı görmesi beklenen kimsedir. Toplumsal düzenin sağlanabilmesi için yöneticinin, yerel halkın taleplerine cevap vermesi gerekmektedir aynı zamanda yerel halkı incitmeyecek aksine mutlu edecek kararlar vermelidir. Yönetici, yerel halk içerisinde işini iyi yapan kimselere destek olmalıdır. Yönetici her daim toplumla iletişim halinde olmalı ve görüş alışverişi yapmalıdır (Machiavelli, 2017: 66-91). Yerel siyasal elit tüm bunları gerçekleştirecek olan kimsedir.

Normatif elitizm kuramcıları tarafından yapılan elit tanımında, elit kimsenin erdemli, adaletli bir kimse olduğundan yola çıkarak; yerel yönetimlerin hizmetleri dağıtırken adaletli olması eşitliğin sağlanmasından daha önemlidir. Hizmette adaleti sağlayabilecek kimse, elit kimsedir (Küçüktığı, 2010: 29). Yerel yönetimlerde hizmetlerin hızla ve adaletli gerçekleştirilebilmesi ancak yeterli donanım ve kabiliyete sahip kimseler sayesinde olabilecektir.

Kararlılık ve tutarlılık yönetimin sekteye uğramaması açısından önemlidir. Herhangi bir konuda kararlı ve tutarlı olabilmek için de bilgi ve uzmanlık gerekmektedir. Bir konuda bilgi birikimi olan kimse, bilgilerini işleyebildiğinde uzmanlaşmaktadır ve elit kimseler oluşmaktadır. Yönetimde de verilen kararların, dayandığı temeller sağlam bilgi birikimine bağlıdır. Yönetimin ileriye doğru gitmesi ancak yönetici olabilecek uzmanlaşmış elit kimseler sayesinde mümkün olacaktır. Elit

kimselerin kararlı ve tutarlı olmaları güçlerini de desteklemektedir, bilgiden kaynaklı bu güç de yerel halkın refahını yükseltmektedir.

Toplumun sürekli değişim içinde olması, taleplerini de sürekli değiştirmektedir. Yerel yönetimler bu değişimin önemli bir aktörü olduğu için yöneticilerin de sürekli değişim içinde olması gerekmektedir. Toplumun değişen yapısı ve ihtiyaçları dikkate alınarak siyasal elitler de değişmektedir. Seçimlerde değişen yöneticiler, elit dolaşımının uygulanan örneğini oluşturmaktadır. Değişime ve gelişime ayak uydurabilecek yöneticilerin (Arslan, 2007: 31); ileri görüşlü, açık fikirli, iyi eğitilmiş, seçkin kişilerden oluşması toplumun değişimine ayak uydurabilmeyi ve toplumu ileriye taşıyabilmeyi başarmaktadır. Yerel yönetimlerin literatürde sayılan özelliklerinin var olabilmesi için yerel yönetimlerin yönetiminde etkin olan yöneticiler önemli bir faktördür. Yerel siyasal elitler, yerel halkı ön planda tuttuğunda; yerel halk, yerel siyasal elitlerin yönetimine razı olmaktadır.

Siyasal elitlerin yönetici olmalarını destekleyici nitelikte söylemi olan Rousseau için seçmeli aristokrasi en iyi yönetimlerdendir. En bilge kimselerin; çoğunluğu, çoğunluğun yararına göre yönetmesi en iyi düzen olarak görülmektedir. Bir iş seçilmiş on kişiyle gerçekleştirilebiliyorsa Rousseau'ya göre bu işi bin kişi ile yapılmamalıdır (Rousseau, 2020: 90).

Yönetici siyasal elitlerin özellikleri göstermektedir ki; elitler, yerelleşmeyi sağlayacak önemli etkidir. Yerelleşme, demokratik ilkelerin hayata geçmesinde rol oynamakta ve bu ilkelerin yerel yönetimlerde uygulama alanı bulmasını kolaylaştırmaktadır. Siyasal elitlerin de demokratik ilkelere bağlı olması, yerelleşme ve siyasal elitler arasında bağlantı kurmaktadır.

Yerellik ilkesinin ve yerel siyasal elitlerin, yerel yönetimlere etkin hizmet fırsatını sunması (Özel, 2000: 41), siyasal elitlerin yerel yönetimlerdeki varlığını gerekli kılmaktadır. Yerellik ilkesi ile yerel yönetimlerin yerele etkisi artmaktadır, yerel siyasal elitlerle de yerelde gerçekleştirilecek etkinlikler ve hizmetler daha kolay karşılanmakta aynı zamanda da daha iyi bir forma dönüşmektedir.

3.8.Yerel Elitist Yönetimde Demokrasi ve Katılım

Yerel halkın kendi kendine tüm siyasal sorumlulukları yerine getirmesi beklenemez bir durumdur çünkü toplumun dinamiğini bozma tehlikesi ile karşı karşıya kalınabilir. Ancak bu durum toplumun kendi kendini yönetemeyeceği anlamına da gelmemektedir. Toplum, siyasal sorumlulukları alacak kimseleri, kendi refahını göz önünde bulundurarak, elit kimseleri seçtiğinde hem demokrasi sekteye uğramayacaktır hem de siyasal elitler toplum için en iyisini ortaya koyacaktır.

Klasik elitizm kuramında yönetici elitlerin sahip oldukları gücü merkezileştirmiş olduğu ileri sürülse de (Arslan, 2007: 30-31) yerel yönetimlerde yönetici konumunda olan siyasal elitin gücünü belirleyen yerel halk olmalıdır. Yerel halk, siyasal elitin gücünü belirleyemediğinde demokratik değerler önemsiz kalmaktadır. Yerel yönetimlerin yerel halkı öncelmesi, yönetici siyasal elitlerin yerel halk tarafından belirlenmesi demokratik değerleri korumaktadır.

Yerel yönetimler, toplumun taleplerinin karşılandığı, demokrasinin uygulama alanı bulunduğu kurumlardır. Modern elitizm kuramlarının öncelendiği demokratik değerler, yerel yönetimlerce korunmaktadır. Elitizmin ve demokrasinin ters düşmemesi, yerel yönetimlerin elitist yaklaşım ile yönetilmesi demokrasi kapsamında bir problemi ortaya çıkarmamaktadır.

Yerel yönetimlerde demokrasi; özgürlükleri, eşitliği, adaleti öncelleyen yerel halkın yönetimidir. Yerel halkın yönetilmesinde en etkin kimse, yöneticidir ve yöneticinin bu üç değeri koruması gerekmektedir.

Yerel yönetimlerde esas olan şeffaflık (Kızan, 2019: 12), siyasal elite de esas olmalıdır. Yerel halka karşı sorumlu olan yönetici siyasal elit, yerel halka hesap verebildiğinde iletişimleri pekişmektedir ve demokrasinin varlığı görülmektedir. Böylece yerel halk, siyasal alandaki sorumluluğunu ciddiye almaktadır. Yerel halkın siyasal elite olan bağı demokrasi sayesinde güçlenmektedir. Demokrasi; iletişimi, katılımı, sorumlulukları, yerel halk ve yönetici siyasal elit arasında gerekli kılmaktadır. Bu gerekliliklerle birlikte yerel halk, diktatörlüğü engelleyebilecek en önemli etken haline gelmektedir çünkü yerel halk, en iyi ve en doğru olan siyasal eliti yönetici seçebilecek siyasal sorumluluğa sahiptir ve demokratik düzeni benimsemiştir.

Yerel yönetimlerin yöneticilerinin seçimle göreve getirilmesi tıpkı modern elitizm kuramında savulan; elitlerin seçimle yönetici elit konumuna gelmesi birbirini destekleyen durumlardır ve demokrasinin var olmasını sağlamaktadır. Yerel yönetimler için önemli bir amaç olan, ihtiyaçların yerinden karşılanabilmesi durumunu yönetici elitin gerçekleştirmesi hem kaynakların etkin kullanılabilmesi hem de ihtiyaçların kolayca karşılanabilmesini sağlamaktadır.

Yönetime katılım yöntemlerinin geliştirilmesi, yerel halkın daha aktif olmasını sağlamaktadır. Siyasete aktif katılan birey, siyasi olaylara karşı bakış açısı geliştirmektedir. Böylece demokrasi, yerel halk tarafından benimsenmektedir (Miller, 2003: 67). Bireyin yaşadığı yere ve değerlere kendini ait hissetmesi beraberinde sorumluluk almasını gerektirmektedir. Bu sorumluluk da bireyin, yönetime katılmasıdır (Sandel, 2020: 308).

Yerel halkın, yerel yönetimlerde katılım göstermesi, demokratik bir davranıştır. Modern elitizm kuramlarında da toplumun yönetime katılması hem demokrasi için hem de elitler için gerekli görülen bir durumdur. Yerel halkın yönetime katılım göstermesi, siyasal elitlerin gelişimine katkı sağlamaktadır çünkü siyasal elit, yönetici olabilmek için veya yönetici siyasal elitin yönetici olarak kalmaya devam etmesi için yerel halka fayda sağlamak amacıyla daha iyisini elde etmek için çalışmaktadır. Katılım; yerel halkı duyarlı hale getirmekte, siyasal eliti geliştirmekte ve yönetimde demokrasiyi sağlamaktadır.

Yerel yönetimlerin hedeflerini gerçekleştirmeye yardımcı bir kimse, toplumda yer alan herhangi biri olmamalıdır. Bunun nedeni; herhangi bir kimsenin yerel yönetimlerin işleyişi konusunda yeterli bilgi sahibi olmaması, kaynakların yönetimi için yeterli yetkinliğinin bulunmaması, hitabetinin ve liderlik vasıflarının gelişmemesi olmasıdır. Bu özelliklerin bulunmadığı bir kimse yönetici konumuna geldiğinde, kaynaklar israf edilebilir, ihtiyaçlar etkin şekilde karşılanamayabilir, toplumun güveni zedelenebilir, yolsuzluklar ortaya çıkabilir ve toplumun erdemi bozulabilir.

Yerel yönetimlerde olduğu gibi modern elitizm kuramlarında da önemli olan toplumun siyasete katılım göstermesidir (Turhan, 1991: 33). Yönetici kimseyi seçebilecek olan, toplumdur. Yerel yönetimlerde elit kimseler arasından yönetici elit

seçilmesi, yerel yönetimlerin gerekliliklerini ve hedeflerini gerçekleştirmesi açısından fayda sağlayabilir.

Yerel yönetimlerin demokratik olmasını sağlayan; şeffaflık, bağımsızlık, temsil, katılım ve denetim ilkeleri (Özbek, 2015: 12-16), modern elitizm kuramlarında elitlerin yönetiminde olması arzulanan temel ilkelerdir. Yerel yönetimler gibi elitler de yerel halka karşı şeffaf olmalı, bağımsız oldukları kadar da denetlenmeli, yerel halkın yönetime katılmasını desteklemeli ve yerel halkın temsil edilmesini sağlamalıdır. Demokratik ilkelerin her iki ana başlık için de geçerli olması, yerel elitist yönetimlerin gerçekliğe uygun olduğunu göstermektedir.

Demokratik yönetimin varlığı elitlerin varlığını zorunlu kılmaktadır. Demokratik ilkelerin yerel halk tarafından benimsenebilmesi için ilk olarak yönetimin demokratik olması gerekmektedir. Günümüz toplumlarında demokrasi ancak yönetimde elitlerin olması ile sürdürülebilmektedir. Demokratik değerlerin uygulama alanı bulmasını sağlayacak kimse şüphesiz bu yetkinliğe ve değerlere sahip kimse olmalıdır. Bu kimse, siyasal elittir. Yerel yönetimler için demokrasi, demokrasi için de yerel siyasal elitler gerekliliktir. Aynı zamanda güçlü, adaletli, başarılı, etkin, demokratik bir yönetim için elitler, elitler için de halkın desteği gerekliliktir.

3.9. Yerel Elitist Yönetimde Yönetilenler

Yerel yönetimlerde yönetilenler, yerel halktır. Yerel halk hem demokrasi hem de yöneticiler açısından değerlidir. Demokrasi kültürünün yayılması için yerel halkın, demokratik yönetimlerde, demokratik değerler ile yönetilmesi gerekmektedir. Demokratik yönetimlerce yönetilen yerel halk, yöneticilerin kaderini belirleyecek olandır.

Yerel halk, yerel yöneticileri seçerken; yöneticinin yerel halk adına doğru kararlar alma yetkinliğine sahip olup olmadığı değerlendirilmelidir. Yerel halk doğru kararı verememiş dahi olsa, kaderine boyun eğmek yerine seçimle bu kararını düzeltme hakkına sahiptir (Miller, 2003: 57). Yerel halkın görevi, yöneticisini seçmektir, doğrudan karar almak değildir (Schumpeter, 1954: 262). Böylece dolaylı olarak siyasi katılım yerel halk tarafından sağlanmaktadır.

Rousseau, yöneticinin seçilmiş olmasını yerel halk için tehlikeli görmektedir. Bu tehlikelerden biri, yerel halkın yöneticileri yeterince gözlemlememesinden kaynaklanmaktadır (Miller, 2003: 65-67). Ancak seçilecek olan yöneticiler, elitler arasından seçildiğinde bu tehlike kendiliğinden azalacaktır.

Yerel halk, yararına kararlar vermek istese de her zaman başarılı olamayabilir çünkü iyilik kimi zaman görünmeyen kimselerde olabilir (Rousseau, 2020: 43). Bu yararın sekteye uğramaması için yerel halk elitlerden oluşan bir grup arasından yöneticilerini seçmelidir.

Siyasi konularda yeterince bilgi sahibi olmayan, siyasi problemlere yönelik çözüm yetkinliğine sahip olmayan yerel halk, siyasi alana dair bilgi birikimi ve deneyimi olan nitelikli kimselerin yönetici olmasından rahatsız olmayacaktır aksine bu kimselerin yönetici olmasını arzulayacaktır (Miller, 2003: 56).

Yerel halkın, yöneticileri seçme hakkına sahip olması yöneticileri sorgulama hakkını doğurmaktadır. Yerel halkın yöneticileri sorgulayabilmesi için ortaya çıkan hizmetleri, kararları takip etmesi gerekmektedir (Kymlicka, 2016: 403). Yerel halk; katılım sağlamak için hevesli olmalı, adalet kavramını benimsemeli ve güvenebilme kabiliyetine sahip olmalıdır (Putnam, 1993: 87-107). Yerel halkın erdemleri, özellikleri, benlikleri demokratik yönetim için önemlidir. Yönetimin demokratik olmasının bir yolu da yerel halktan geçmektedir.

Yerel halk fikirlerinin dikkate alındığını fark ettiğinde yönetime daha çok katılmaktadır. Ortak fikirler ortaya çıktığında da yerel halk bünyesindeki bireylerin aralarındaki bağ güçlenmektedir (Dryzek, 2000: 2). Yerel halkın yönetime katılması ile yerel halka birçok fayda sağlamaktadır. Yönetime katılım, yerel halka; sorumluluk bilinci, hoşgörü politikası, yeni fikirler, iletişim becerisi kazandırmaktadır (Kymlicka, 2016: 425). Yerel halkın bu değerlere sahip olması için ilk olarak eğitim ile zemin hazırlanmaktadır.

Yerel halk, ortak değerlere sahiptir. Bu değerler yerel halkı bir arada tutmaktadır. Değerler aynı zamanda duygusal olarak etki etmektedir ve yerel halka aidiyetlik duygusu kazandırmaktadır (Poggi, 2016: 36).

Bireylerin arasında oluşan güçlü bağ, her bireyin eşit haklara sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Poggi, 2016: 39). Biri, bir diğeriyle kendi ile eşit gördüğünde iletişim kurabilir ve güçlü bir etkileşim ortaya çıkabilir. Bu ilişkiyi güçlendirebilecek olan da yerel siyasal elitlerdir.

Yerel halkın sorumlulukları beraberinde birtakım erdemleri gerektirmektedir. Yerel halk; cesur, yasalara uygun hareket eden, bağlılığını gösterebilen, iş ahlakına sahip, değişimle birlikte değişebilen, kişisel zevklerini öteleyebilen, haklara saygı gösteren, siyasal katılımı gerçekleştiren kimselerden oluşmalıdır (Galston, 1991: 4-221).

Yerel halk, demokratik değerleri ve adaleti arzulayan kimselerden oluşmalıdır. Demokratik değerleri benimseyen ve demokratik açıdan etkin olan yerel halk, yaşamını en iyi biçimde yaşayacaktır. Demokratik yönetim ile yerel halkın tüm hakları güvence altında tutulduğunda, yerel halkın tamamı yaşadığı yere kendini ait hissettiğinde refah sağlanmaktadır (Kymlicka, 2016: 401-443).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Siyasetin; iyi bireyler yetiştirerek, iyi toplum inşa etme gücü vardır. Yerel yönetimler de ortak iyinin gerçekleşebilmesini aynı zamanda da bireylerin kendilerini geliştirebilmesini sağlama gücüne sahiptir. Yerel yönetimler bu gücü, doğru ve yerinde hizmetler sunarak sağlamaktadır. Yerel halka en yakın konumda olan kamu kuruluşları yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler, yerel halkın gelişmesinde ve bireylerin becerilerini göstermesinde en etkili olan yönetimdir. Yerel yönetimler, bireylere yaşadığı alanlardaki amaçlarını gerçekleştirebilmek için seçimlere katılma imkanı sunmaktadır. Yerel halk da kendisi için en iyi olanı seçebildiğinde yaşam kalitesini arttırarak iyi bir yaşam elde edebilmektedir. Yerel siyaset, yerel halkın sahip olmayı istediği iyi bir yaşamı sunmak için gereklidir.

Yerel yönetimlerde çoğunluk, bir azınlık tarafından yönetilmektedir. Elitist yaklaşımın da desteklediği bu duruma ek olarak, azınlık; nitelikli kimselerden oluşmalıdır. Toplumdaki her bireyin yönetime etkisi aynı derecede değildir, yalnızca yerel yönetimlerde etkin yerel katılım yöntemleri ile toplumun olabildiğince yönetime etkisi arttırılmaktadır. Elitist yaklaşımda da savunulan durum; yönetici elitin, yönetici kalabilmek için toplumun geri bildirimlerini, talep ve beklentilerini önemsemesidir. Bu iki durum birbirini destekler niteliktedir. Toplum ve toplumun talepleri önemsendiğinde, yönetime katılım artacaktır ve yönetici elit, toplumun taleplerine göre hareket edecektir. Aynı zamanda toplumun, saygınlık kazanmış elitler tarafından yönetilmesi, toplumun verilecek kararlara güven duymasını da sağlamaktadır.

Elitist yaklaşımın yerel yönetimlerce benimsenmesi durumunda, tek başına karar alma süreçlerine etki edecek bir grubun olması söz konusu değildir. Elitist yaklaşımın desteklediği rekabet ve denetim, demokratik yönetimi öncelemektedir. Yönetici konumunda olmak isteyen elit gruplar, yerel halkın düşüncelerini ve isteklerini ön planda tutarak yerel halkın yönetime katılım süreçlerinde aktif rol oynamaktadır. Katılım sürecinin yerel halk açısından önemli olmasına katkıda bulunan elit gruplar, yerel halkın şeffaf bir yönetim ile yönetilmelerini sağlamaktadır. Yönetime katılım yöntemleri sayesinde hem yerel halk hem de diğer elitler siyasal elitleri denetleyebilmektedir.

Yerel ölçekte siyaseti ve yönetimi yönlendiren kimseler, diğer kimselere oranla daha iyi kararlar verebilen kimselerden oluştuğunda ki bu kimseler, siyasal elitlerdir; maksimum faydanın sağlanacağı, gelişimin gerçekleşeceği ve doğru sonuçların ortaya çıkma olanağı artacaktır. Siyasal elitler, siyasi anlamda uzman kimselerden oluşmaktadır. Bu uzmanlık; eğitim, yetkinlik, nitelik, liderlik özelliklerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla siyasal elitler, yönetici konumunda olmak için en iyi kimselerdir.

Yerel yönetimlerdeki yöneticilerin, elitlerden oluşması yalnızca yönetimle ve siyasal alanla ilişkili değildir, toplumsal alanı da ilgilendirmektedir. Yerel halkın refahına ilişkin birçok etken, yerel yönetimler tarafından belirlenmektedir. Yerel halkın yerel ölçekte, kaygısını ve mutluluğunu doğrudan etkileme gücüne sahip olan yerel yönetimlerdir.

Yerel yönetimlerde demokrasinin somut biçimde uygulanması, yerel yönetimlerin; demokratik kültürü aktarmasını ve demokrasiyi geliştirmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda demokratik uygulamaların sonuçları görülmektedir; demokratik kültür benimsenmekte, özgürlük ve eşitlik gerçekleşmekte, siyasete katılım sağlanmakta, hesap verebilen ve saydam bir yönetim gerçekleşmektedir. Yerel yönetimler özellikleri, görevleri, ilkeleri ve sorumlulukları gereği demokrasiye uygun kamu kuruluşlarıdır.

Toplum, yerel ölçekte yönetime katılım gösterdiğinde ulusal düzeyde olduğu kadar mantıklı davranmayabilir. Toplum, yaşadığı yer ile ilgili tüm kararları verecek olan yerel yönetimlerin yöneticilerini seçerken, duygusal kararlar verebilmektedir ve bu olağandır. Toplum; aşına olduğu, tanıdığı, siyasi düşüncesini önemseydiği kimseleri yönetici olarak görmek isteyebilir ama bu durum toplum için en doğru karar olmayabilir. Yerel yönetim seçimlerinde; statü, eğitim, yetenek göz ardı edilen unsurlar arasındadır. Bu sebeple seçim anında toplumun karşısına çıkacak adaylar, yetkinlikleri ve özellikleri bakımından elit gruplarda yer alabilecek kimselerden oluşmalıdır ki toplumun seçimlerde hata yapma payı en aza indirgenebilsin.

Yöneticiye de öğretmene de doktora da kısacası her meslek grubunda işini en iyi yapabilenlere fırsat sağlandığında, daha doğrusu toplumdaki her birey iyi olduğu alanda

işini icra ettiğinde, iyiye ve ileriye doğru gelişim gösterilmesi beklenen bir sonuç olacaktır.

Demokratik yönetimin gerçekleşebilmesini mümkün kılan yerel yönetimler; yerel halkı bir araya getirmek ve yerel halkın ortak değerleri paylaşmasını sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır. Yerel halkın demokratik kültürü ve değerleri, yerel yönetimlerin demokratik ilkelerle yönetimi sağlaması ile ilişkilidir. Demokratik yerel yönetimlerde, yerel halk; kendini değerli, eşit, özgür ve güvenli hissetmektedir. Yerel halkın yerel yönetimlere katılım sağlayabilmesi, yerel yönetimlerin uygulamaları ile özgür ve eşit hissetmesine katkıda bulunmaktadır. Yerel halkın, yönetimde söz sahibi olması ise değerli görüldüğünü ortaya koymaktadır. Tüm bunlar sonucunda yerel halk, doğru yöneticiyi seçtiğinde güvende hissedebileceği ortamı oluşturacaktır.

Elitizm ve demokrasi arasındaki ilişki, güçlü temellerle var olmaktadır. Elitizme yönelik eleştiriler gelse dahi günümüz elitizm algısı demokrasiyi zedelememekte aksine desteklemektedir. Elitizm, yerel yönetimler ve demokrasi üzerinden ele alındığında; yerel yönetimler açısından önemli olan demokratik değerleri, aktarılması ve korunması için aracı bir yaklaşım olarak görülmelidir dolayısıyla yerel yönetimlerce uygulama alanı bulması gereken bir yaklaşım olarak da yorumlanabilir.

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlanmaktadır ancak elitist yaklaşımda da halk kendini yönetmektedir. Halk kendini, kendi seçtiği yöneticilerle yönetmektedir. Elitizmde halk, kendini kendi seçtiği siyasal elitler aracılığıyla yönetmektedir. Sonuç olarak demokrasi ve elitizm birbiriyle çelişmemekte, birbirini tamamlamaktadır.

Yerel ölçekte halk kendini, yerel yönetimlerle ve demokrasinin sağladığı haklarla yönetmektedir. Yerel yönetimler en nihayetinde bir yönetim kavramı üzerinden ortaya çıkmaktadır ve yönetim de ancak bir liderin, yönetilenleri koordine etmesi ile gerçekleşmektedir her durumda bir lider, yönetici vardır. Asıl mesele bu yöneticinin kim olacağıdır. Bu lider belli şartlara ve belli vasıflara göre seçilmelidir. Lider halkı önemsemeli, ahlaki değerlere sahip olmalı, erdemli olmalı, nitelikli olmalıdır ki halk kendini doğru kimseler aracılığıyla yönetebilsin.

Yönetici siyasal elit, en iyi olduğu düzeyde en iyi kararları almaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda söylenebilir ki; yönetici siyasal elit, yerel yönetimlerde en iyi kararları verecek kimsedir. Demokratik değerlerle aldığı kararları yerel yönetimlerde uygulayan elit, yerel halkın geleceğe dair umutlarını yeşertmektedir. Siyasal elitler ve demokrasi ile işleyen yerel yönetimler sayesinde yerel halk, bulunduğu yere kendini ait hissedecektir. Adaletli, demokratik, erdemli bir toplum yapısı ancak siyasal elitlerin yerel yönetimlerde yönetici konumuna seçilmesi ile sağlanacaktır.

Elitizmin, yerel yönetimlerde uygulanması gerektiği farklı örneklerle açıklanabilir. İlk olarak bir kimsenin, mesleğinde iyi olabilmesi için iyi bir eğitimden geçmiş olması gerekmektedir. Eğitimi verecek kimse de o konuda yetkinliğe sahip eğitimcilerden biri olmalıdır. Örneğin, bir evin inşaatı için de işinde iyi olan mühendise gerek vardır. Tıpkı bunlar gibi, danışman hocanın varlığının gerekçelerinden biri de çalışmak istenilen konu hakkında bilgi birikimine sahip olmasından ve bu bilgiyi kullanmayı bilmesinden kaynaklanmaktadır. Bir kimse her işini tek başına halledememektedir çünkü hiçbir birey her konuyu çözme yetkinliğinde değildir. Bu sebeple toplumda iş birliği ve dayanışma söz konusudur. İş birliği sayesinde bir kimsenin diğerine yardım edebilmesi için o kimsenin yardım edeceği konu hakkında bilgi sahibi ve bilgisinin yeterli olması gerekmektedir.

Hayatın akışında doğal olarak var olan elitizm, tamamiyle yok sayılmamalıdır çünkü hiçbir birey toplumdaki veya yönetimden ayrı değildir, her birey hem kendine hem topluma hem de yönetime katkı sağlamaktadır. Elitist yaklaşımla birlikte, herkesin en iyi şekilde katkı sağlayabileceği savunulmaktadır. İş birliği, iş bölümü ve dayanışma nitelikli kimselerle gerçekleştirildiğinde en iyi sonuç ortaya çıkmaktadır. Farklı alanların ve ihtiyaçların olması her bir kimsenin belli bir konu üzerinde uzmanlaşmasına fırsat sağlamaktadır. Kesişim oluşturan, birbirinden farklı kümeler elitlerin varlığını sağlamaktadır, örneğin; sermayesini iyi değerlendiren, yönetebilen biri bir kümeyi oluşturmaktadır ve bu kimsenin elinde olan bir arazi için bina gerekli olduğunda bir mühendise, binanın içinin oluşturulması için de bir mimara gerek vardır bunlar birbirlerinden ayrı kümelerdir ve bu kümelerin birbirlerine, en iyi sonuca ulaşabilmek için ihtiyacı vardır. Elitist yaklaşım, alanında en iyi olana fırsat sağlamanın gerekliliğini temel aldığından; yerel yönetimlerde yönetici olacak kimseler de en iyisi olmalıdır.

En iyi yönetim şeklinin ne olduğu sorusu, siyaset biliminin temel sorularından birisidir. Bu sorusunun cevabı net bir şekilde verilemese de bu çalışma, yerel yönetimlerden faydalanılarak ve elitizmin aracı olmasını sağlayarak ideal olana ulaşmanın kolaylaşacağını savunmaktadır.

Çalışmadan hareketle varılan sonuç, yerel yönetimlerin elitist düşüncüyü benimsemesinin fayda getireceğidir. Bu sonuçtan yola çıkarak çalışmanın önerisi, yerel elitist yönetimin hayata geçirilmesidir. Yerel elitist yönetimin hayata geçirilebilmesi için ilk olarak yerel yönetimlerin yöneticileri seçilirken, yönetici adaylarının yetkinlikleri, vasıfları değerlendirilmelidir ve kriterlere uymayan kimselerin daha doğrusu liderlik etme yetkinliğinden yoksun kimselerin aday olmasına izin verilmemelidir. Bu durum yerel halkın karar vermesini kolaylaştırırken hem yönetimin hem de toplumun en iyi sonucu elde edebilmesini de kolaylaştıracaktır.

Yerel halk, yerel elitist yönetimin gerektirdiği katılım şekliyle yerel yöneticisini seçtikten sonra, yerel halkın yerel siyasal elitlerle iş birliği aynı zamanda iş bölümü gerçekleştirmesi kolaylaşacaktır ve ortaya çıkacak sonuçlar yerel halk için en iyi sonuçlar haline gelecektir, bu sonuçlar dayanışmayı pekiştirecektir.

Dayanışma, yerel halk arasında olduğu gibi yerel halk ve yerel yönetimler arasında hatta yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasında da gerçekleşmektedir. Yerel elitist yönetimin denetimi, yerel halk ve yönetici konumuna gelmek isteyen yerel siyasal elitler tarafından yönetime katılım yöntemleri aracılığıyla demokratik yollarla sağlanmaktadır. Denetim beraberinde sivil toplumu güçlendirmektedir. Yerel elitist yönetim; adaletli, eşitlikçi, özgürlükçü bir yapıya bürünmektedir. Azla yetinmek zorunda kalmayan bir toplum inşası ancak elitist yaklaşımın yönetimlerde hayat bulması ile mümkün hale gelmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ADLER Alfred, *İnsan Doğasını Anlamak*, İzmir: Atlantis Yayınevi, 2016.
- AKDOĞAN Yalçın, DURSUN Davut, *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayınları, 2008.
- ALKAN Haluk, TAŞ İ. Ethem, *Yerel Siyasetin Dönüşümü Afşin Örneği*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2007.
- ARSLAN D. Ali, *Elit Sosyolojisi*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2007.
- BON Gustave Le, *Kitleler Psikolojisi*, İstanbul: Hayat Yayıncılık, 1997.
- BOTTOMORE Tom, *Class and Elite Theory, Elites and Society*, London: Routledge, 1993.
- BURGER Jerry M., *Kişilik*, Çev: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2006.
- ÇUKURÇAYIR M. Akif, *Yerel Yönetimler Kuram, Kurum ve Yeni Yaklaşımlar*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2015.
- DAHL Robert, *Demokrasi Üzerine*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2010.
- DAVER Bülent, *Siyaset Bilimi*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 1993.
- DRYZEK John, *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*, Oxford: Oxford University Press, 2000.
- DUVERGER Maurice, *Siyasi Partiler*, Çev: Ergun Özbudun, İstanbul: Bilgi Yayınları, 1993.
- DUVERGER Maurice, *Siyaset Sosyolojisi*, Çev: Şirin Tekeli, İstanbul: Varlık Yayınları, 1995.
- ERGİL Doğu, *Yabancılaşma ve Siyasal Katılma*, Ankara: Olgaç Yayınevi, 1980.
- ERTAN B., *Yerel Yönetimler Kongresi Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*, Editörler: Akdemir, A., Gümüş, M., Palabiyik, H., Şener, S., Çanakkale: 18 Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2004.
- ETZIONI-HALEVY Eva, *The Elite Connection*, Cambridge: Polity Press, 1993.
- FARABİ, *İdeal devlet 'EL-MEDİNETÜ'L FAZILA'*, Çev: Ahmet Arslan, Ankara: Divan Kitap, 2011.

- GALSTON William, *Liberal Purposes: Goods, Virtues, and Duties in the Liberal State*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- GAUS Gerald F., *Siyaset Kavramları ve Siyaset Kuramları*, Çev: Nihal Akdere, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2016.
- GEÇTAN Engin, *İnsan Olmak*, İstanbul: Metis Yayıncılık Ltd, 2020.
- GÖRMEZ Kemal, *Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği*, Ankara: Hizmet-İş Sendikası Yayınları, 1990.
- GÜL Hüseyin, KİRİŞ H. Mehmet, NEGİZ Nilüfer, GÖKDAYI İsmail, *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014.
- HARVEY David, *Asi Şehirler*, İstanbul: Metis Yayınları, 2013.
- HEYWOOD Andrew, *Siyaset*, Ankara: Felix Kitap, 2021.
- KALAYCIOĞLU Ersin, *Çağdaş Siyasal Bilim*, İstanbul: Beta Yayınları, 1984.
- KAPANİ Münci, *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: BB101 Yayınları, 2015.
- KELEŞ Ruşen, *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar*, İstanbul: IULA-EMME, 1993.
- KELEŞ Ruşen, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1994.
- KIŞLALI Ahmet Taner, *Siyaset Bilimi*, Ankara: İmge Kitabevi, 2005.
- KURTOĞLU Ayça, *Hemşerilik ve Şehirde Siyaset Keçiören Örneği*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- KYMLICKA Will, *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.
- LASSWELL Harold, KAPLAN Abraham, *Power and Society, A Framework For Political Inquiry*, London: Routledge&Kegan Paul Ltd, 1952.
- MACHIAVELLI Niccolo, *Hükümdar*, Çev: Necdet Adabağ, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- MICHELS Robert, *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*, Canada: Batoche Books Kitchener, 2001.
- MILL John Stuart, *Utilitarianism; On Liberty; Considerations on Representative Government*, Yay. Haz.: A. D. Lindsay, London: Dent, 1964.
- MILLER David, *Siyaset Felsefesi*, Ankara: Dost Yayınevi, 2003.
- MILLS C. Wright, *The Power Elite*, New York: Oxford University Press, 1959.

- MILLS C. Wright, *İktidar Seçkinleri*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974.
- NADAROĞLU Halil, *Mahalli İdareler*, İstanbul: Beta Yayınları, 1989.
- NIETZSCHE Friedrich, *Tan Kızılığ*, İstanbul: Say Yayınları, 2003.
- ONAR Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, İstanbul: Hak Yayınevi, 1966.
- ORTAYLI İlber, *Tanzimat'tsn Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, İstanbul: Hil Yayınları, 1985.
- ÖKMEN Mustafa, PARLAK Bekir, *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat*, Bursa: Alfa Akademi Basım Yayım, 2010.
- ÖZBUDUN Ergun, *Siyasal Partiler*, Ankara: A.Ü Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.
- ÖZER Mehmet, *Yerel Yönetimlerde Yerel Kamu Politikası Yaklaşımları*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2015.
- ÖZTEKİN Ali, *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: Siyasal Kitabevi, 2014.
- PAHL Ray, *Whose City*, London: Rengiun, 1975.
- PARETO Vilfredo, *Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü Kuramsal Bir Sosyoloji Uygulaması*, Çev: Merve Zeynep Doğan, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2005.
- PARETO Vilfredo, *Demokrasinin Dönüşümü*, Çev: Kadir Zeki Tezer, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016.
- PARLAK Bekir, *Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar, IV. Kamu Yönetimi Sempozyumu*, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2010.
- PARLAK Bekir, *Türkiye'de Yerel Yönetimler*, İstanbul: Değişim Yayınları, 2020.
- PARLAK Bekir, ÖKMEN Mustafa, *Türkiye'de ve Dünya'da Yerel Yönetimler Teori ve Uygulama*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2016.
- PARLAK Bekir, DOĞAN Kadir Caner, *Kamu Yönetimi Disiplininin Gelişmesinde Rol Oynayan Kuramsal Yönler Üzerine Bir Giriş*, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2016.
- PARLAK Bekir, SOBACI Zahid, *Kamu Yönetimi: Kuram ve Uygulamada*, Bursa: Aktüel Yayınları, 2010.
- PLATON, *Devlet Adamı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1960.
- PLATON, *Timaios*, Çev:Erol Güney, Lütfi Ay, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 2001.
- PLATON, *Devlet*, Çev: Sabahattin Eyüboğlu- M. Ali Cimcoz, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.

- POGGİ Gianfranco, *Devlet Doğası, Gelişimi ve Geleceği*, Çev: Aysun Babacan, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.
- PUTNAM Robert, *Making Democracy Work: s. Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton: Princeton University Press, 1993.
- ROUSSEAU Jean J., *Toplum Sözleşmesi*, Çev: Işık Ergüden, İstanbul: Koridor Yayıncılık, 2020.
- SANDEL Michael J., *Adalet*, Ankara: Felix Kitap, 2020.
- SARTORI Giovanni, *Demokrasi Kuramı*, Çev: Deniz Baykal, Ankara: Siyasi İlimler Türk Derneği Yayın No:23, Ajans Türk Matbaacılık Sanayii, 1977.
- SARTORI Giovanni, *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı, 1993.
- SCHUMPETER Joseph A., *Capitalism, Socialism and Democracy*, Londra: Allen and Unwin, 1954.
- TALAS Mustafa, KARA Bülent, *Dünden Bugüne Küreselleşme Yerelleşme ve Türkiye*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2010.
- TANNENBAUM Donald, SCHULTZ David, *Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri*, Ankara: Adres Yayınları, 2006.
- TOLAN Barlas, *Toplum Bilimlerine Giriş*, Ankara: Savaş Yayınları, 1983.
- TURHAN Mehmet, *Siyasi Elitler*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1991.
- VERGİN Nur, *Siyasetin Sosyolojisi*, İstanbul: Doğan Kitapevi, 2016. YILDIRIM Selahattin, *Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar ve Yaklaşımlar*, İstanbul: IULA-EMME, 1993.
- WELSH William A., *Leaders and Elites*, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1979.

MAKALELER

- ARSLAN D. Ali, “Turkish Political Elites: Top Political Leadership in Turkey and Social Construction of Turkish Political Elites”, *Unpublished MSc Thesis*, Guilford: University of Surrey, Department of Sociology, 1995.
- ARSLAN D. Ali, “Eşitsizliğin Teorik Temelleri: Elit Teorisi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, 2003, ss. 115-135.
- ARSLAN D. Ali, “Sınıf Teorisinin Açmazları Ve İktidar Analizinde Bir Alternatif Olarak Elit Teorisi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 16, S. 1, 2006, ss. 363-382.

AYDIN Kemal, ‘‘Max Weber, Eşitsizlik ve Toplumsal Tabakalaşma’’, *Journal of Economy Culture and Society*, 57, 2018, ss. 245-267.

BACHRACH Peter, BARATZ Morton, ‘‘Two Faces of Power’’, *The American Political Science Review*, Vol: 56, Issue: 4, 1962.

COAFFEE Jon, JOHNSTON Lorraine, ‘‘The Management of Local Government Modernisation: Area Decentralisation and Pragmatic Localism’’, *International Journal of Public Sector Management*, Vol: 18 Issue: 2, 2005, ss. 164-177.

COŞKUN Bayram, UZUN Turgay, Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi, Niteliği, Ve Muğla İli Yerel Yönetimlerinin Uygulamada Karşılaştıkları Sorunlar, Muğla: *Muğla Üniversitesi Matbaası*, 1999.

ÇELİK Abdullah, ULUÇ A. Vahap, ‘‘Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği’’, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, S. 41, 2009, ss. 215-231.

ÇOLAK Hikmet, Yerel Yönetimlerde İdari Vesayet Denetimi ve Yerel Yönetimlerin Özerkliği, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

ÇOLAK Nida, Yönetişim Kültürünün Yerel Siyasete Etkileri: Çorum Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

DAVER Bülent, ‘‘Az Gelişmiş Ülkelerde Siyasi Elit’’, *AÜSBF Dergisi*, C. XX, S. 2, 1965.

GÖRÜN Mustafa, ‘‘Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerine Bir Araştırma’’, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 2, 2006, ss. 168.

GÜLLÜPİNAR Fuat, ‘‘Eşitsizlik ve Toplumsal Tabakalaşma Açısından Vatandaşlık Üzerine Sosyolojik Bir Analiz’’, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 67, S. 1, 2012, ss. 81-109.

HOBİKOĞLU H. Elif, Türkiye’de Sosyo-Kültürel Yapı ve Siyasal Elitlerin Siyasal Davranışlarına Etkileri -Parlamentar Elitler Üzerine Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

KARADAŞ Cemre, Siyasal Elitizm Teorileri ve Güçlü Demokratik Elitizm Modeli Üzerine Bir İnceleme, (Yüksek Lisans Tezi), Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

- KIZAN Kaya, *Yerel Yönetimlerde Özerklik ve Demokrasi İlişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- KÜÇÜKTIĞLI Mücahit Sami, *Siyasal Elitler ve Yerel Siyasal Hayat: Konya'da 1980 Sonrası Yerel Siyasal Elitler Üzerine Bir İnceleme*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- ÖNDER Özgür, *Türkiye'de Sivil Bürokratik Elitlerin Dönüşümü (1960-1980)*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- ÖZBEK Müge, *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Demokrasi İlişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- ÖZEL Mehmet, “Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme İlkesi: Yerellik (Subsidiarite)”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C. 9, S. 3, 2000, ss. 24-44.
- ÖZKAZANÇ Alev, “Toplumsal Vatandaşlık ve Neo-Liberalizm Sorunu”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 64, S. 1, 2009, ss. 247-274.
- ÖZYURT Kubilay, *Demokrasinin Yaygınlaştırılması Açısından Yerel Yönetimler*, (Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- ÖZYÜREK Alperen, *Klasik Elitist Teorinin Demokrasi Eleştirisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- RAWLS John, “Justice as Fairness”, *The Philosophical Review*, Vol: 67, No: 2, 1958, ss. 164-194.
- TARHAN Turgay, *Türkiye'de Demokratik Katılım ve Yerel Yönetim İlişkisi; Demokratikleşme ve Yerelleşme Sürecinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- TAŞIR Ahmet, “Kamu Tüzel Kişiliği Kıstasları”, *Dicle Adalet Dergisi*, C. 3, S. 5, 2019, ss. 1-7.
- TUNÇER Polat, “Küreselleşme-Yerelleşme ve Türkiye’de Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi”, *Türk İdare Dergisi*, S. 475, 2012, ss. 131-146.
- YALÇINDAĞ Selçuk, “Yerinden Yönetim Yerel Yönetim”, Ankara: TODAİE Yayınları, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C. 4, S. 2, 1995, ss. 13.
- YILDIRIM Arzu, *Türkiye'de Yerel Yönetim Denetiminin Güçlendirilmesinde Ombudsmanlık Sisteminin Uygulanabilirliği*, (Doktora Tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

YILMAZ Saniye, Türkiye'de Yerellik Katılımcı Demokrasi ve İyi Yönetişim Bağlamında Yerel Yönetimler, (Yüksek Lisans Tezi), Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

YOLCU Tuğba, “Türkiye’de Siyasal Kültür ve Siyasal Liderlik Anlayışının Temelleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 1, 2019, ss. 95- 97.

ZARTMAN I. William, “The Study of Elite Circulation: Who's on First and What's He Doing There?”, *Comparative Politics*, Vol.6, No.3, 1974, ss. 187.

İNTERNET KAYNAKLARI

ASATRYAN Zareh, DE WITTE Kristof, “Direct Democracy and Local Government Efficiency”, *European Journal of Political Economy*, Vol:39, 2015, ss. 58-66. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0176268015000440>.

BAYKAL Nazan, *Yerelleşme (Desantralizasyon) Nedir?*, makaleler.com, 2017: <https://www.makaleler.com/yerellesme-desantralizasyon> adresinden alındı.

Devlet Planlama Teşkilatı, *Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizince Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2001: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_YerelYonetimler.pdf adresinden alındı.

KELEŞ Ruşen, Hizmette Halka Yakınlık (Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C. 4, S. 1, 1995, ss. 3-15, <https://cyy.hacibayram.edu.tr/Dergiler> adresinden alındı.

SORENSEN Eva, TORFING Jacob, “Making Governance Networks Effective And Democratic Through Metagovernance”, *Public Administration*, Vol: 87, Issue: 2, 2009, ss. 234- 258: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9299.2009.01753.x>.